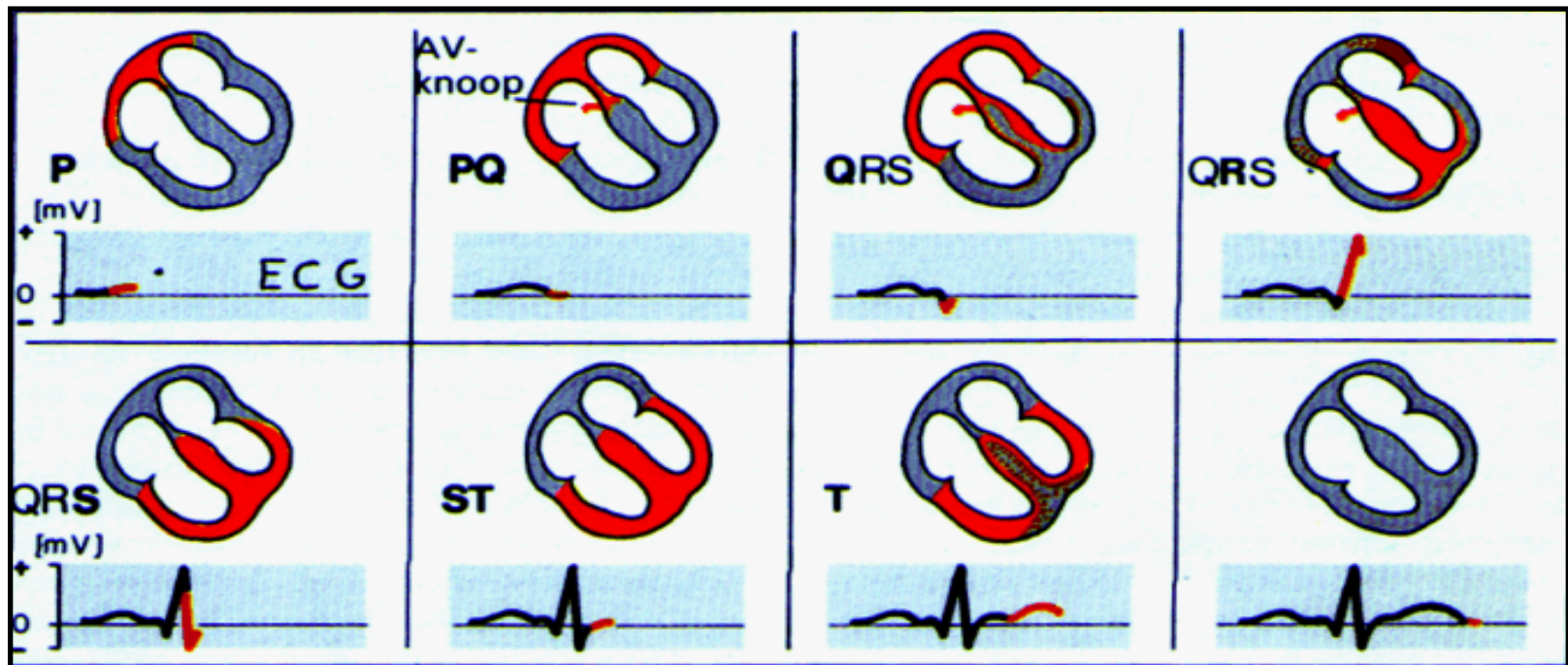

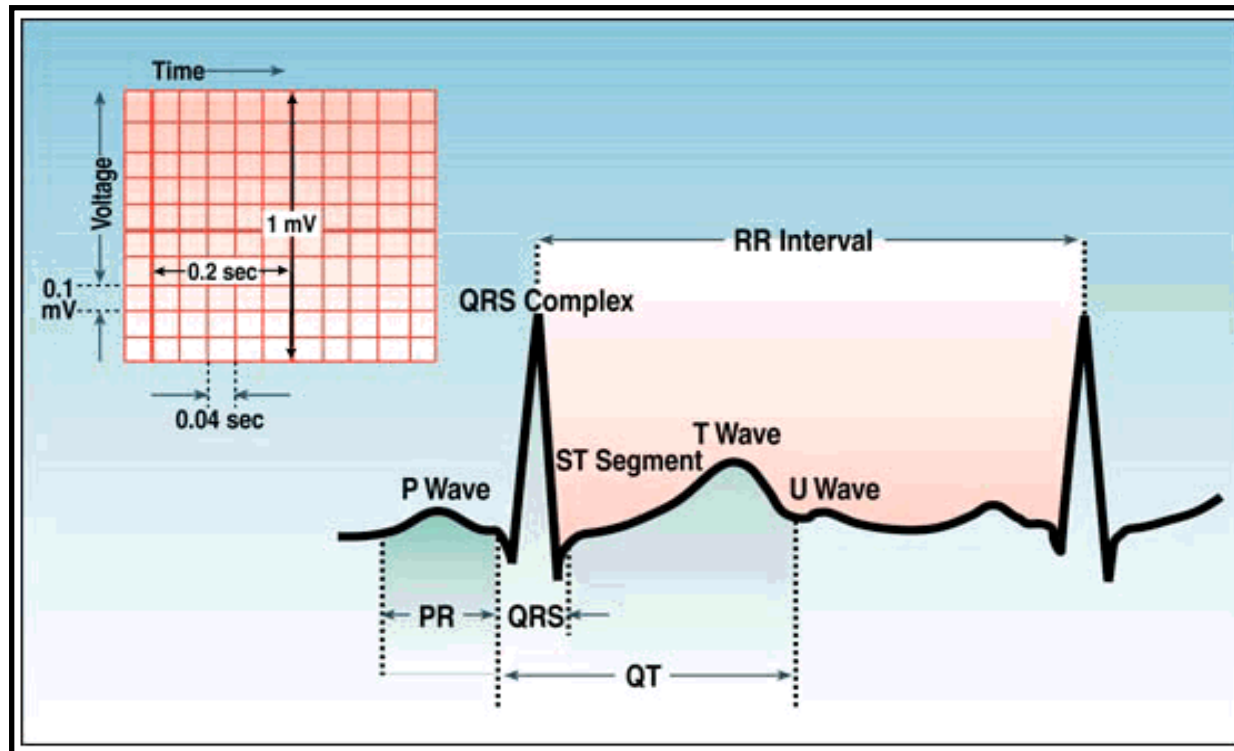
Geleidingsstoornissen

Geleidingsstoornissen

- Registratie van de elektrische activatie van de hartspier
  - Ritme
  - Activatie: grootte uitslag maat voor dikte spier
  - Repolarisatie: m.n. afwijkend bij ischemie/infarct

Geleidingsstoornissen

NB: ijk

- 0.1 mV = 1 mm

- 25 mm/s →

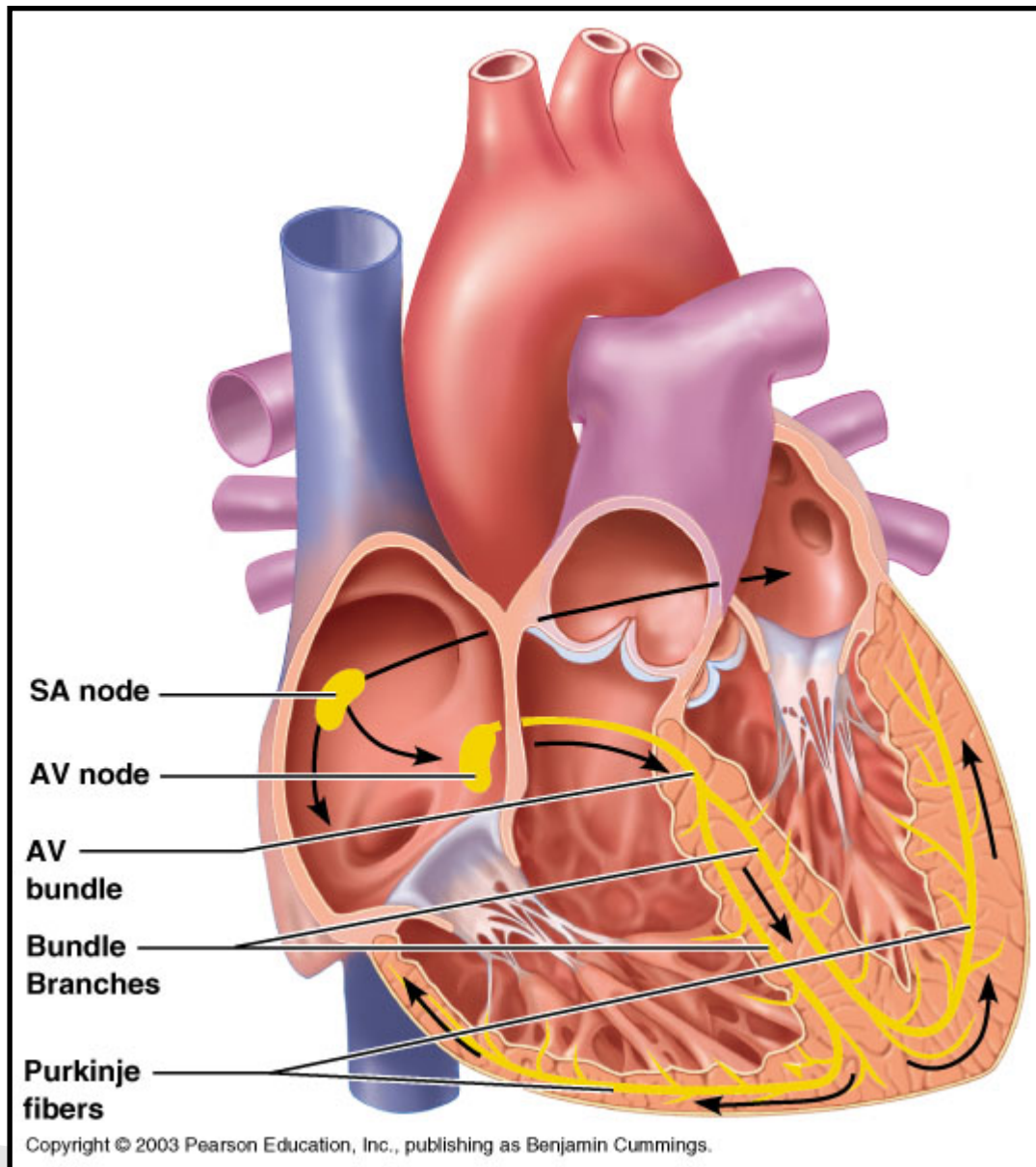
0.04 s/hokje

- P-top: *depolarisatie* RA/LA
- QRS-complex: *depolarisatie* RV/LV
- T-top: *repolarisatie* RV/LV

Geleidingsstoornissen

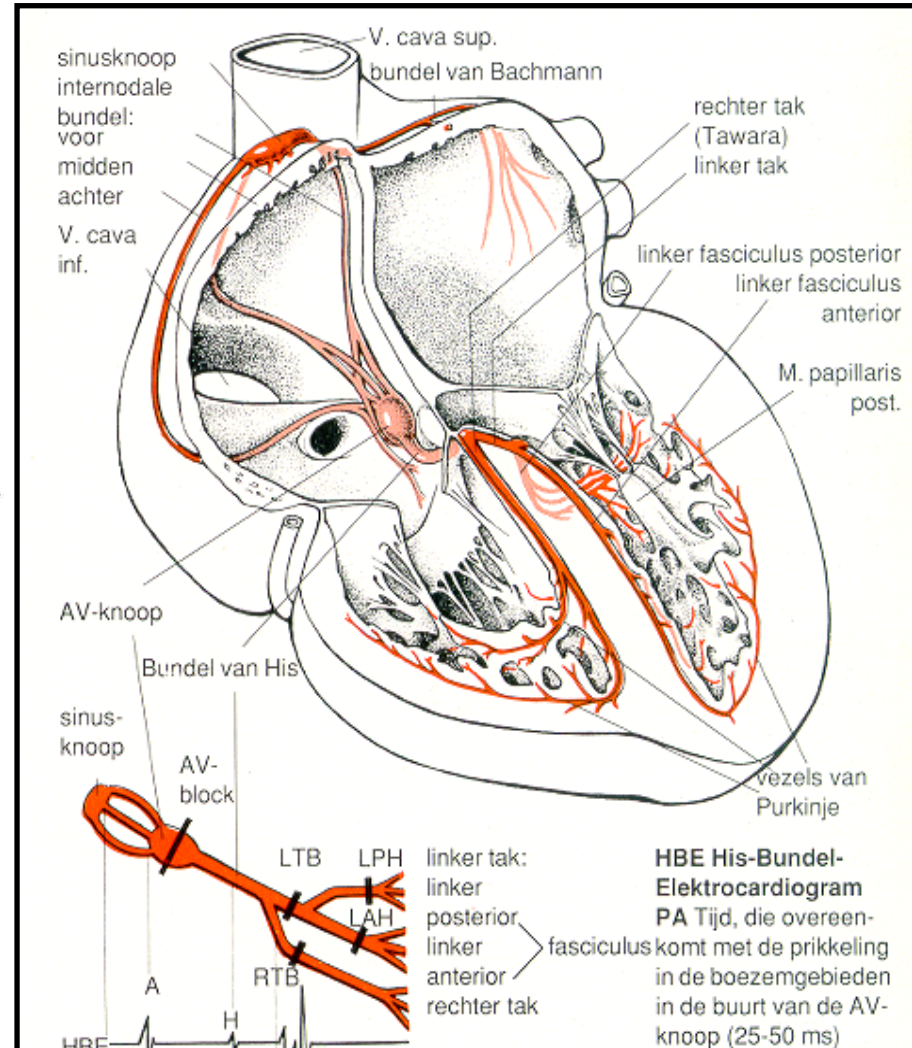
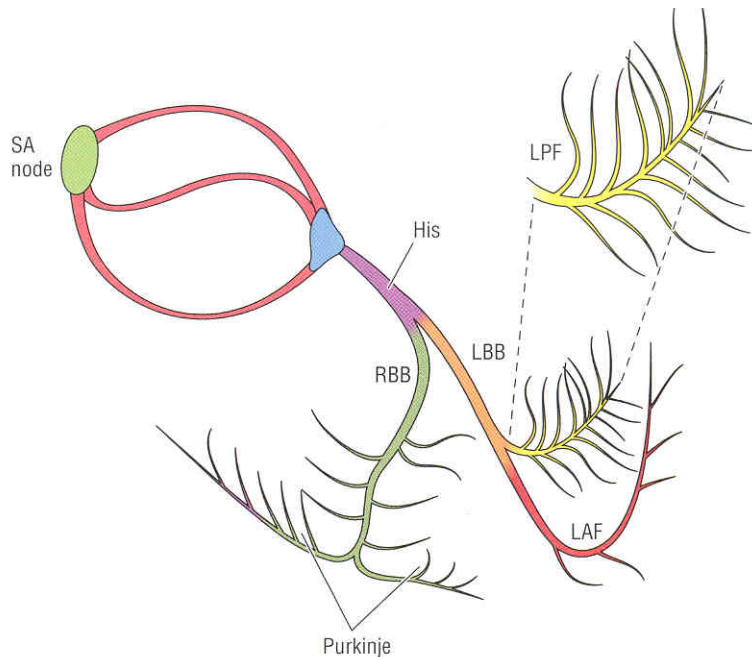
I	aVF	II	Hartas
+	+	nvt	Normaal
+	-	+	Normaal
+	-	-	Linker as
-	+	nvt	Rechter as
-	-	nvt	Extreme as

Geleidingsstoornissen

Geleidingsstoornissen

Vertraging van de impulsgeleiding in een deel van

Geleidingsstoornissen

Type geleidingsstoornissen

- Op SA-niveau
- Op AV-niveau
  - meest relevant AV-block:
    - 1^e graads: alleen vertraging
    - 2^e graads: af en toe uitval
    - 3^e graads: compleet block
- Onder de AV knoop (bundeltakken):
  - meest frequent RBTB; op zich onschuldig

Oorzaken: o.a. leeftijd, coronarialijden, medicatie, Lyme

Geleidingsstoornissen

SA/AV niveau

- Sinus arrest / SA-block
- 1ste graad AV-block
- 2de graad AV-block
  - » Type Wenckebach = Mobitz I
  - » Type Mobitz II
- 3de graad / totaal AV-block
- AV-dissociatie

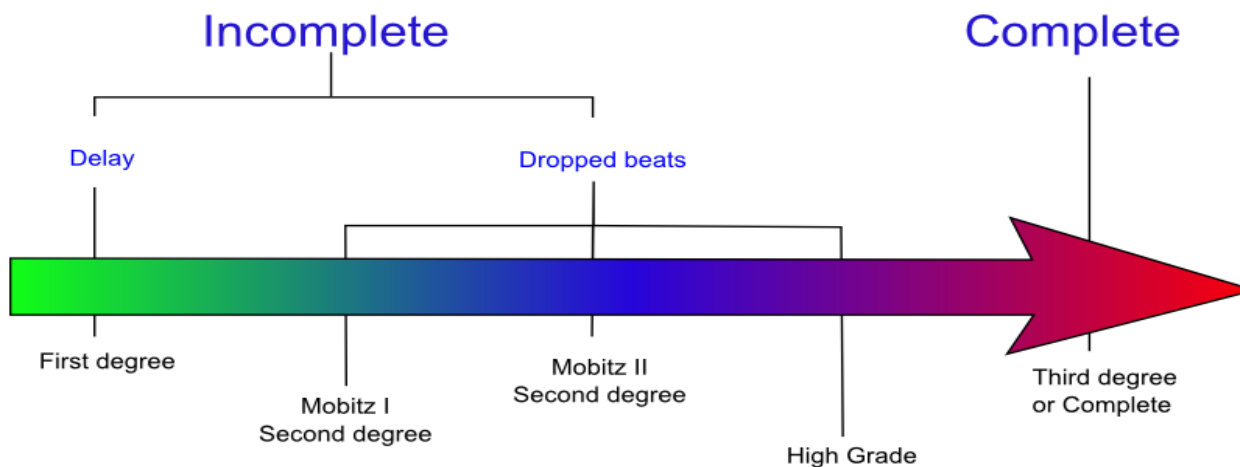
Bradycardie

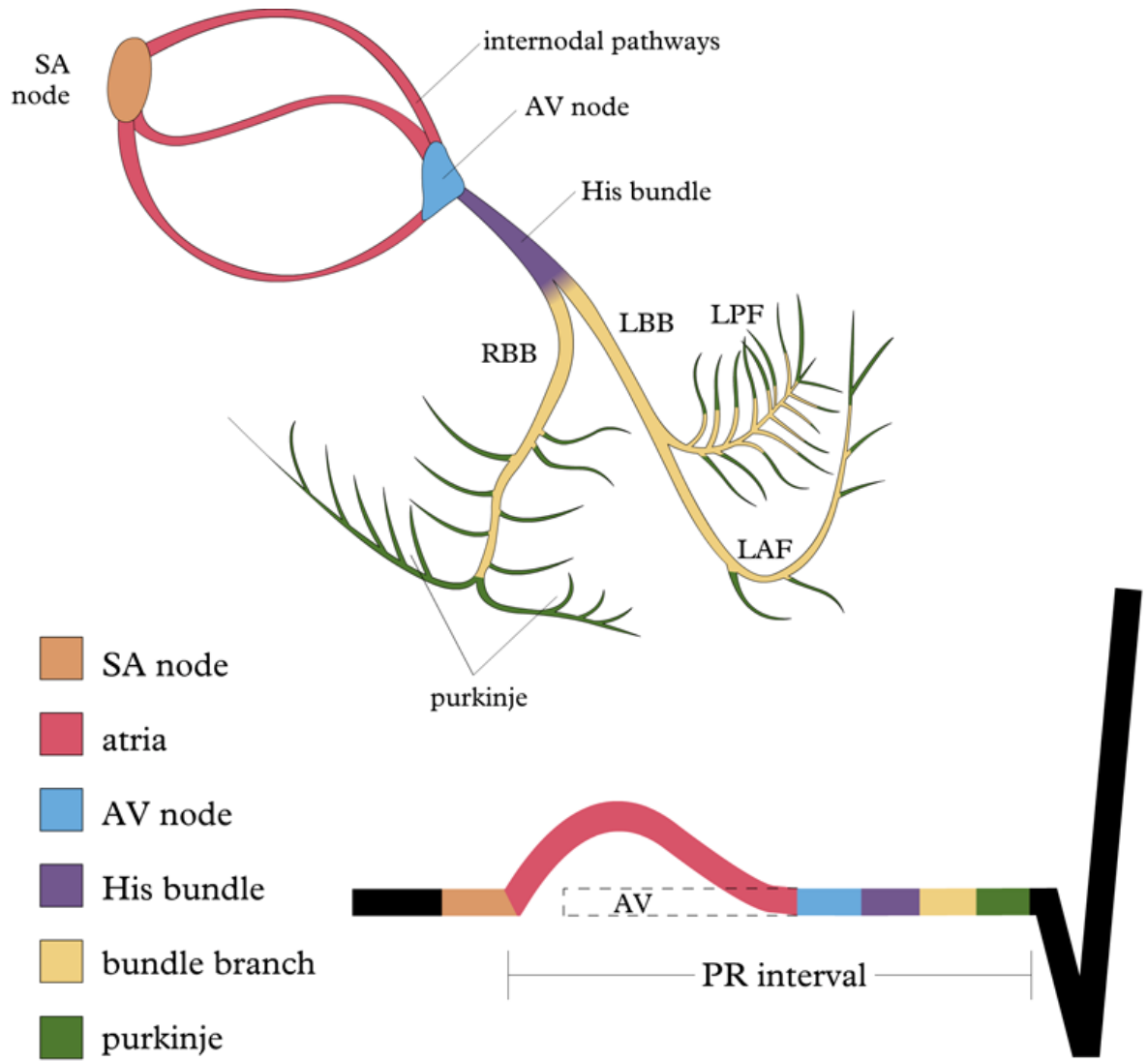
-Sinusbradycardie

-**AV blok**

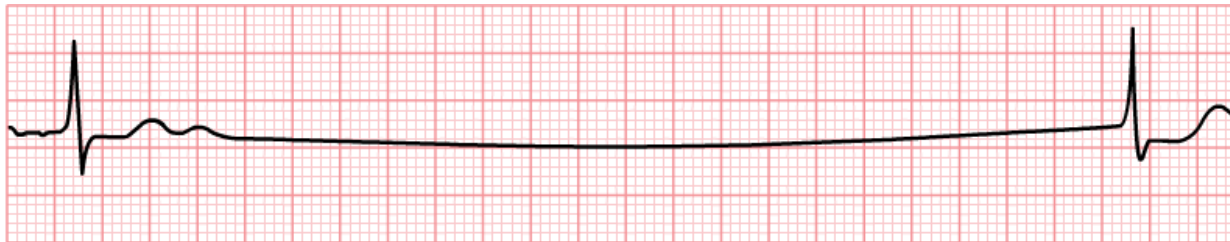
-Escaperitme

- 1^e graads: verlengde PQ tijd > 200ms
- 2^e graads
  - Type I (Wenkebach): PQ tijd neemt toe van complex tot complex tot er een complex uitvalt.
  - Type II (Mobitz): PQ tijd is normaal, maar niet alle p-toppen worden gevolgd (plotselinge uitval)
- Hooggradig AV blok
- 3^e graads: totaal blok

Geleidingsstoornissen

Sinus arrest

plotseling uitval P-top en QRS complex (enkele seconden lang)

SA (exit)block

plotseling uitval P-top en QRS complex, echter pauze een veelvoud van voorafgaande PP-intervallen!

PR = 0.24 seconds

PR = 0.32 seconds

PR = 0.41 seconds

PR = 0.60 seconds

1^e graads AV blok

Let op: Ieder QRS complex wordt vooraf gegaan door een P-top.

2^e graads AV block

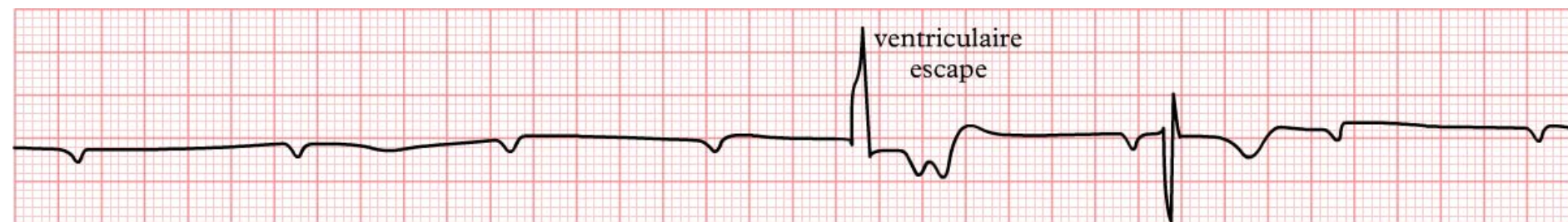
second degree AV-block

Wenckebach AV-block (Mobitz I)

het PQ-interval wordt bij elke slag langer totdat de AV-knoop een prikkel niet voortgeleidt en er dus een QRS-complex uitvalt (pauze in kamerritme)

Hooggradig AV blok

derde graads AV-blok: totaalblok

3^e graads AV blok: totaal blok

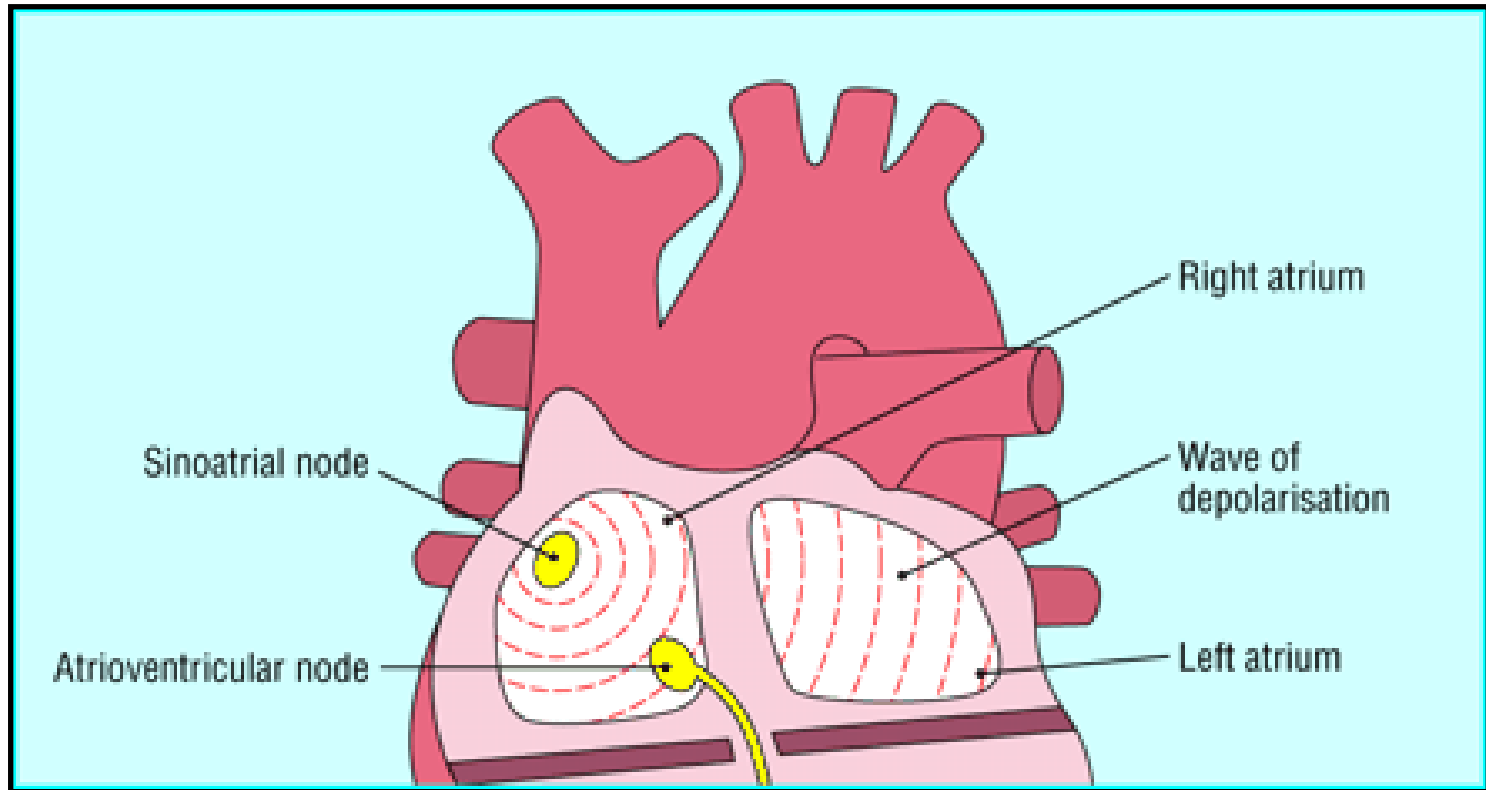
Let op de ventriculaire escape.

Geleidingsstoornissen

AV blok	Locatie oorzaak	Therapie
1 ^e graads	AV knoop	Geen
2 ^e graads type I (Wenkebach)	AV knoop	Geen. Pacemaker indien symptomatisch en geen behandelbare oorzaak.
2 ^e graads type II	Purkinje	Pacemaker
Hooggradig AV blok	AV knoop of lager	Pacemaker
Totaal AV blok	AV knoop of lager	Pacemaker

Geleidingsstoornissen

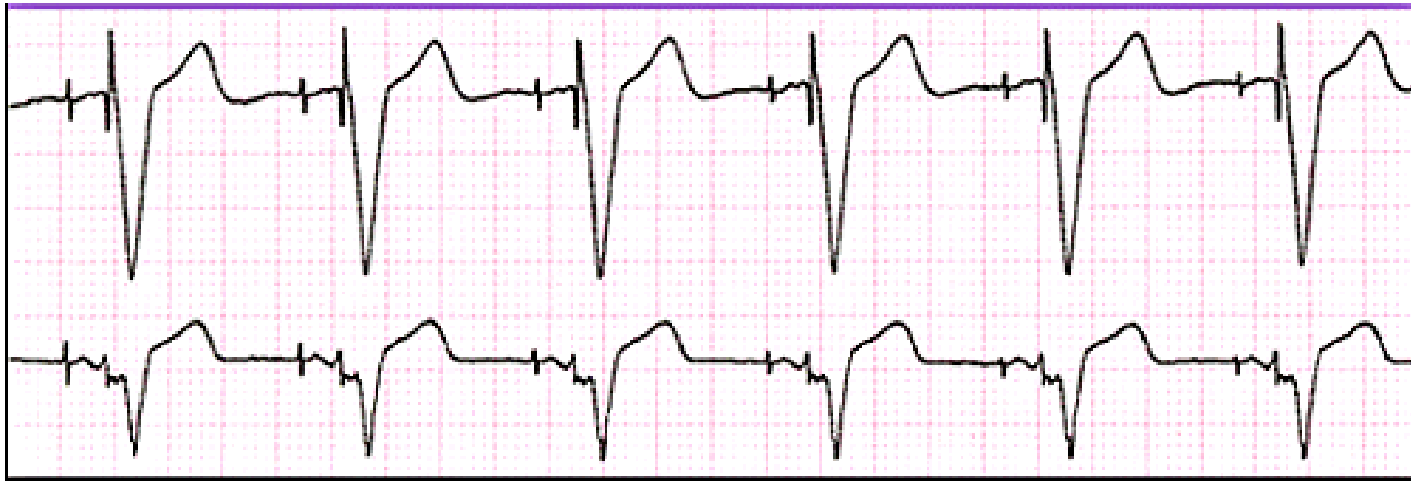

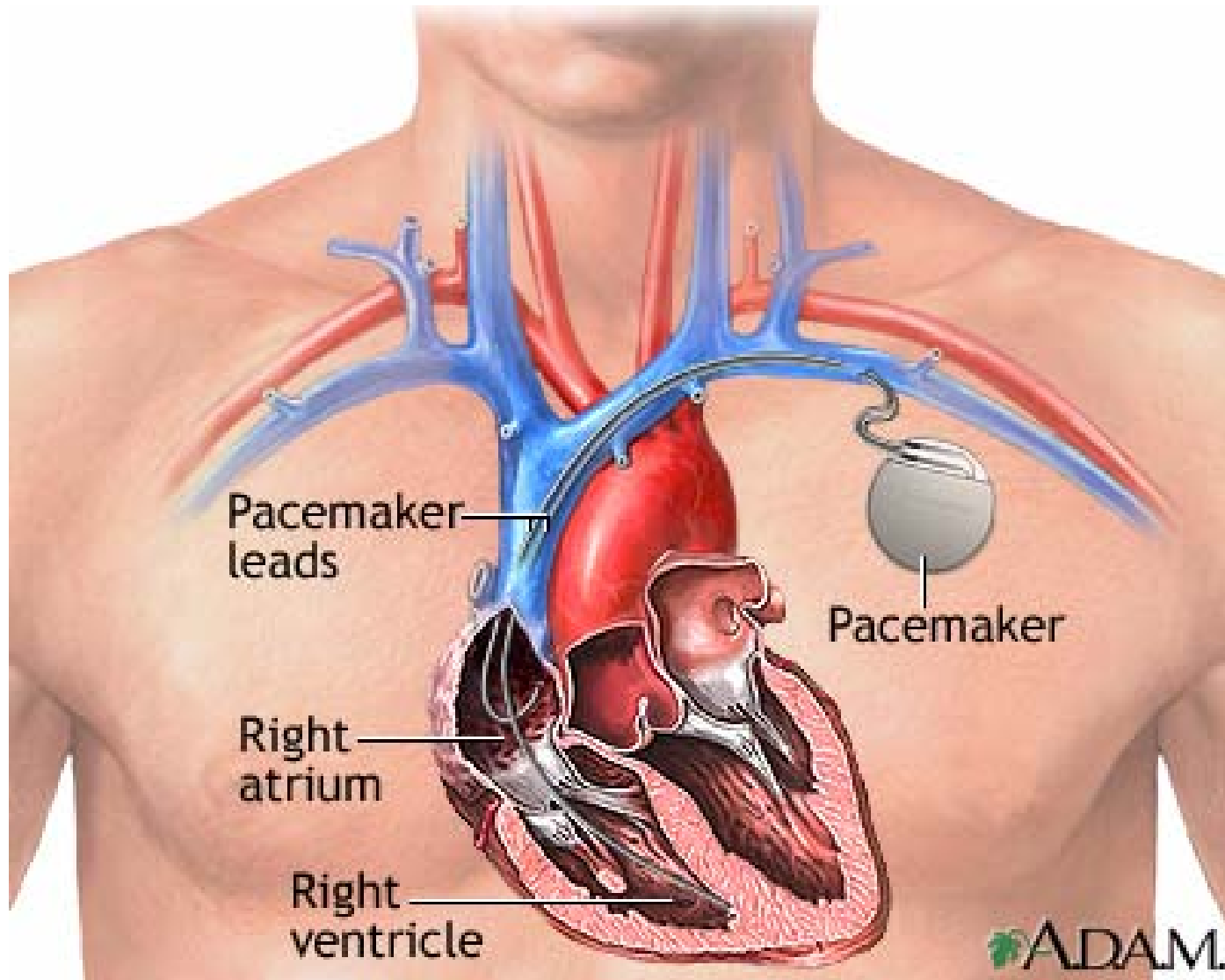
Sinusritme

regelmatig, elk QRS-complex wordt voorafgegaan door een P-top (+ in I,II,AVF), $PQ \geq 0.12$ sec

Geleidingsstoornissen

- AV pacing

Interventriculaire geleidingsstoornissen

- Rechter bundeltak blok (RBTB)
- Linker bundeltak blok (LBTB)
- Linker anterior fasciculair blok (LAFB)
- Linker posterior fasciculair blok (LPFB)

RBTB

Intraventriculaire geleidingsvertraging

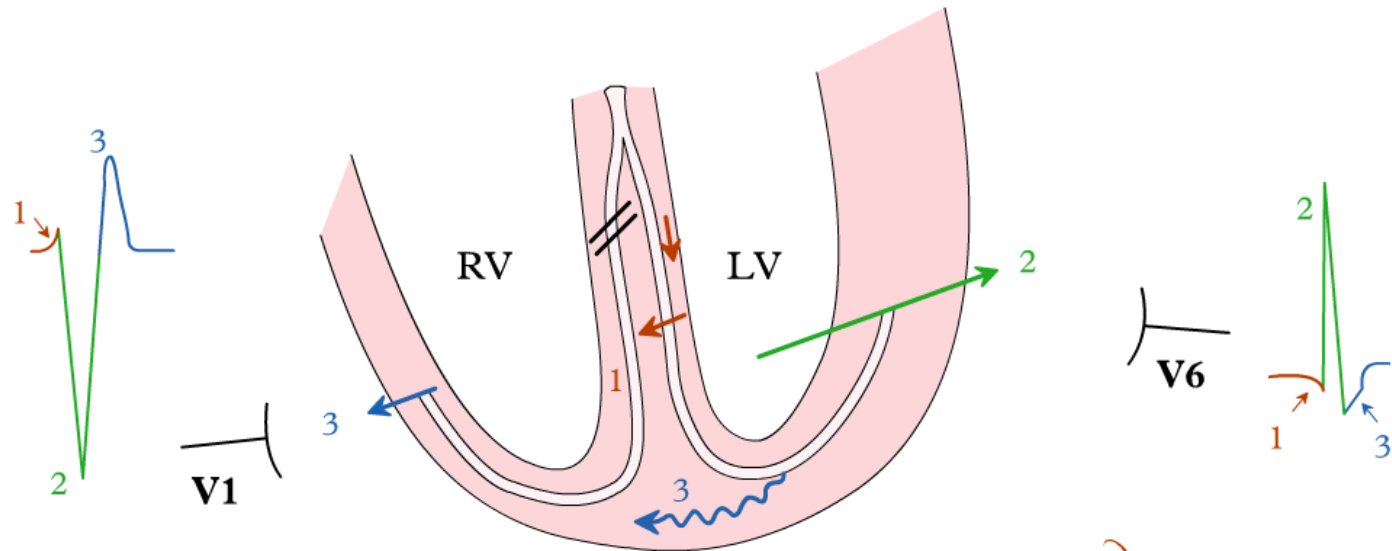
- **Rechterbundeltakblok:**

De rechterbundeltak geleidt niet / traag,
zodat beide kamers via de linkerbundeltak geactiveerd
worden:

De rechterkamer wordt dus later geactiveerd dan
normaal!!

Komt in 5-10% van gezonden voor

RBTB

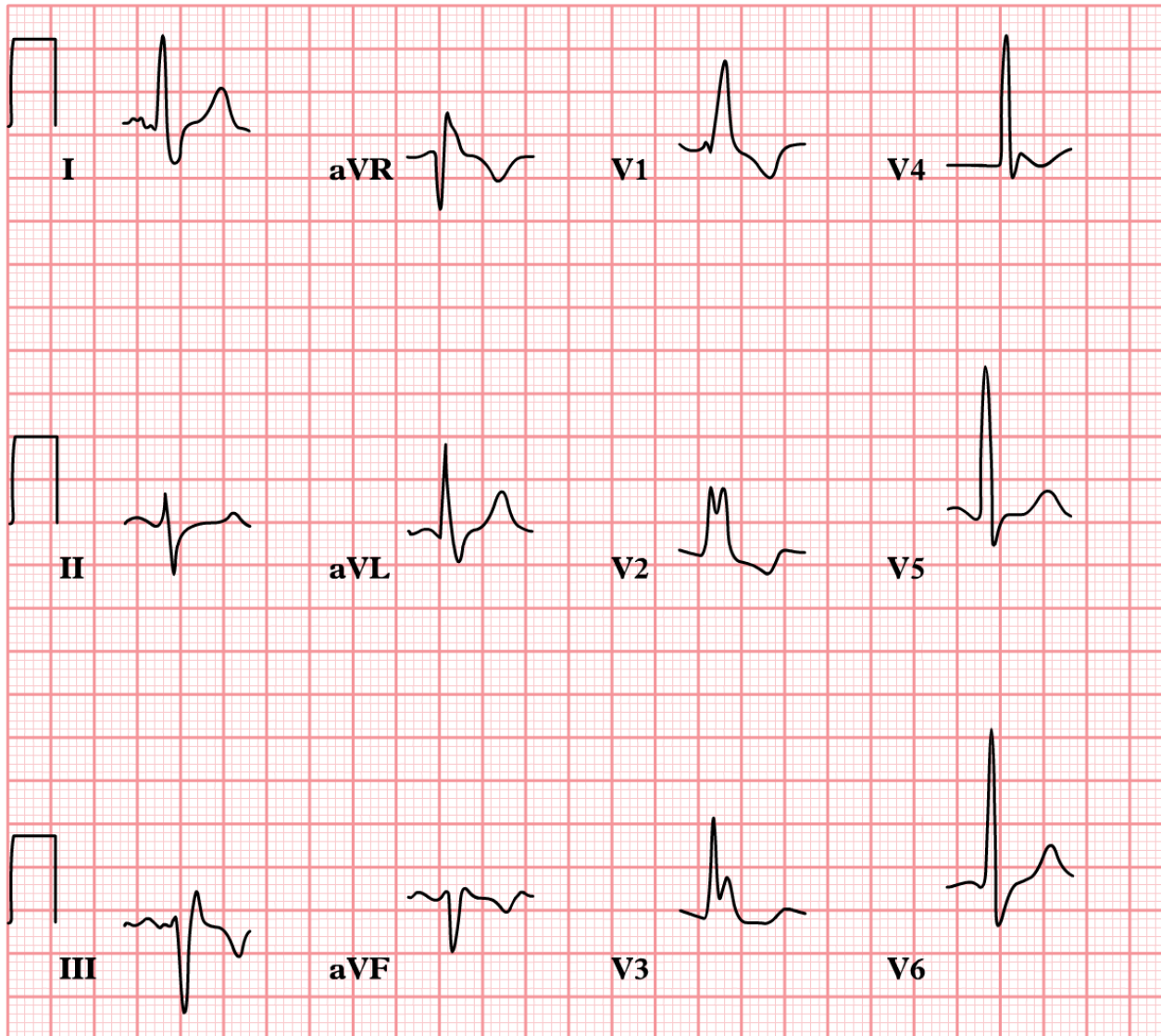
RBTB

ECG PEDIA.ORG
part of cardionetworks.org

ECG-criteria

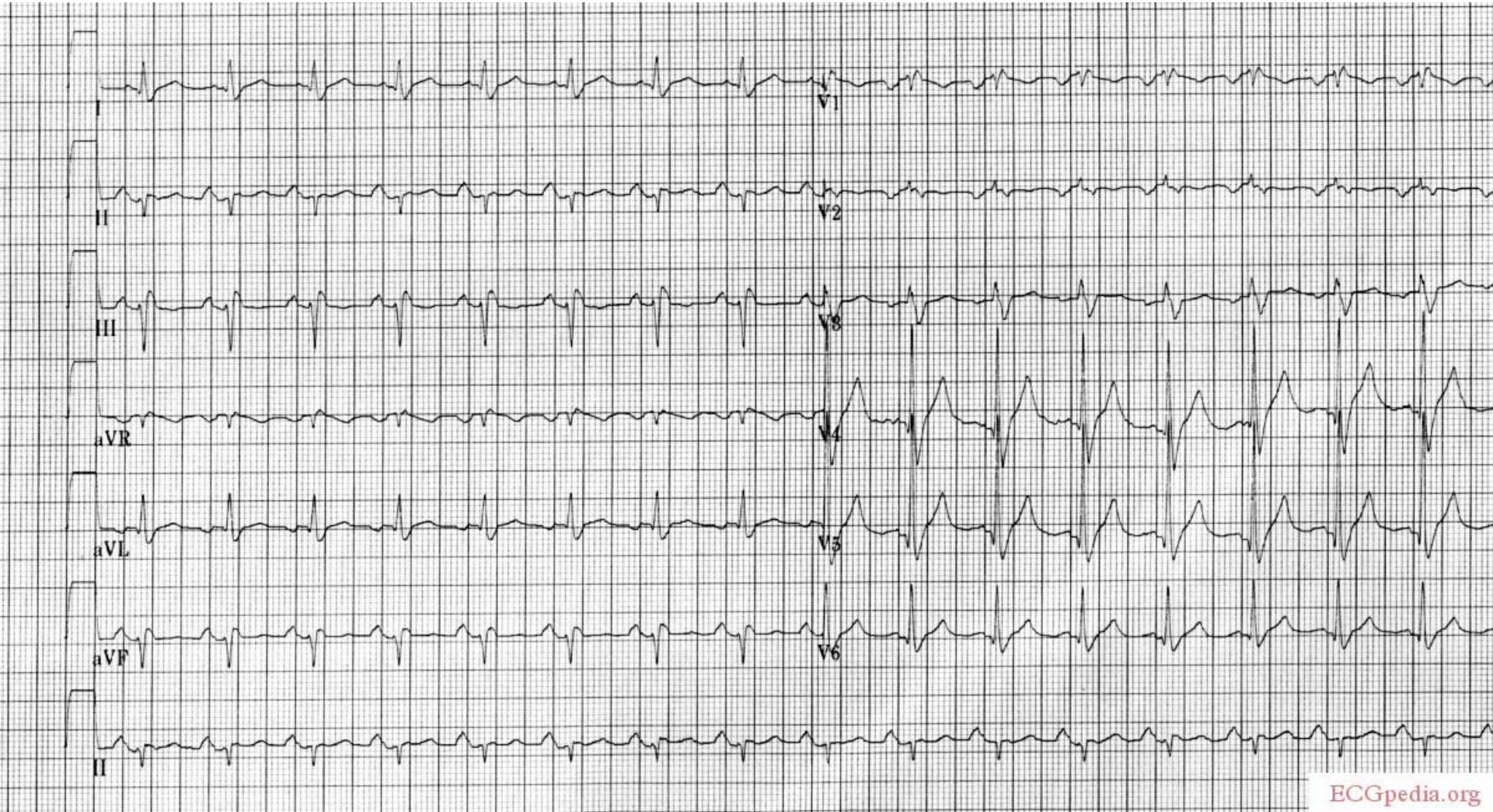
- rSR' in V1 en brede S in I, AVL, V6
- QRS-duur < 0.12 sec. = incompleet
- QRS-duur > 0.12 sec. = compleet
- Hartas tussen 0 en 90 graden (normaal)

RBTB

right bundle branch block

RBTB

LBTB

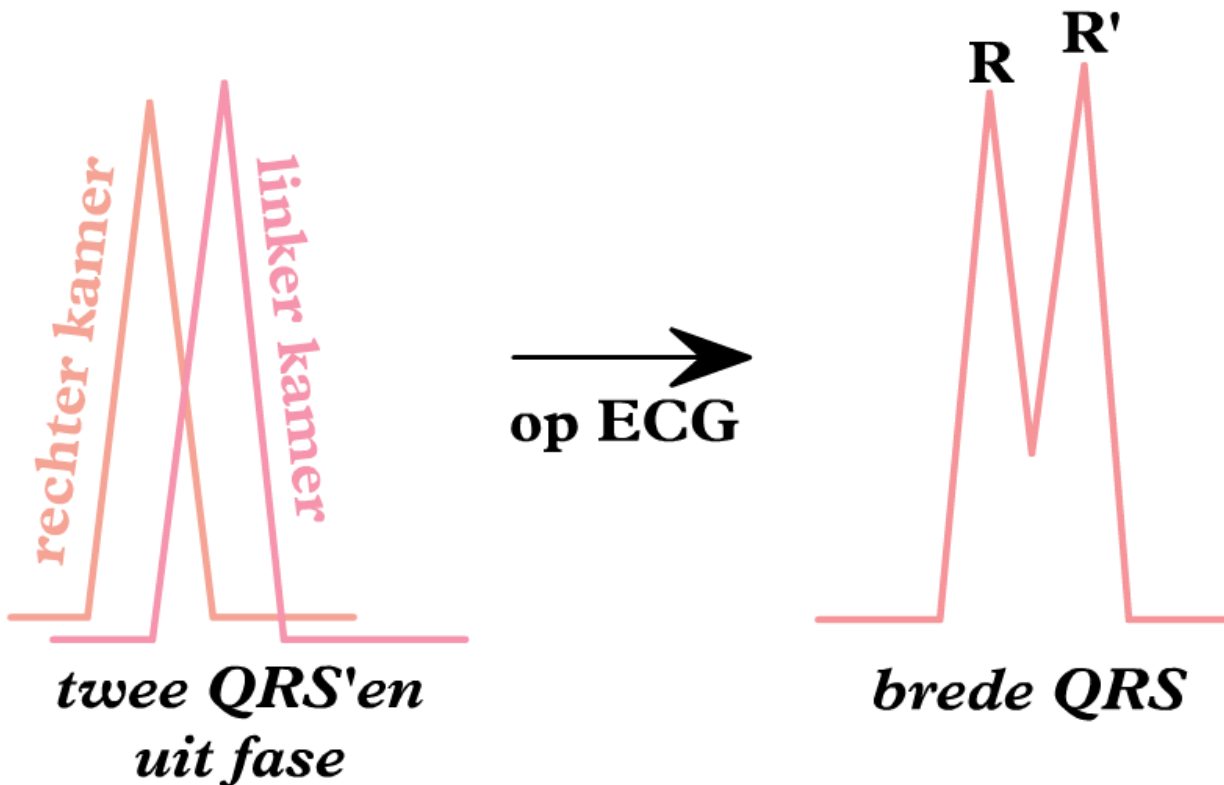
Intraventriculaire geleidingsvertraging

- **Linkerbundeltakblok**

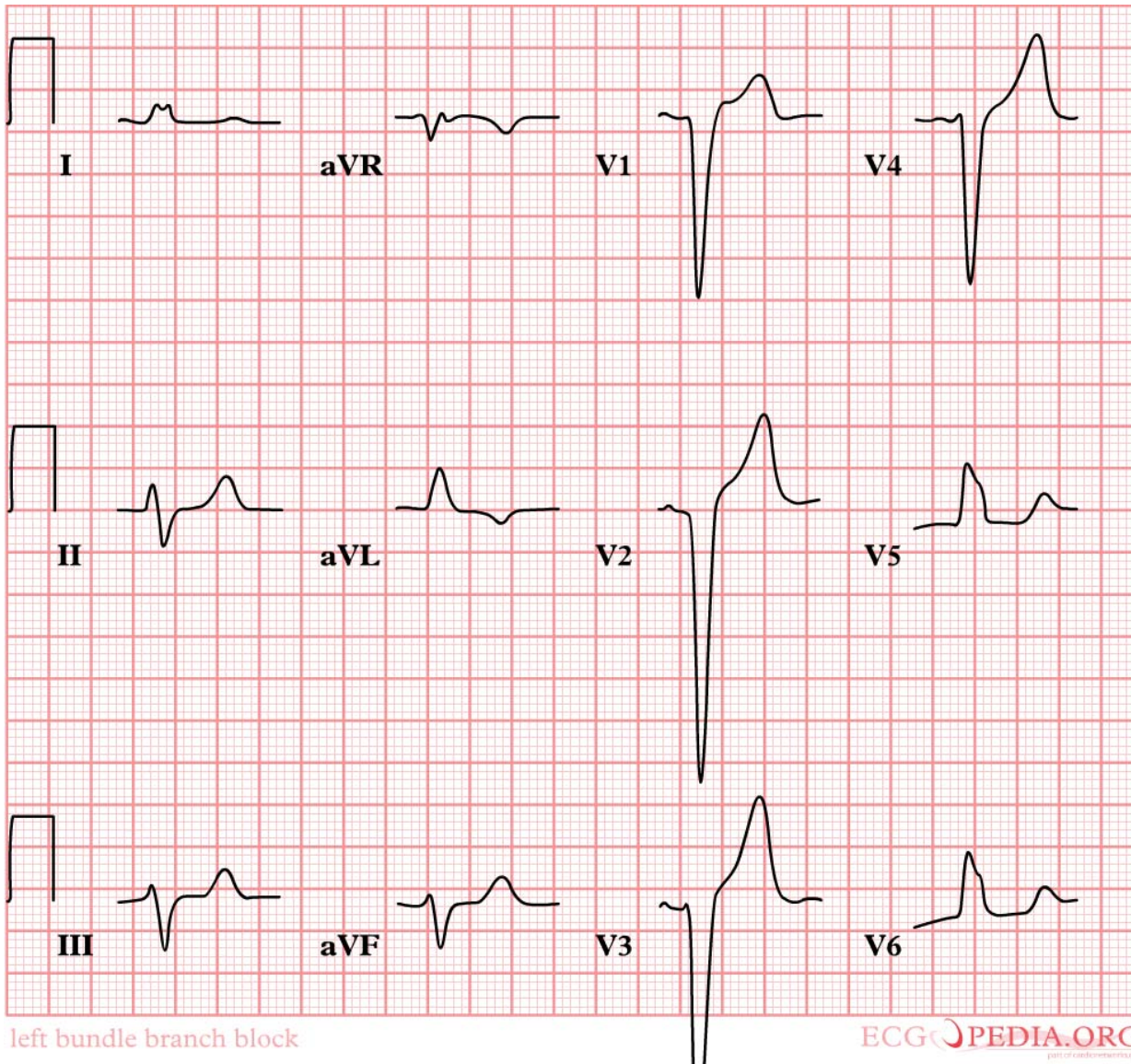
De linkerkamer wordt laat geactiveerd en de septumactivatie loopt nu ook abnormaal, n.l. van rechts naar links

Vrijwel altijd onderliggende structurele cardiale ziekte

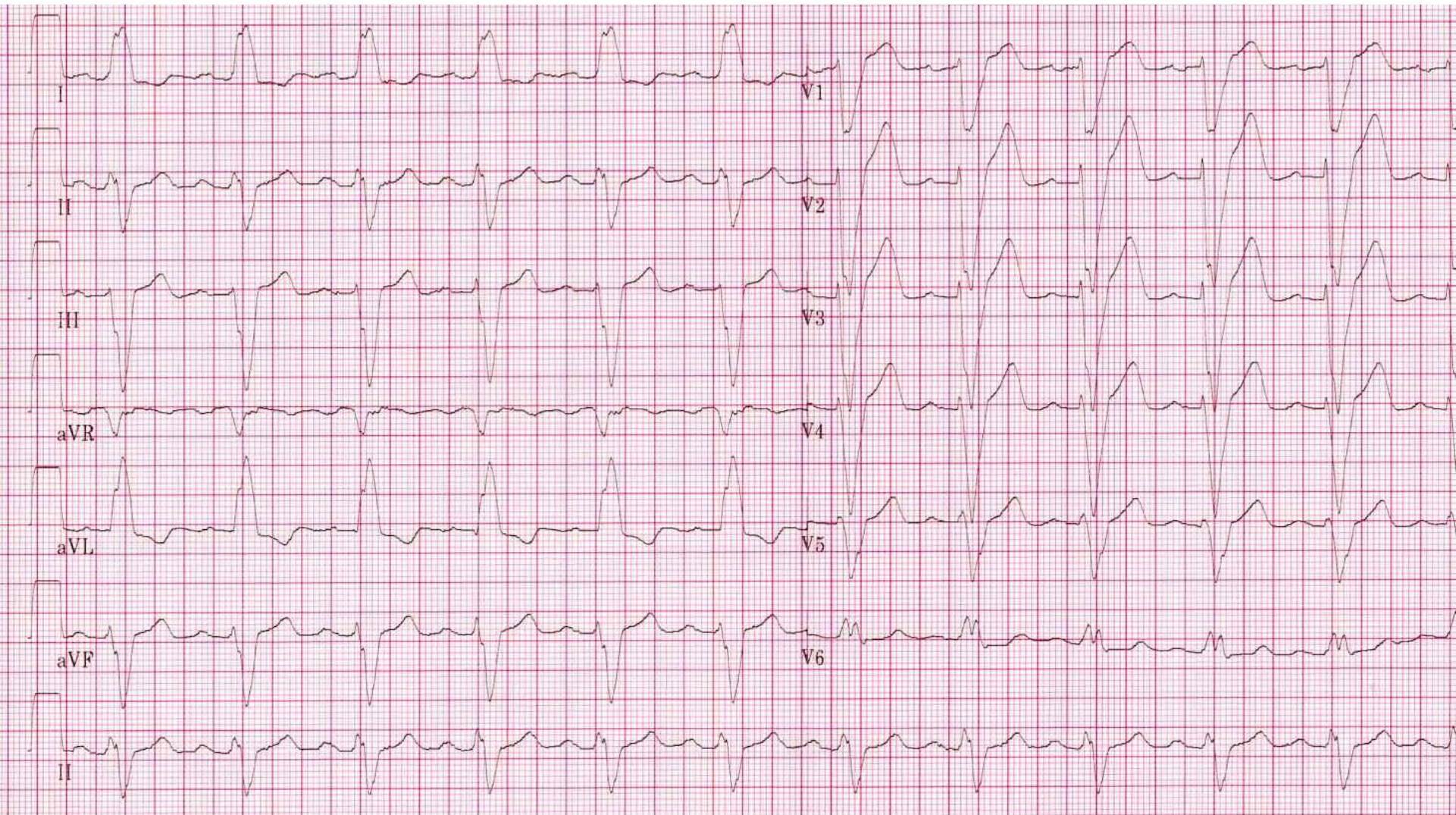
De rechterkamer depolariseert eerder dan de linker kamer

LBTB

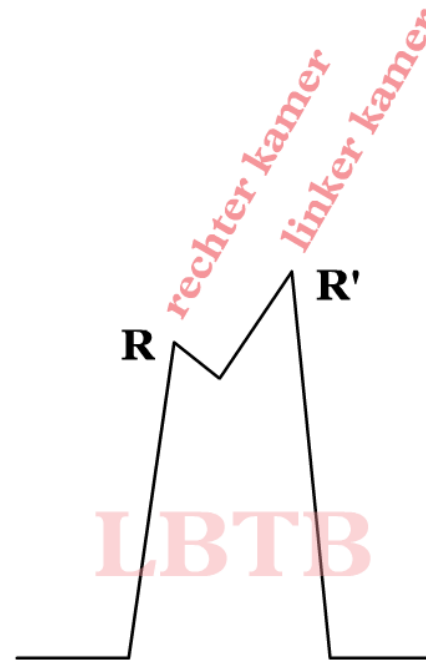
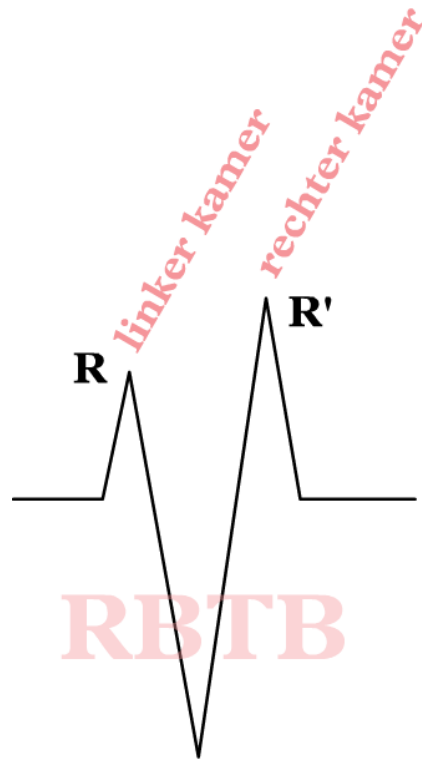

LBTB

Courtesy of R.W. Koster, MD, PhD ECGPEDIA.ORG
AMC, The Netherlands

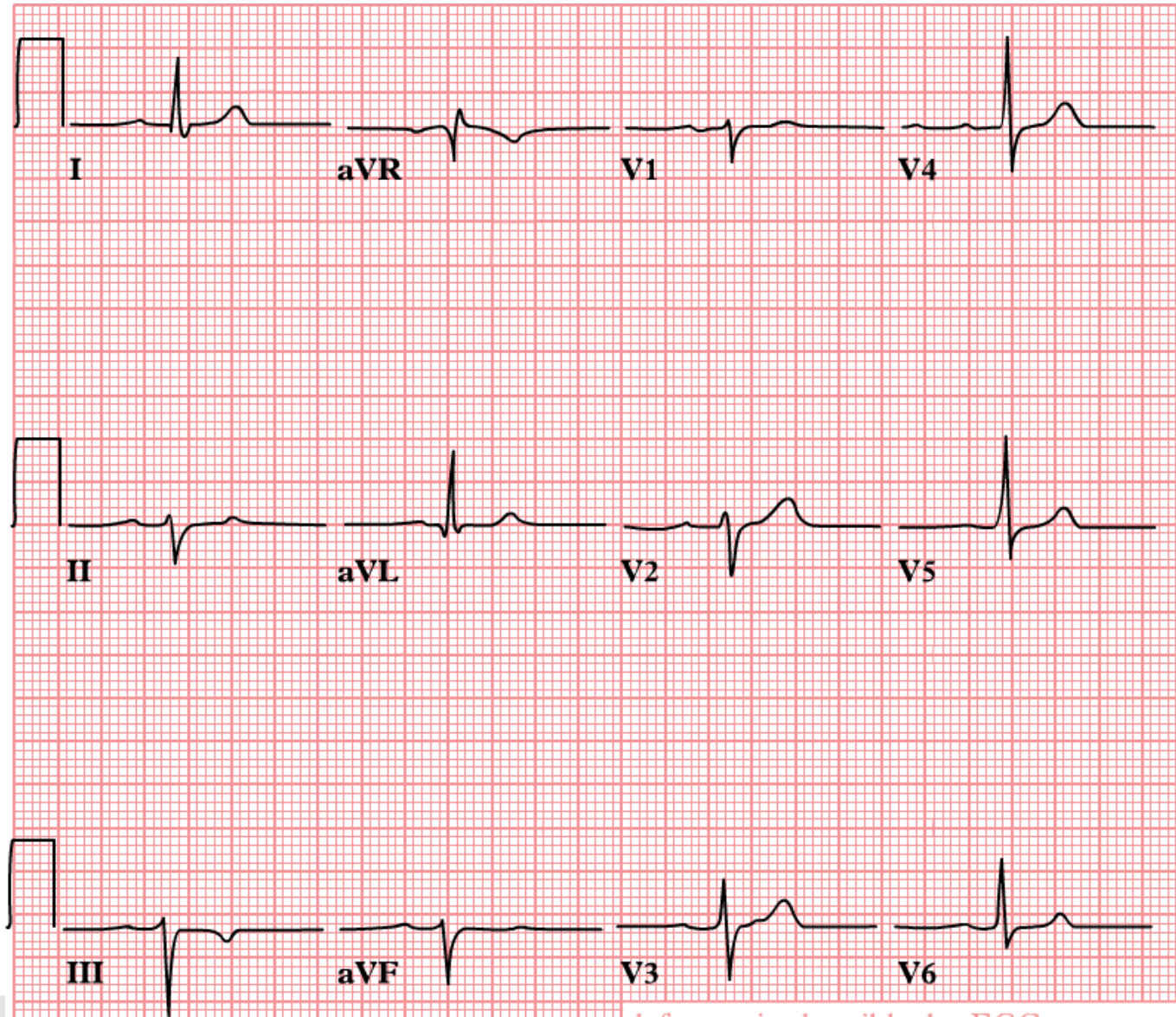
LBTB vs RBTB

Linker anterior fasciculaire blok

- Hart as deviatie naar links (tenminste -30 graden)
- in afleiding I een normale kleine q, geen of vrijwel geen S
- in afleiding II en III een kleine r (grote S)
- het QRS complex is niet of slechts gering verbreed

LAFB

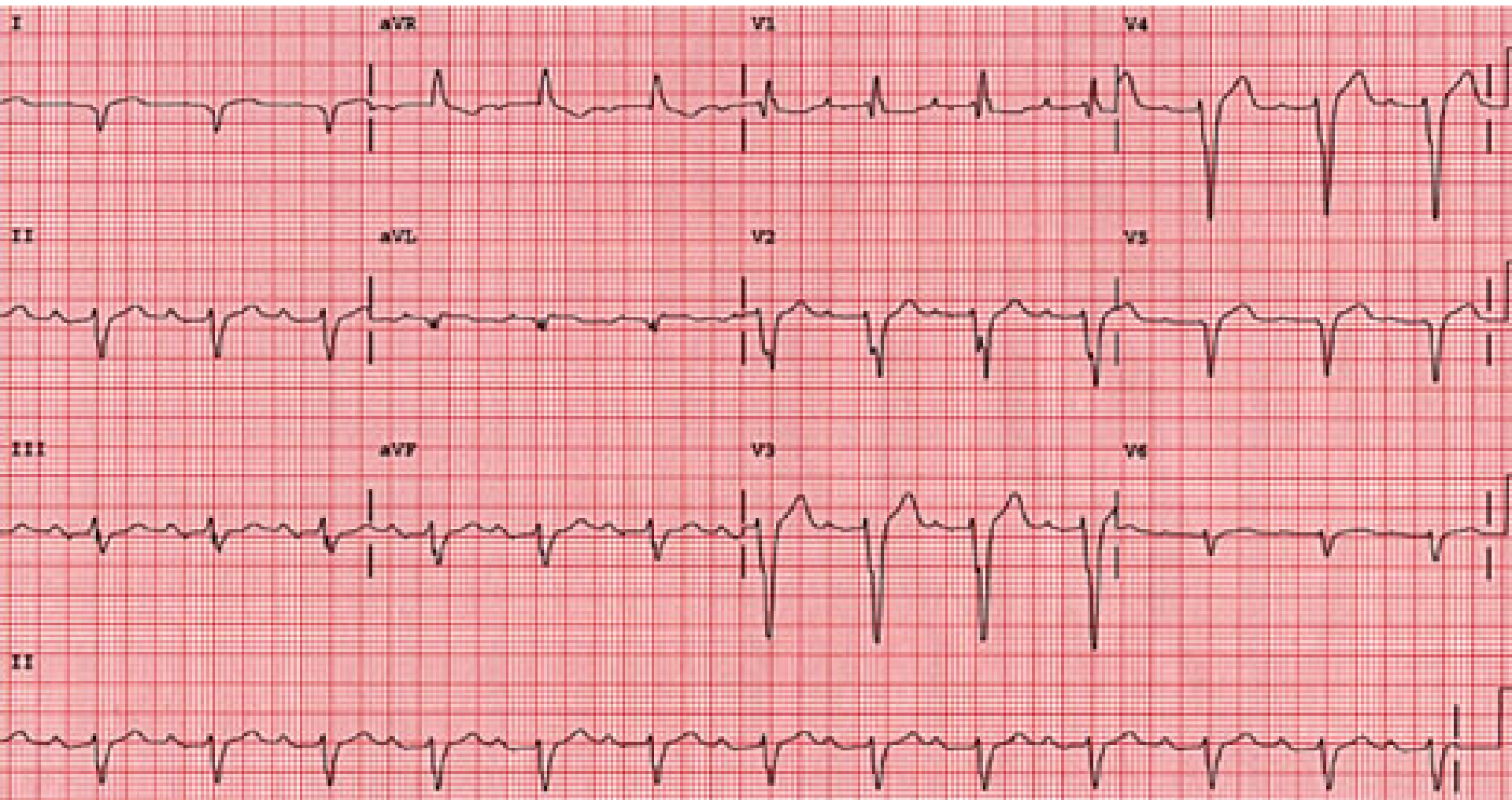

Linker posterior fasciculaire blok

- asdeviatie naar rechts (tenminste +120 graden)
- in afleiding I een kleine r en een diepe S
- in afleiding III een kleine q
- het QRS is licht verbreed

LPFB

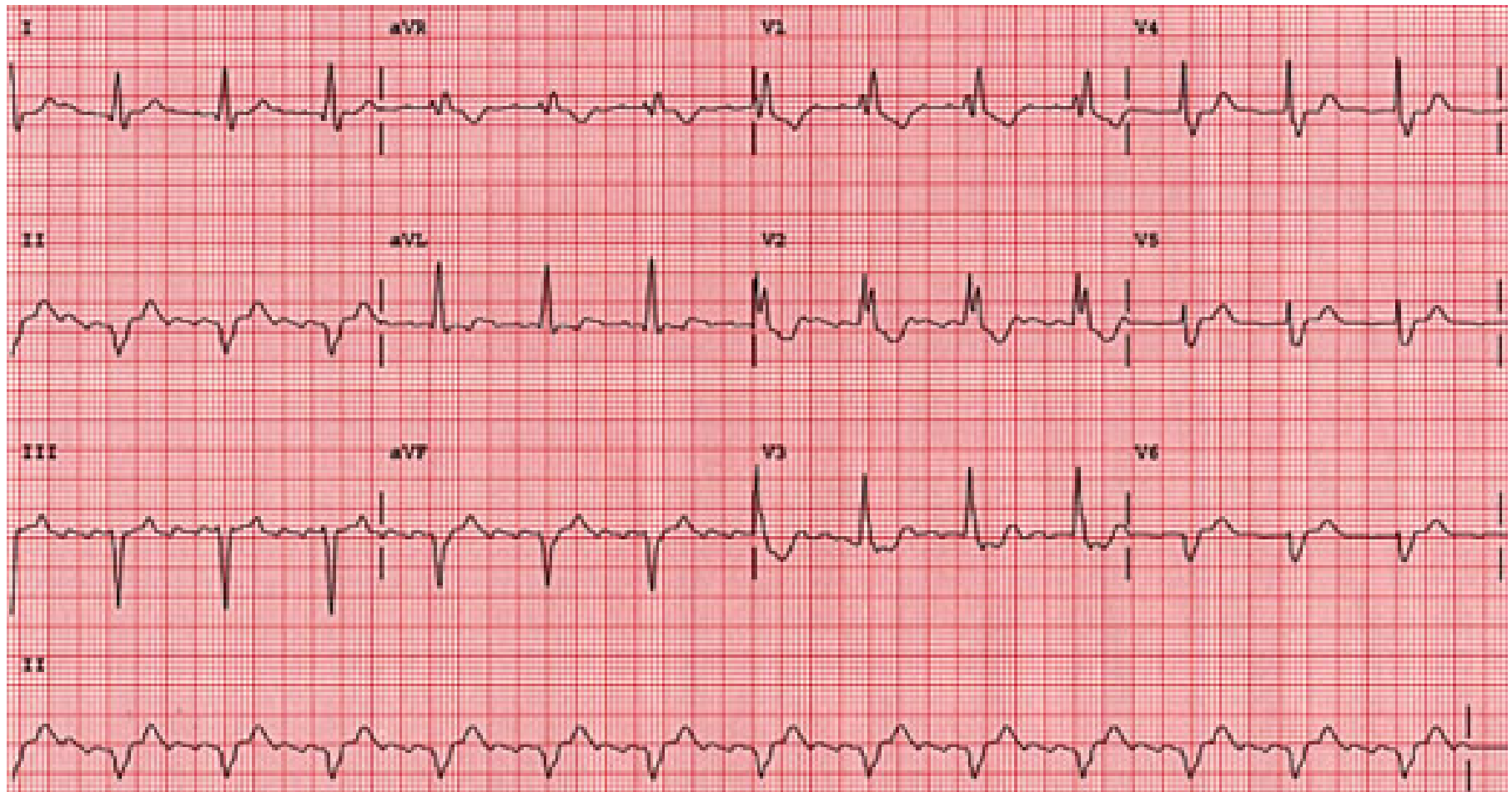

RBTB

Geleidingsstoornissen

RBTB

Epidemiology

- LBBB infrequent in young subjects:
125/ 237,000 (0.5%) airmen, <30 yrs;
90% no HD

Rotman et al, Circulation 1975

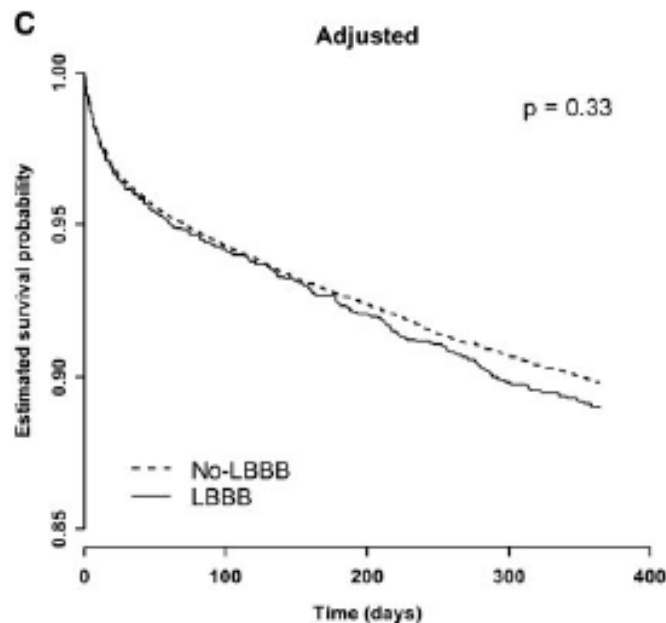
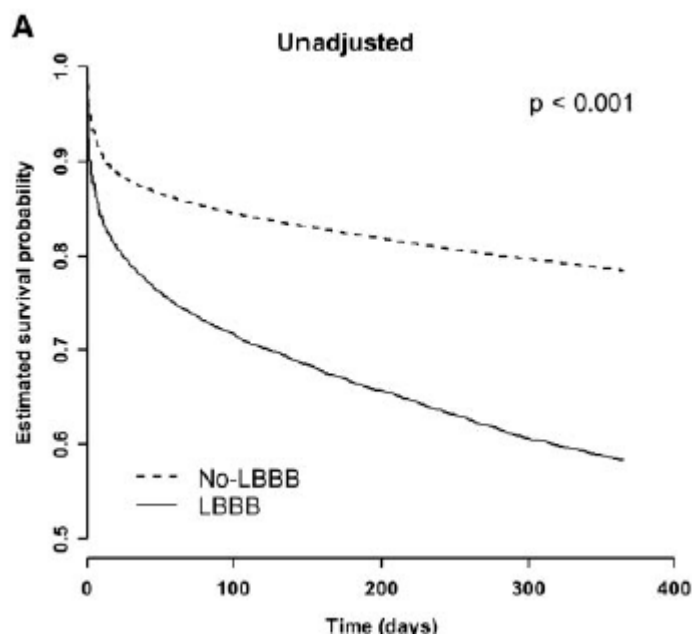
- incidence 0.4%, 50 yrs
- incidence 2.3%, 75 yrs
- incidence 5.7%, 80 yrs

→ degenerative disease (n=855)

Eriksson et al, Circulation 1998

Myocardial infarction and LBBB, 88,026 pts with MI

- more comorbidity, increased unadjusted 1-year mortality
- LBBB reflects higher age, comorbid conditions, LV dysfunction
- conduction disorder itself not predictor of 1-year mortality in MI

Stenestrand et al, Circulation 2004

LBBB induces:

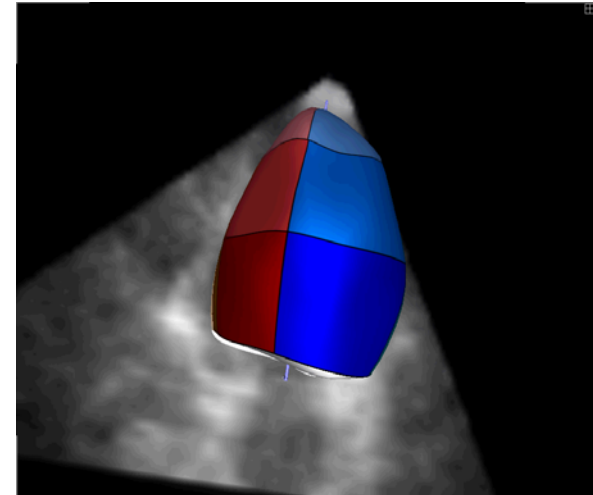
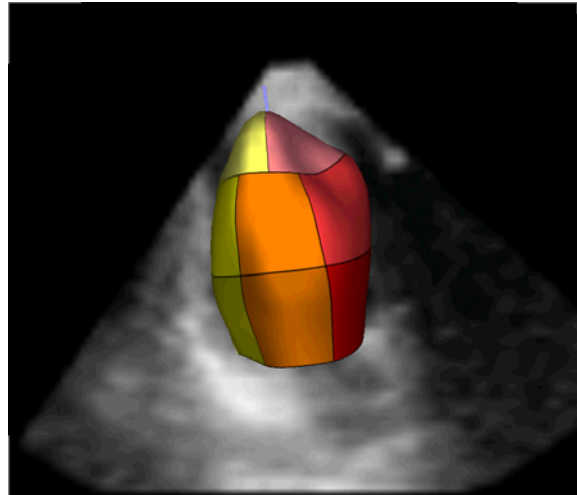
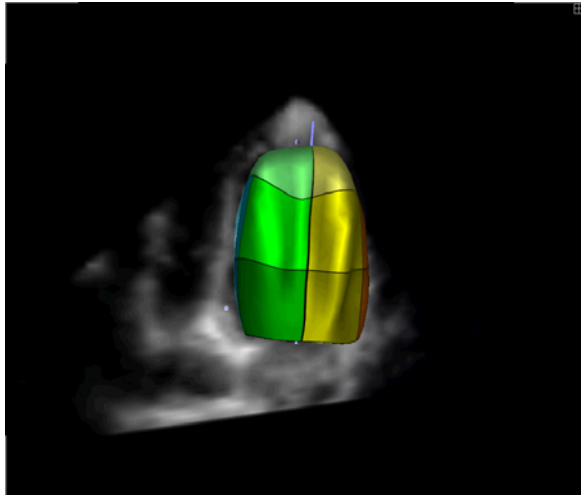
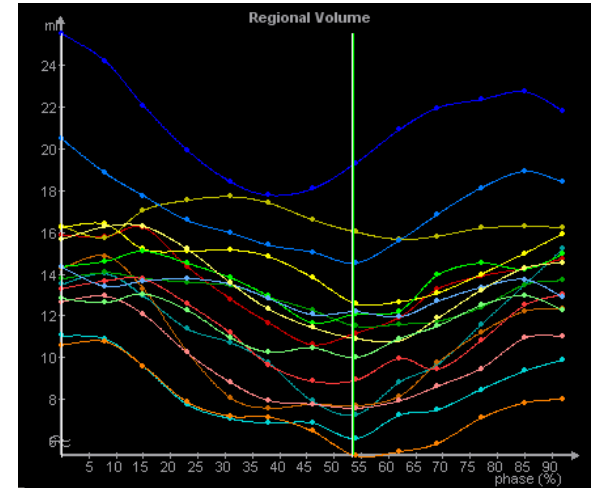
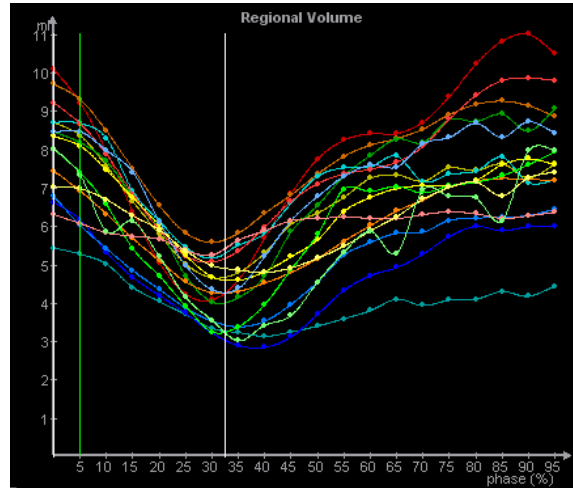
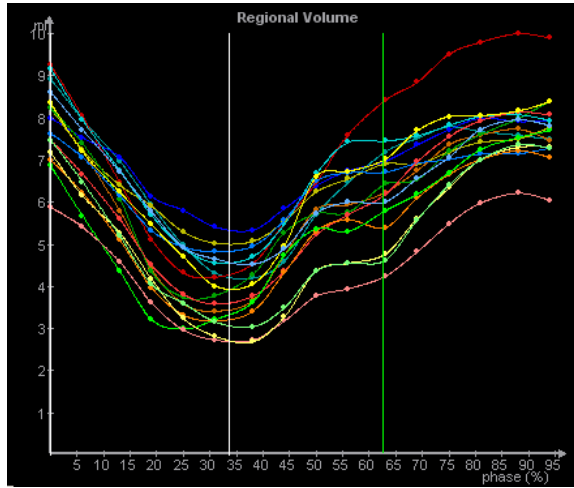
- LV asynchronous electrical activation
- reduced LV pump function
- redistribution LV MBF, circ shortening, external work
- septal hypoperfusion (decrease septal bloodflow, myocardial work, absence of hibernation)
- LV dilatation and hypertrophy-> **remodelling**

Echocardiography:

	<u>isolated LBBB (n=45)</u>	<u>control (n=65)</u>
LV ESV	3.1 $\pm$ 0.4 cm	2.8 $\pm$ 0.04 cm
EF	64% $\pm$ 6%	68% $\pm$ 6%
Rap fil dec time	133 $\pm$ 50 ms	166 $\pm$ 24 ms
Rap fil rate	608 $\pm$ 291 cm/s ²	383 $\pm$ 116 cm/s ²
LV diastolic per	347 $\pm$ 116 ms	394 $\pm$ 106 ms
Ejection time	255 $\pm$ 40ms	294 $\pm$ 21 ms
IRT	124 $\pm$ 36 ms	91 $\pm$ 16 ms
ICT	96 $\pm$ 35 ms	38 $\pm$ 9 ms
p<0.001		

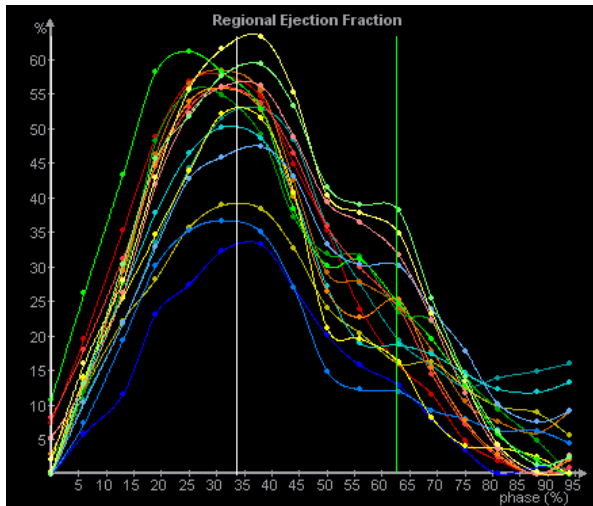
LBBB marked deterioration LV systolic and diastolic functions

Ozdemir et al, JASE 2001

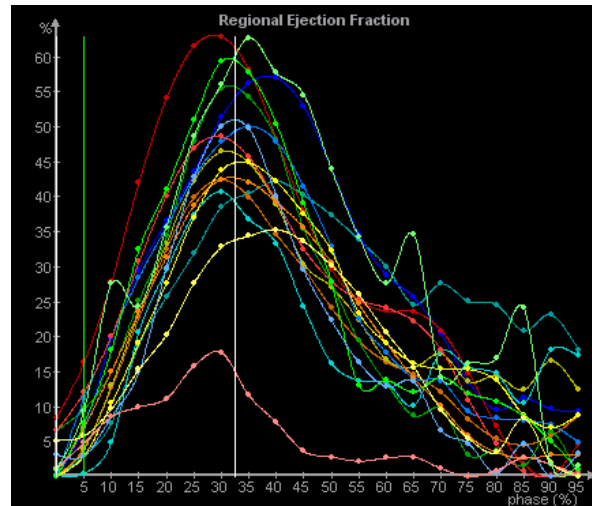
Healthy subject

ESV: 75 ml
EDV: 147 ml
EF: 60 %

Synchrony
QRS=86 ms

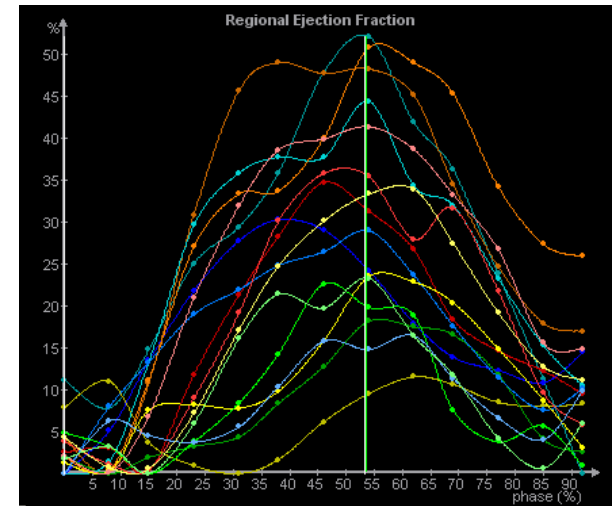
LBBB, NYHA I

ESV: 82 ml
EDV: 148 ml
EF: 45 %

Synchrony/Asynchrony
QRS= 120ms

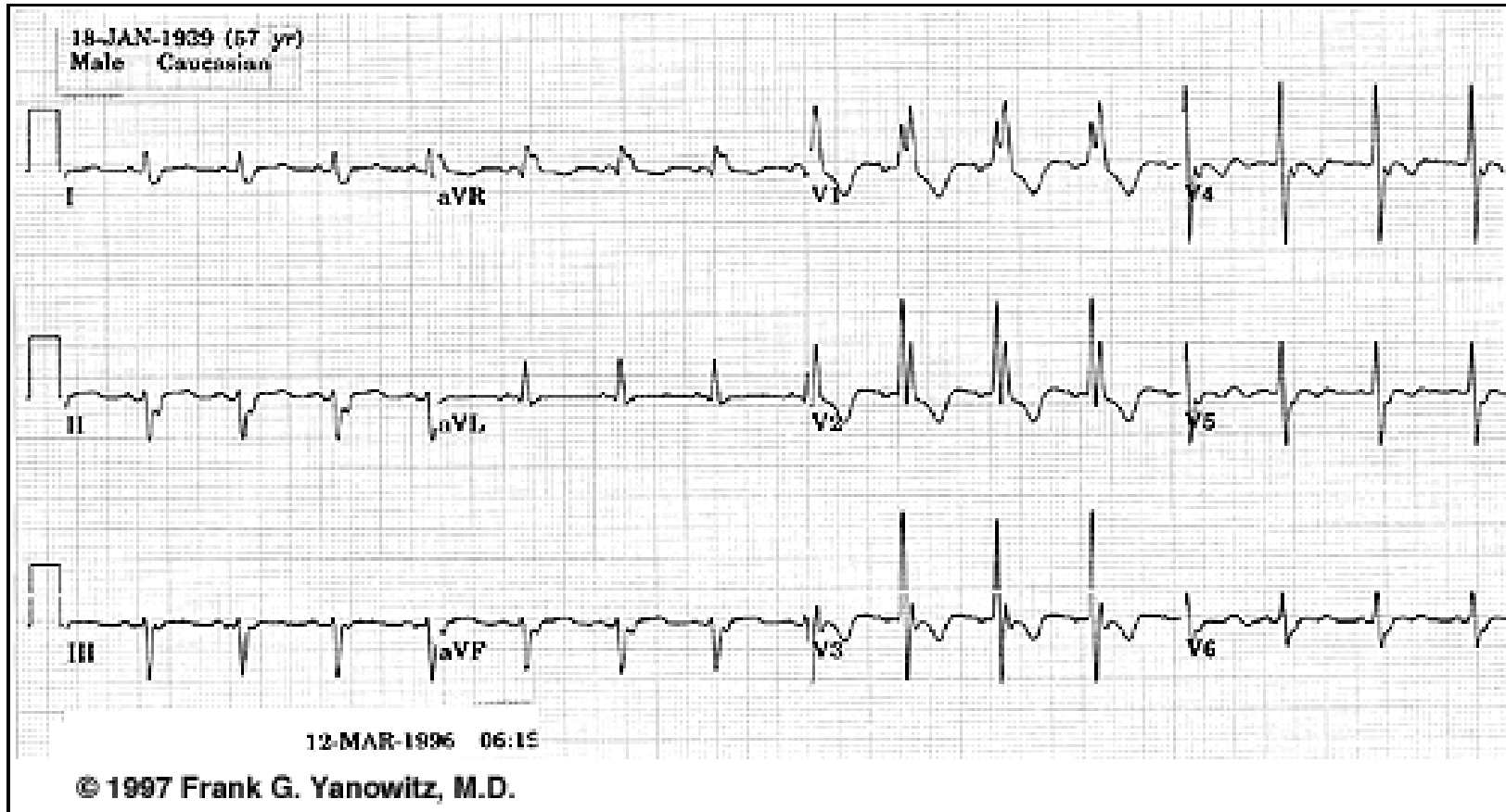
LBBB, NYHA IV

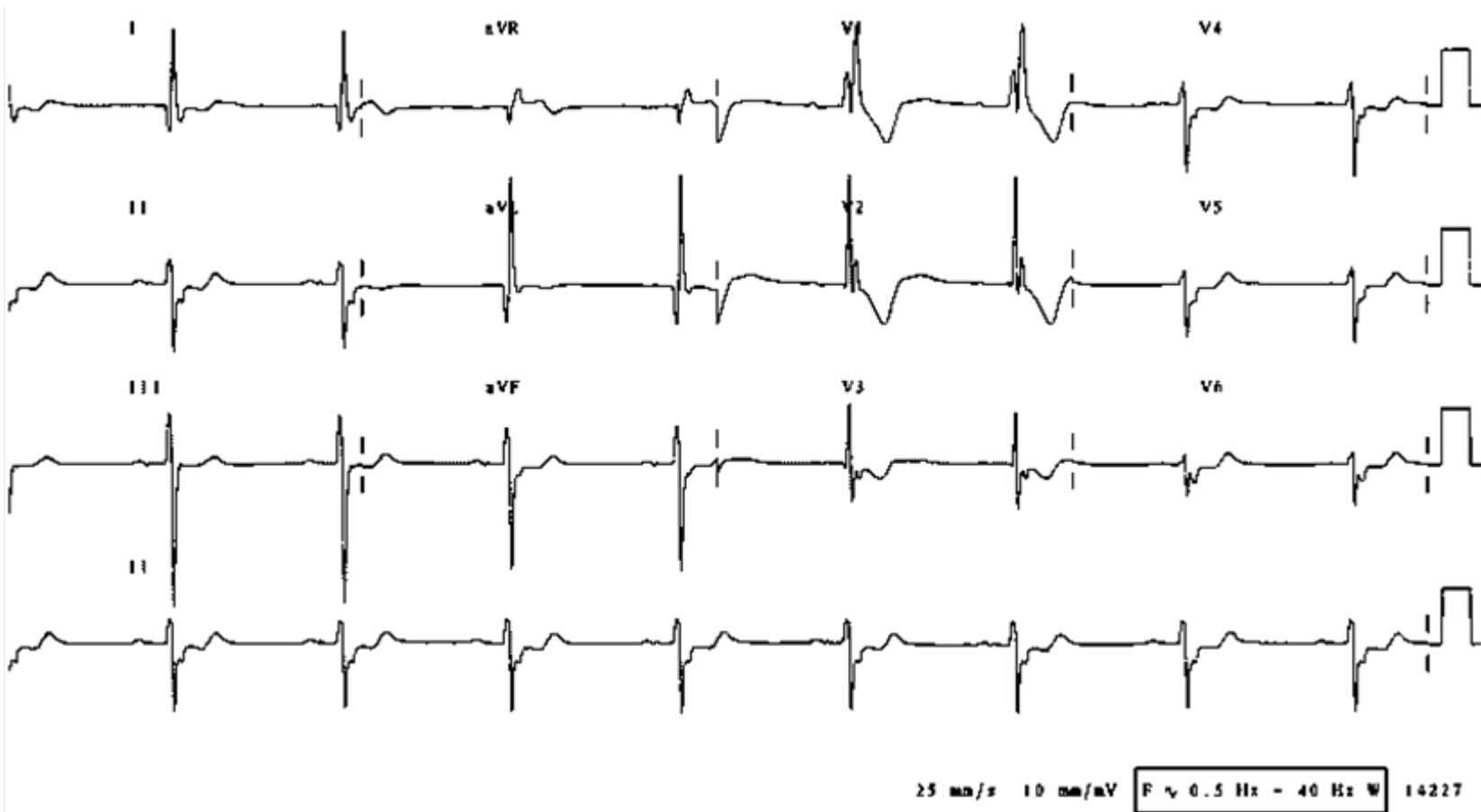
ESV: 200 ml
EDV: 280 ml
EF: 28 %

Asynchrony
QRS=150 ms

- **RBTB en LAFB (bifasciculairblok)**

- **1ste Gr AV-blok, RBTB en LAFB
(Trifasciculair blok)**

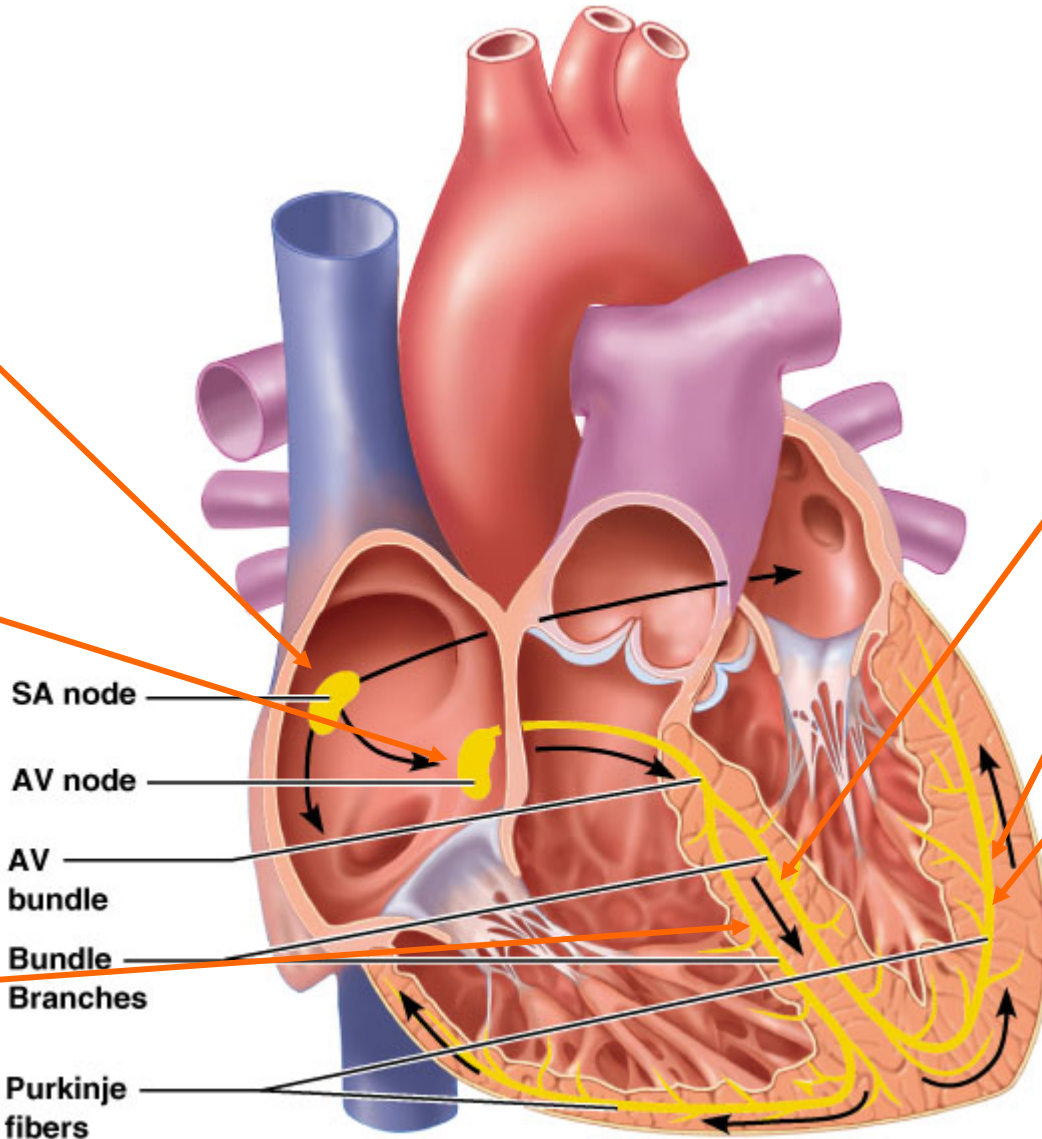

Geleidingsstoornissen

Sinusal arrest
Sinus exit block

1ste, 2de, 3de graads block
AV-dissociatie

RBBB

LBBB

LAFB

LPFB

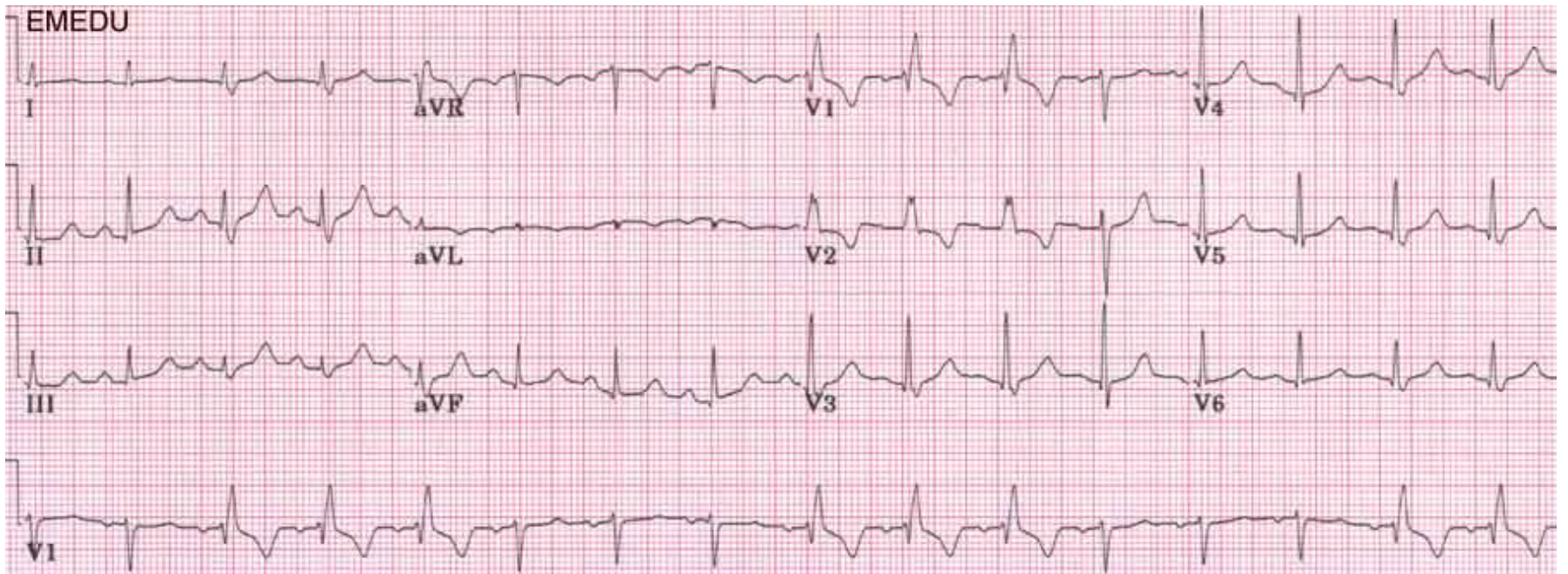
SA node

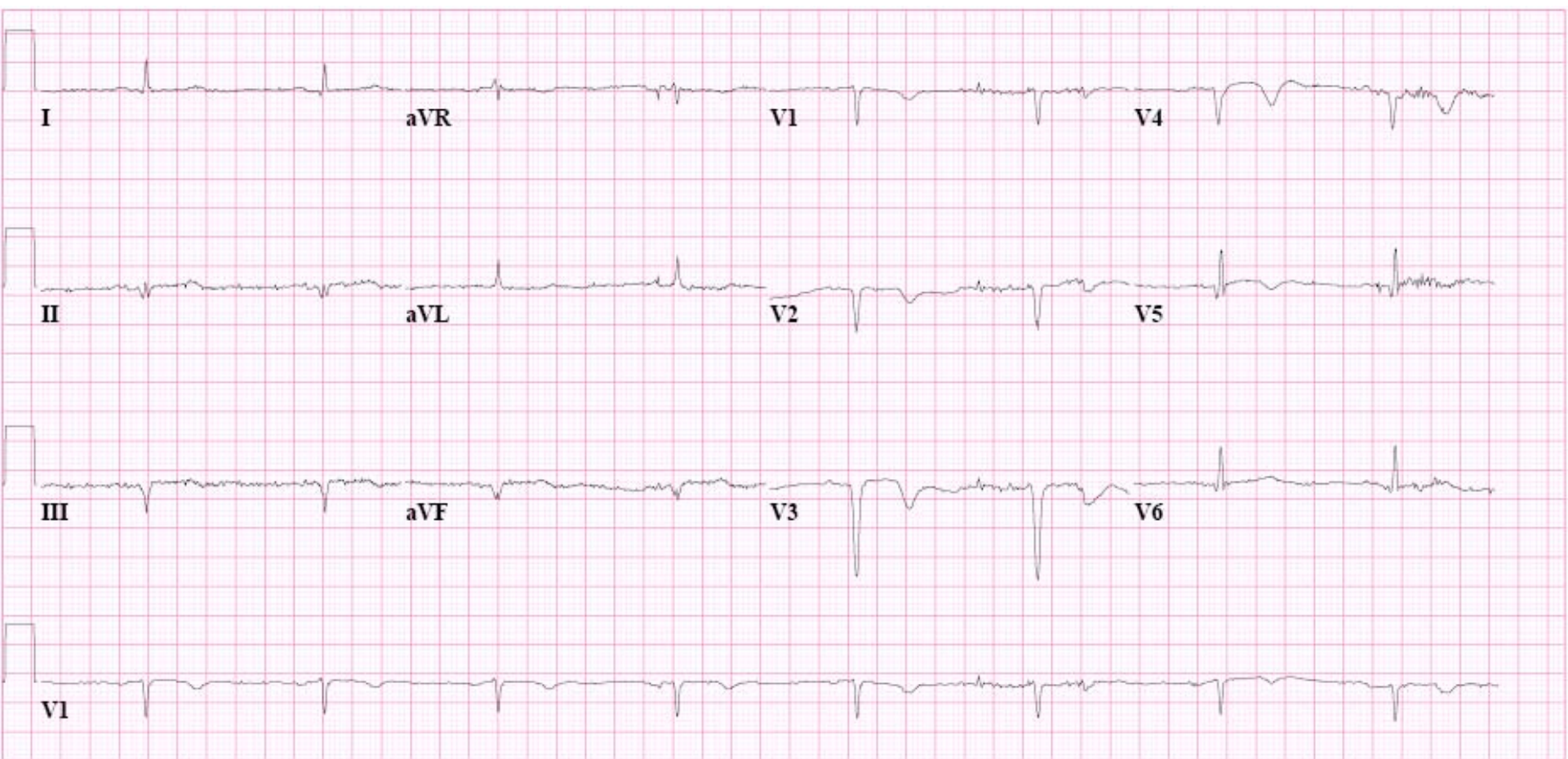
AV node

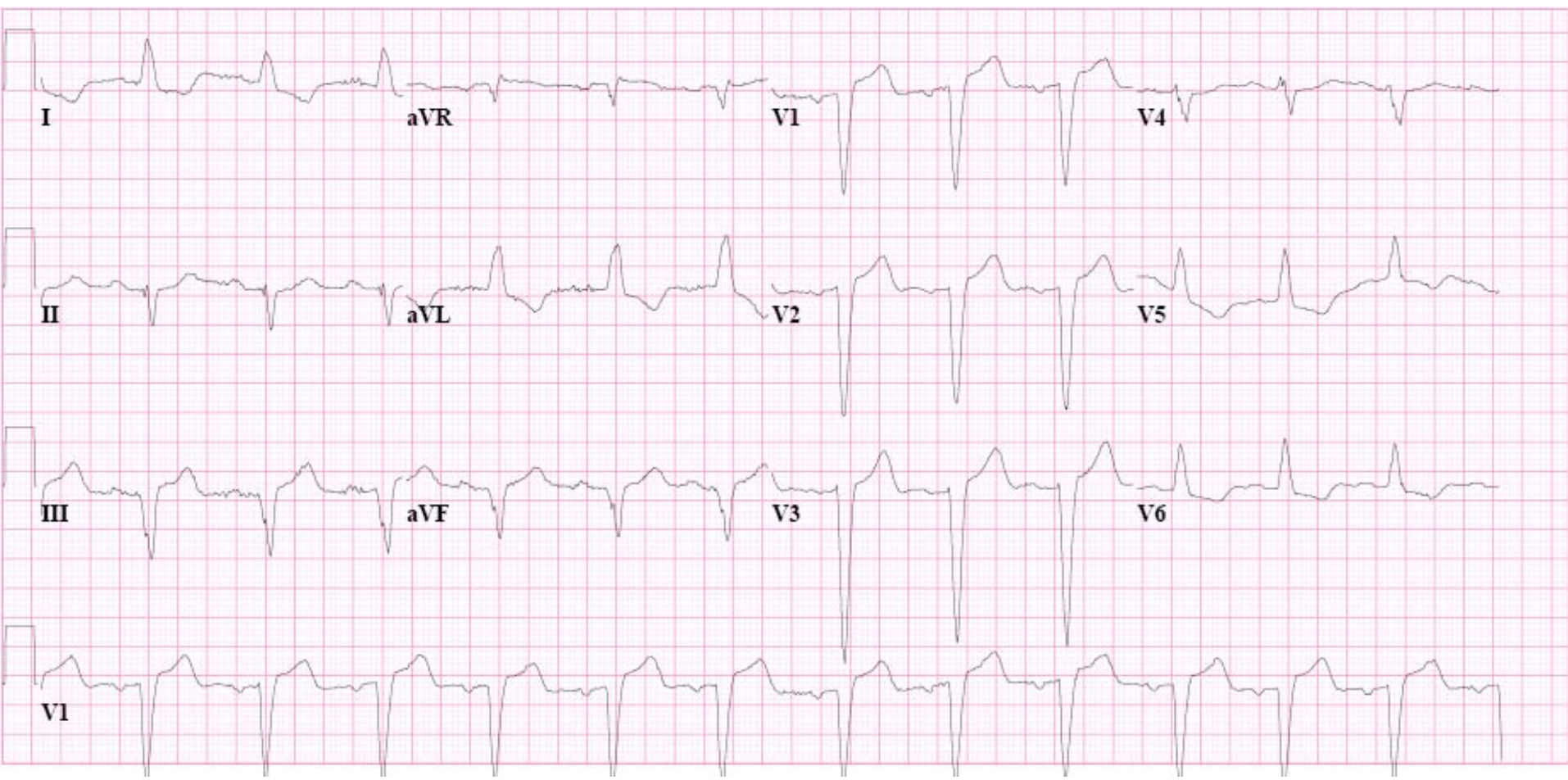
AV bundle

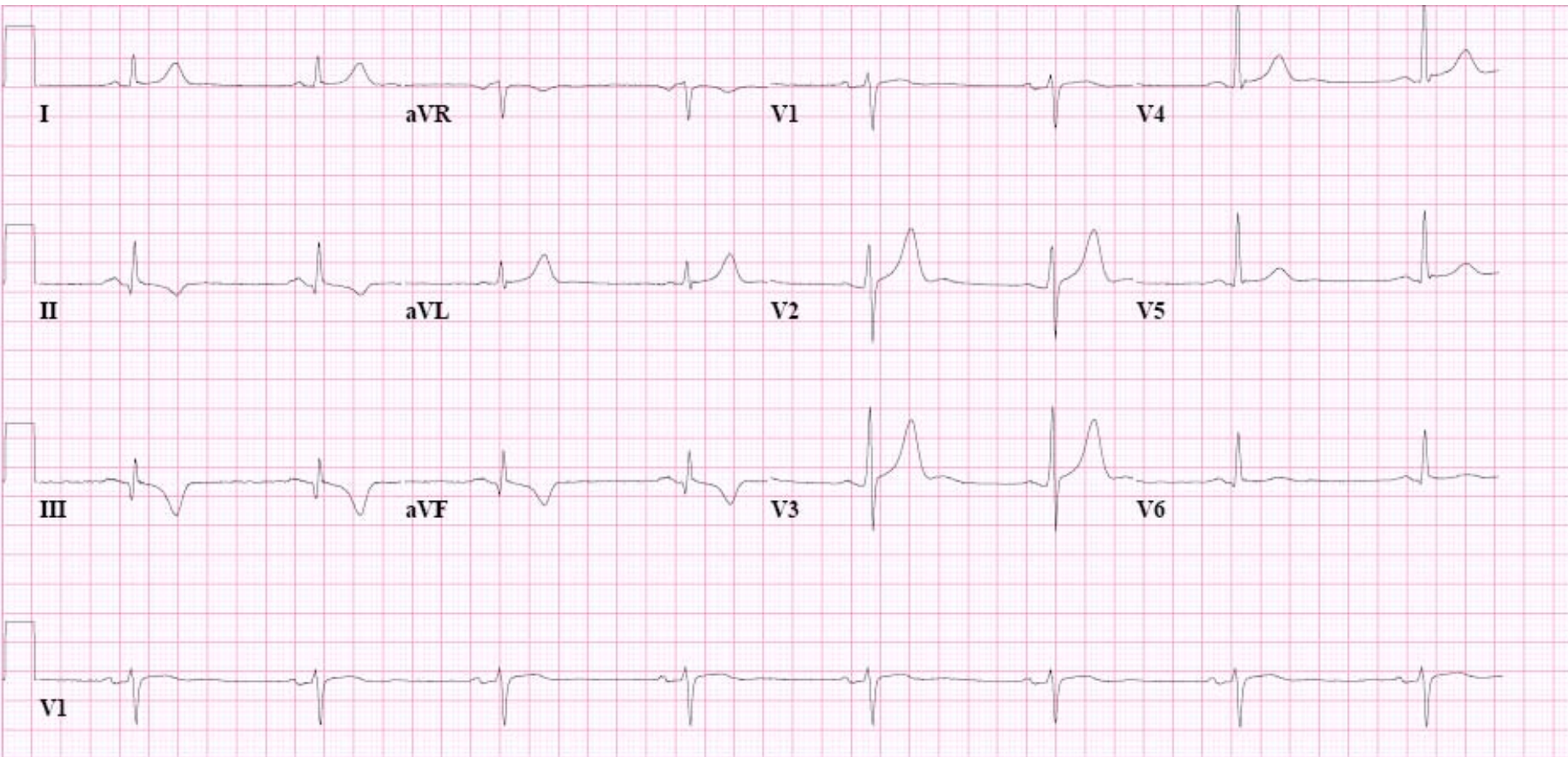
Bundle Branches

Purkinje fibers

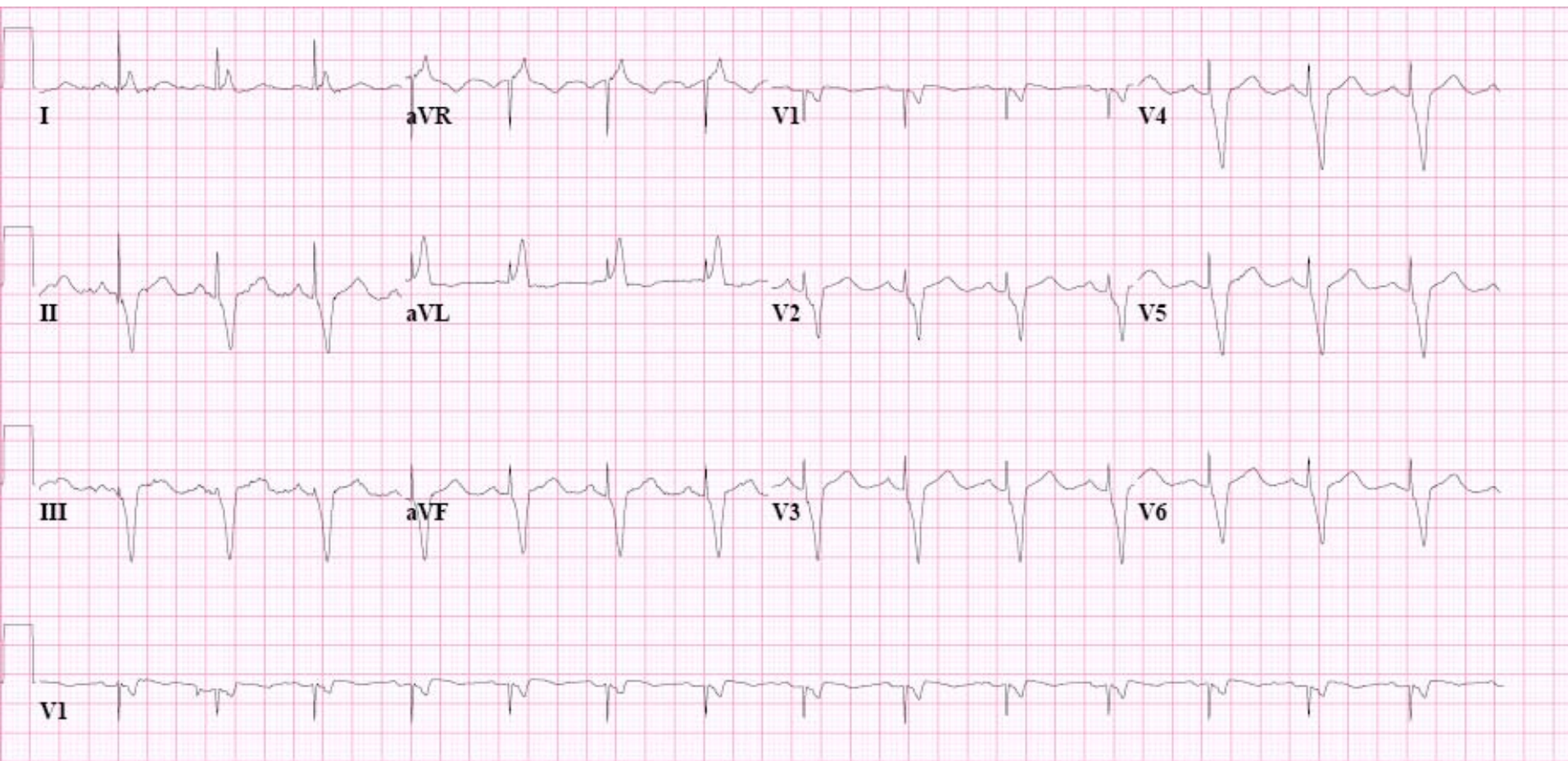

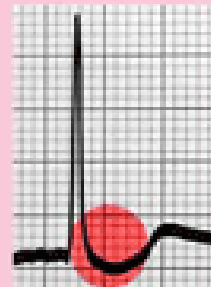
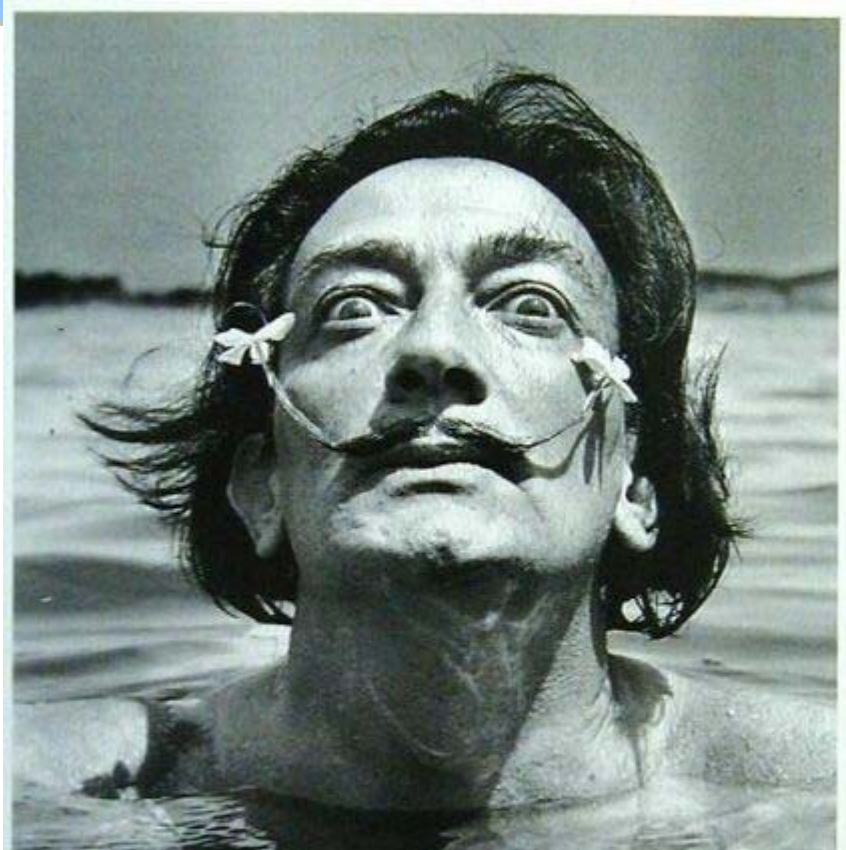

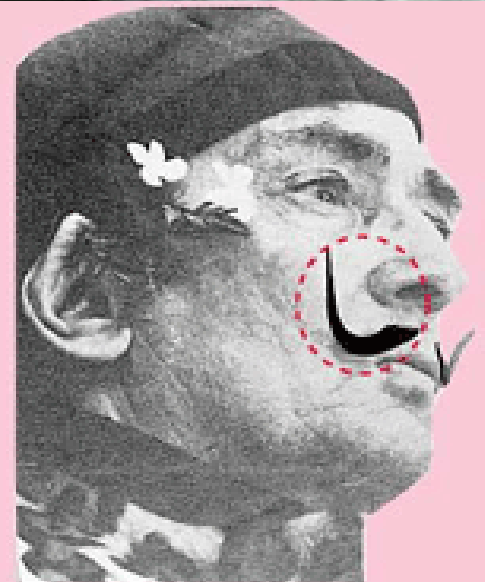

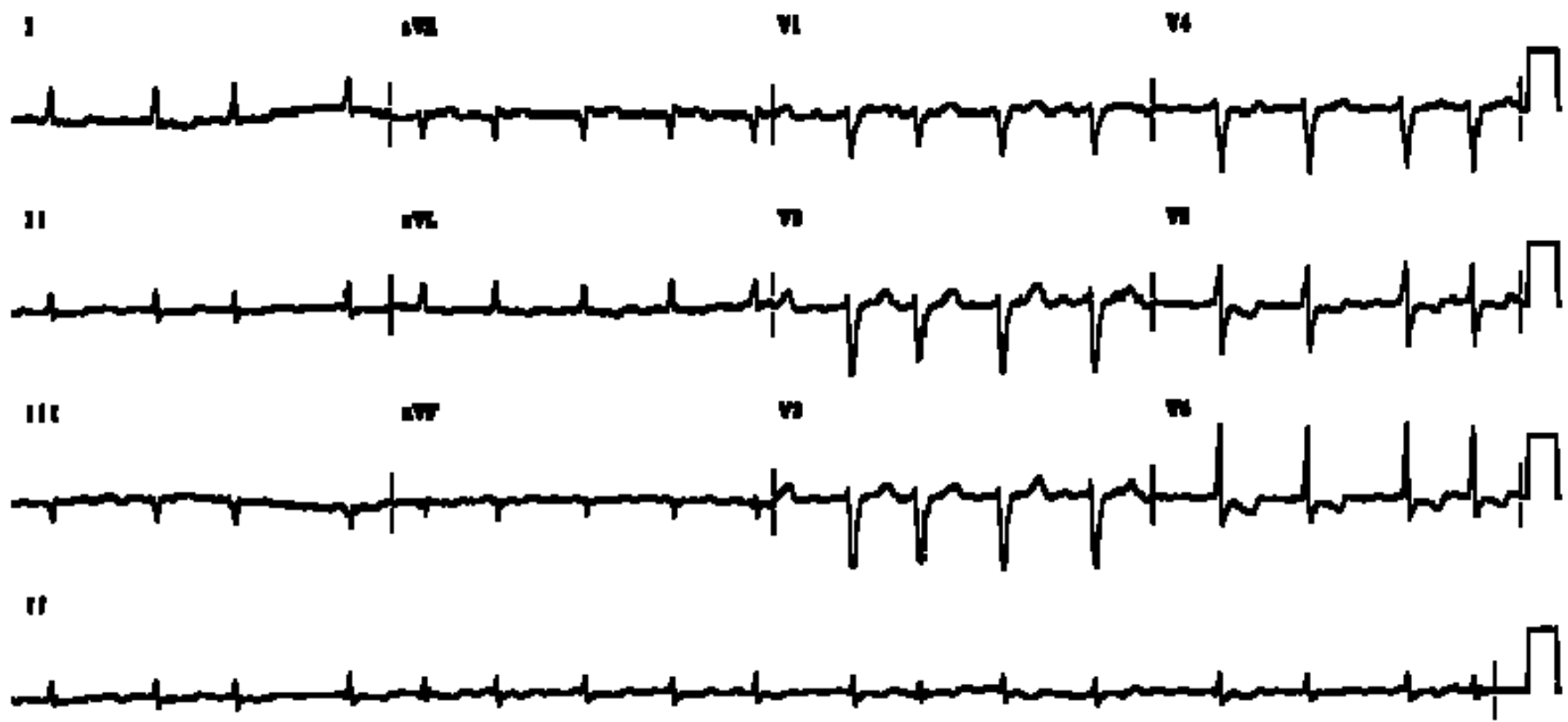

Digitalis causes a gradual down-sloping of the ST segment, to give it the appearance of Salvador Dali's mustache.

Digitalis effect

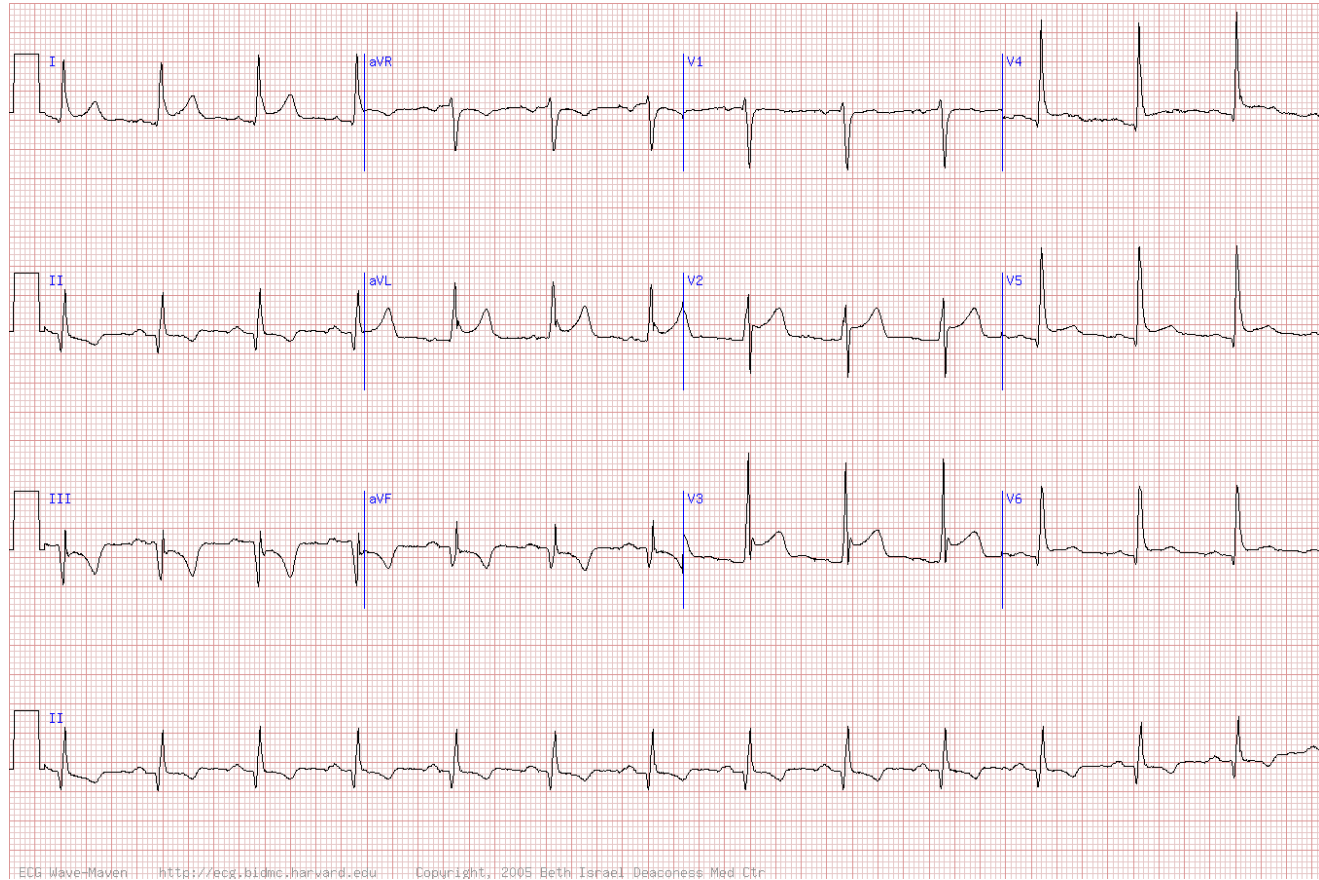

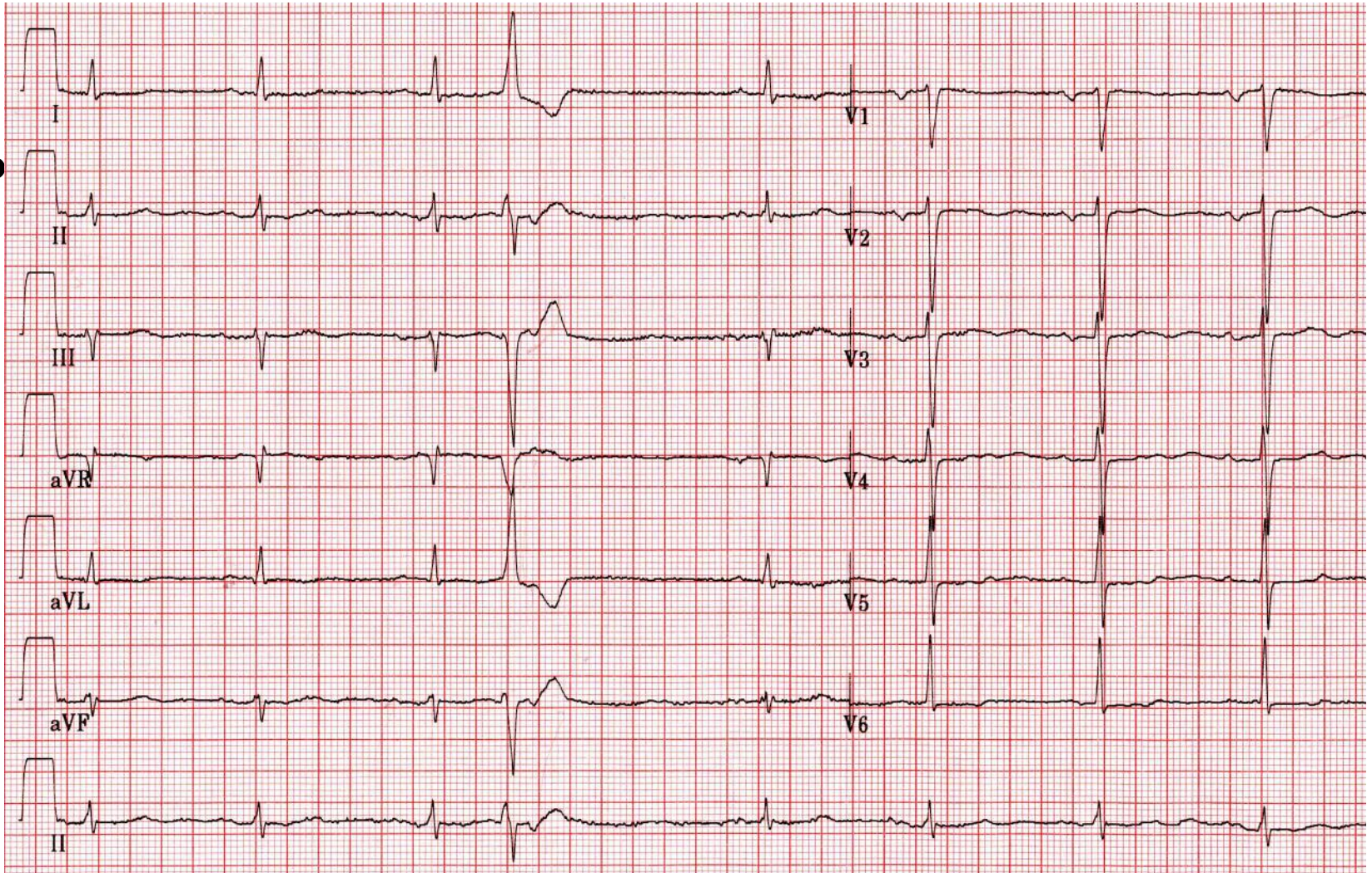
ECG 0000-0000 Speed:25 mm/sec Limb:10 mm/mV Chest:10 mm/mV

10% 0.10-100 Hz

14554

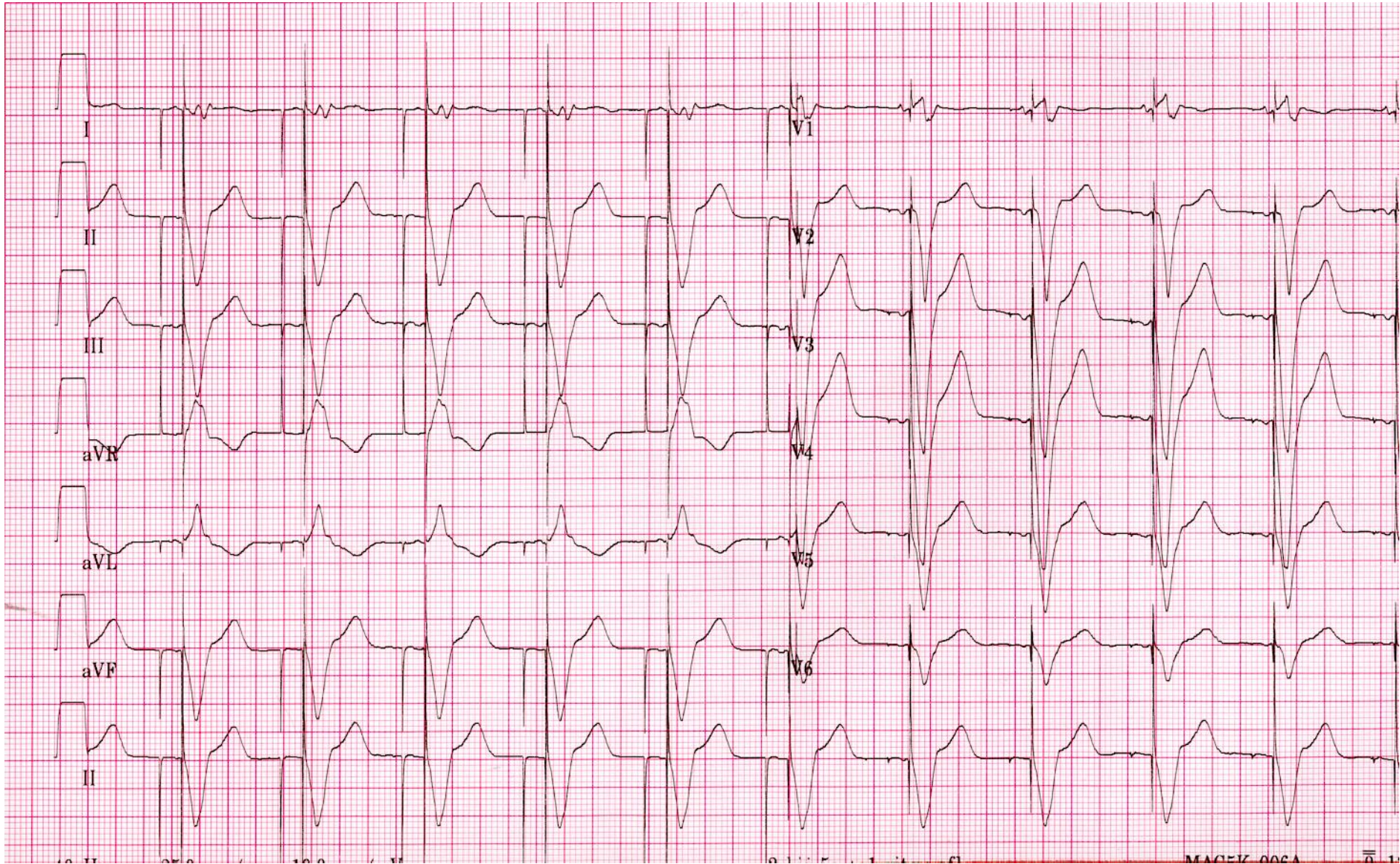
Post AMI pericarditis (Dressler)

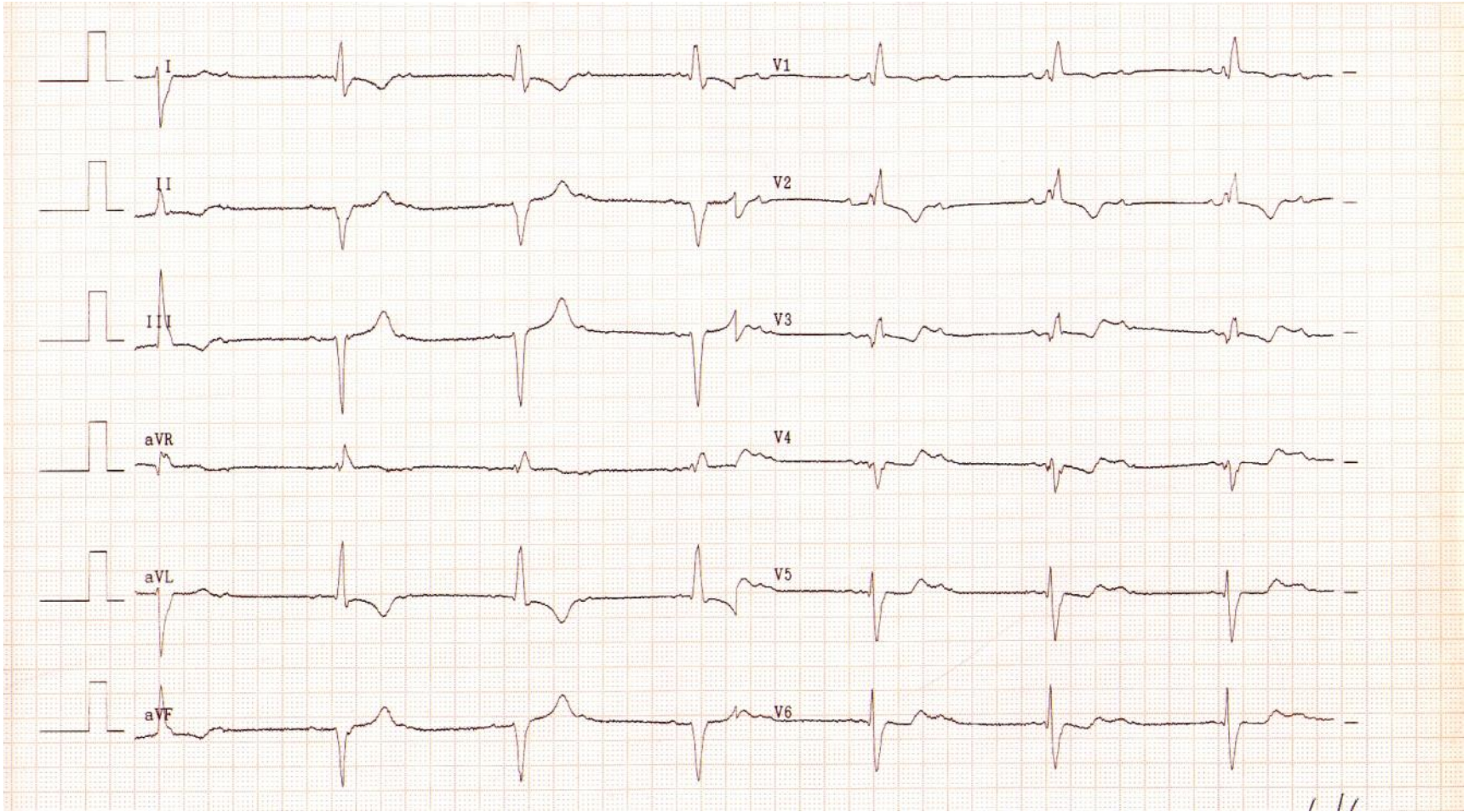

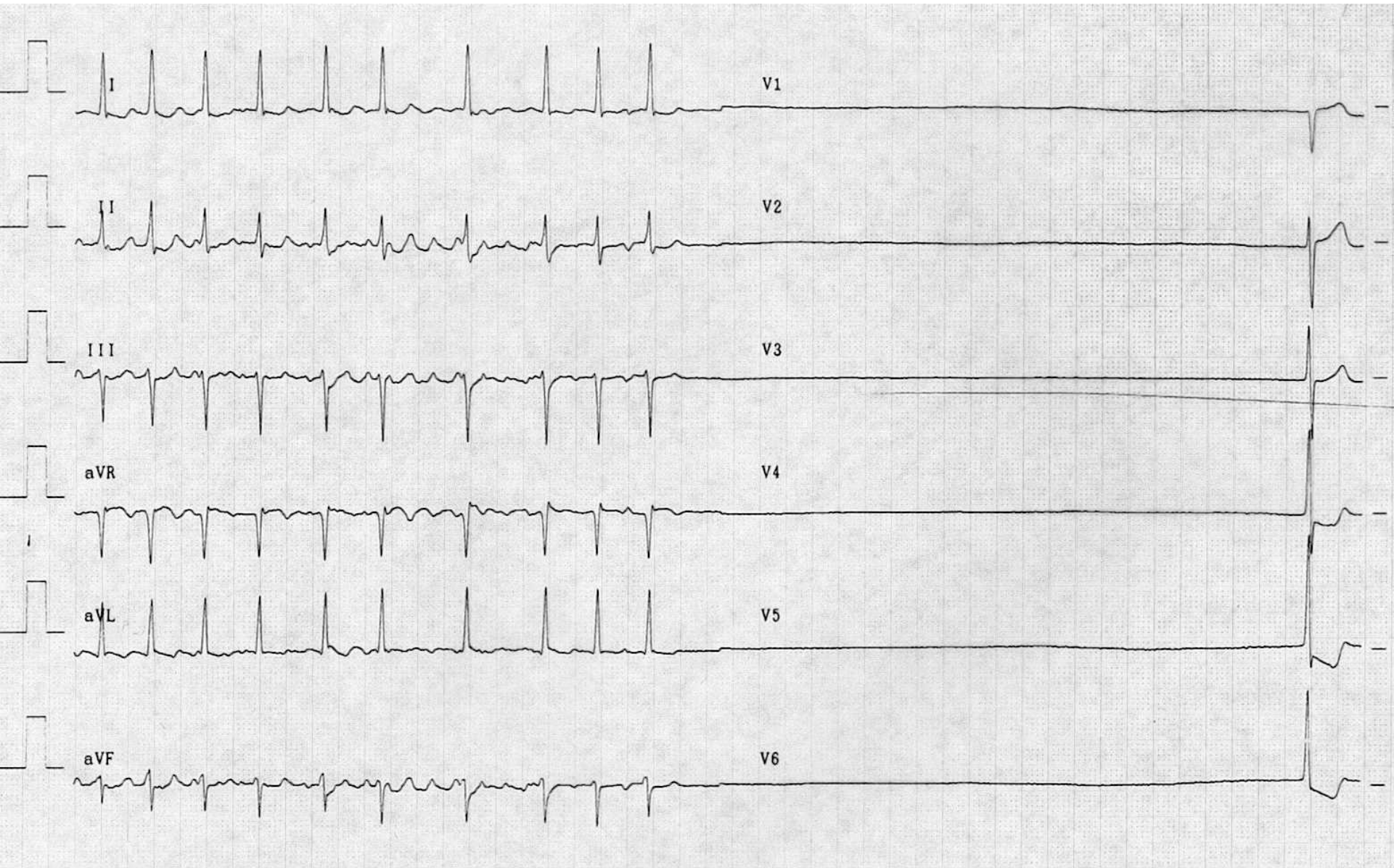
VES

- VES geassocieerd met:
  - Structurele hartziekte
  - Ischemie
  - Congenitale ritmestoornissen
  - Longziekten
- 4.4% van 15637 gezonde mannen had VES-sen
- Sporadische VES-sen zijn waarschijnlijk benigne
- Frequentie VES (>2 / 2 minuten op Holter) of complexe VES-sen (multiform, paren, runnetjes, R-op-T) zijn geassocieerd met een 4.4x verhoogd risico op plotselinge hartdood

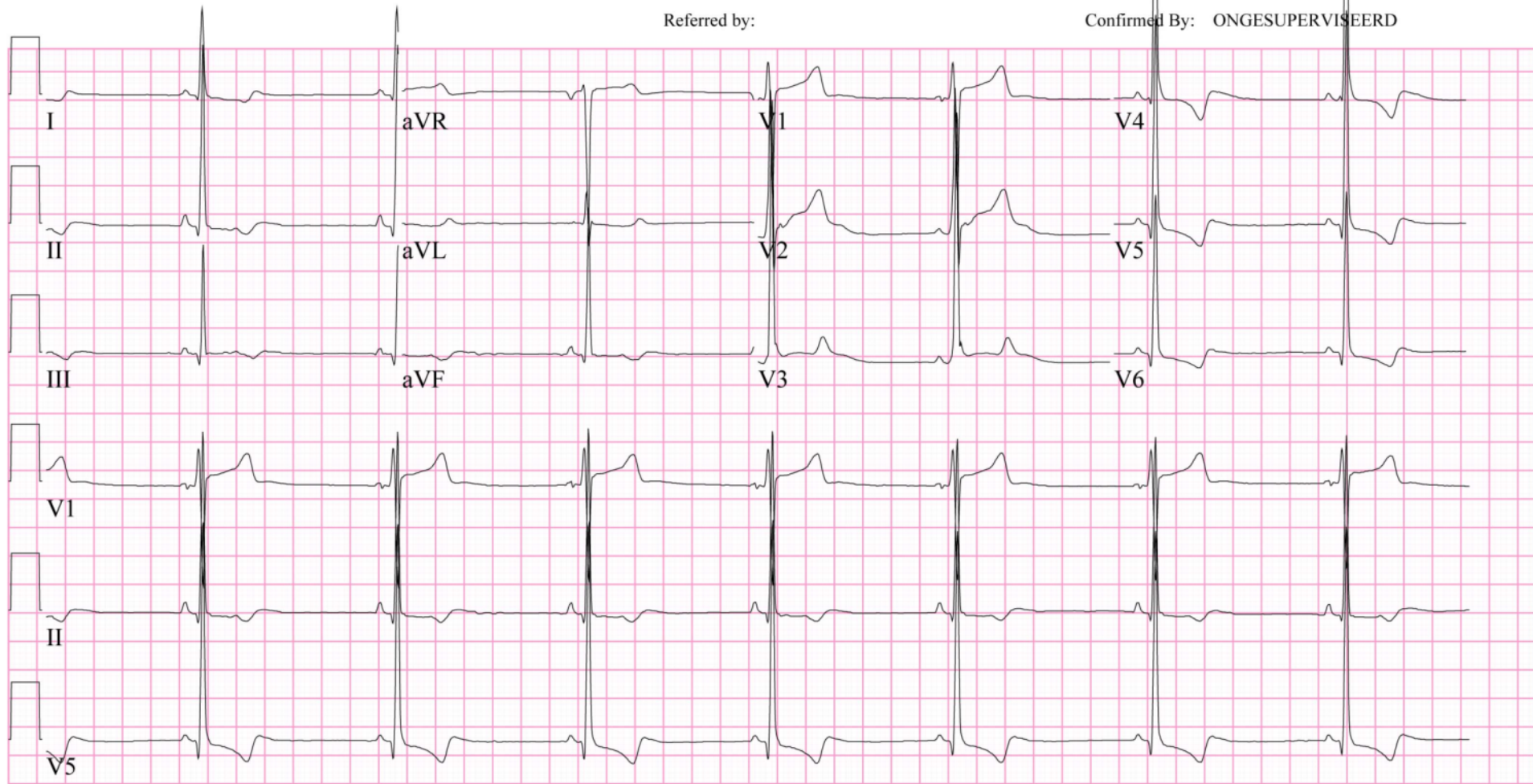

Referred by:

Confirmed By: ONGESUPERVISEERD

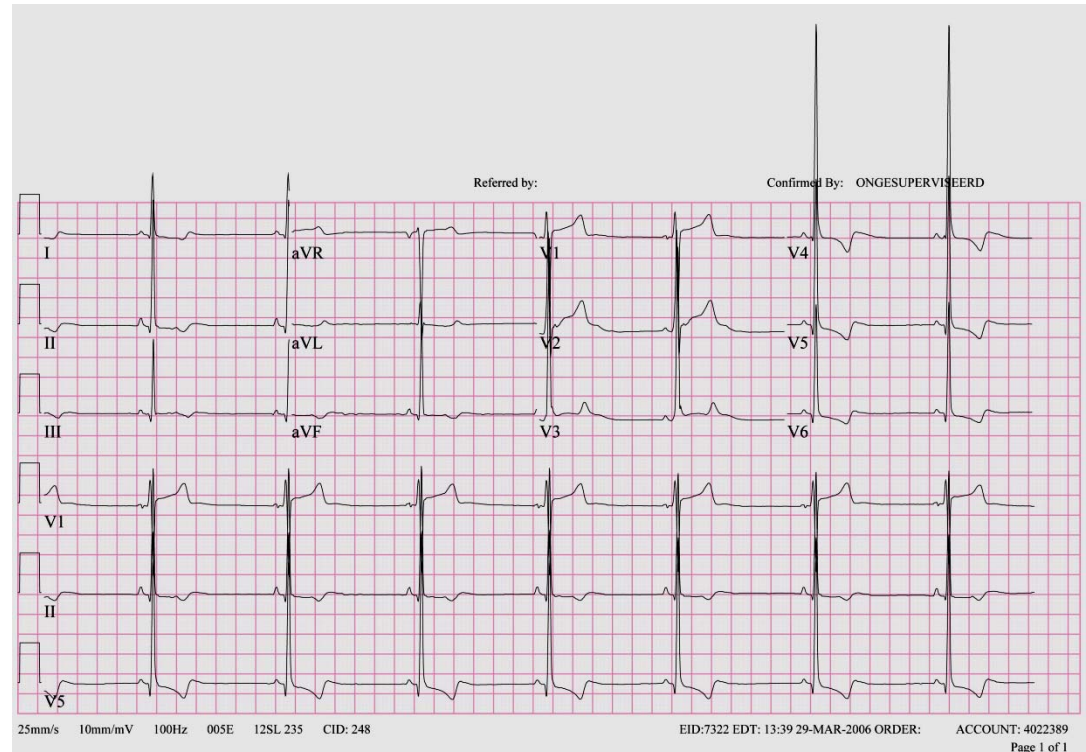
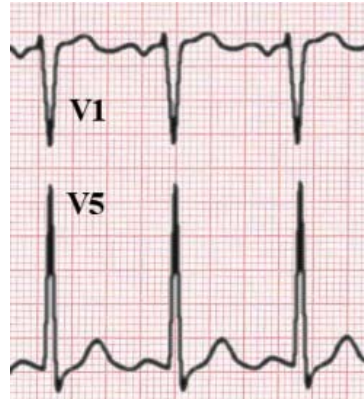

25mm/s 10mm/mV 100Hz 005E 12SL 235 CID: 248

EID:7322 EDT: 13:39 29-MAR-2006 ORDER: ACCOUNT: 4022389

LVH:

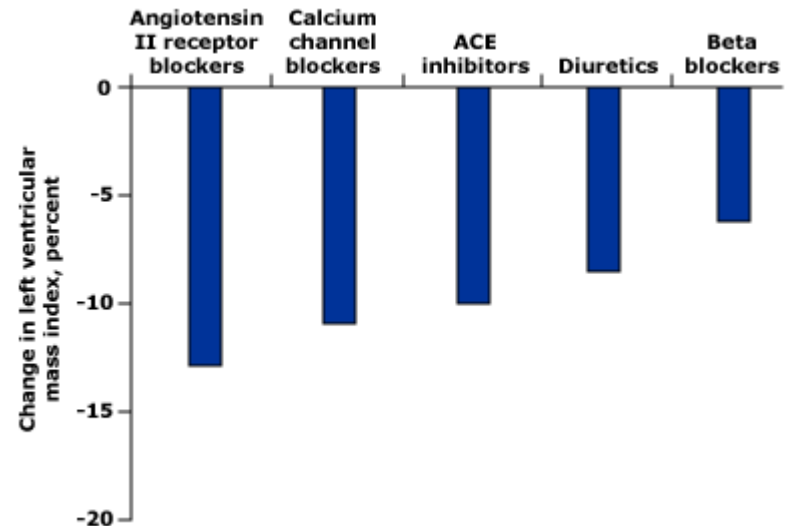
- R in V5 of V6 + S in V1 > 35mm (Sokolow-Lyon criteria)
- Vaak strain patroon V5-V6
- Patient <35 jaar: 40mm

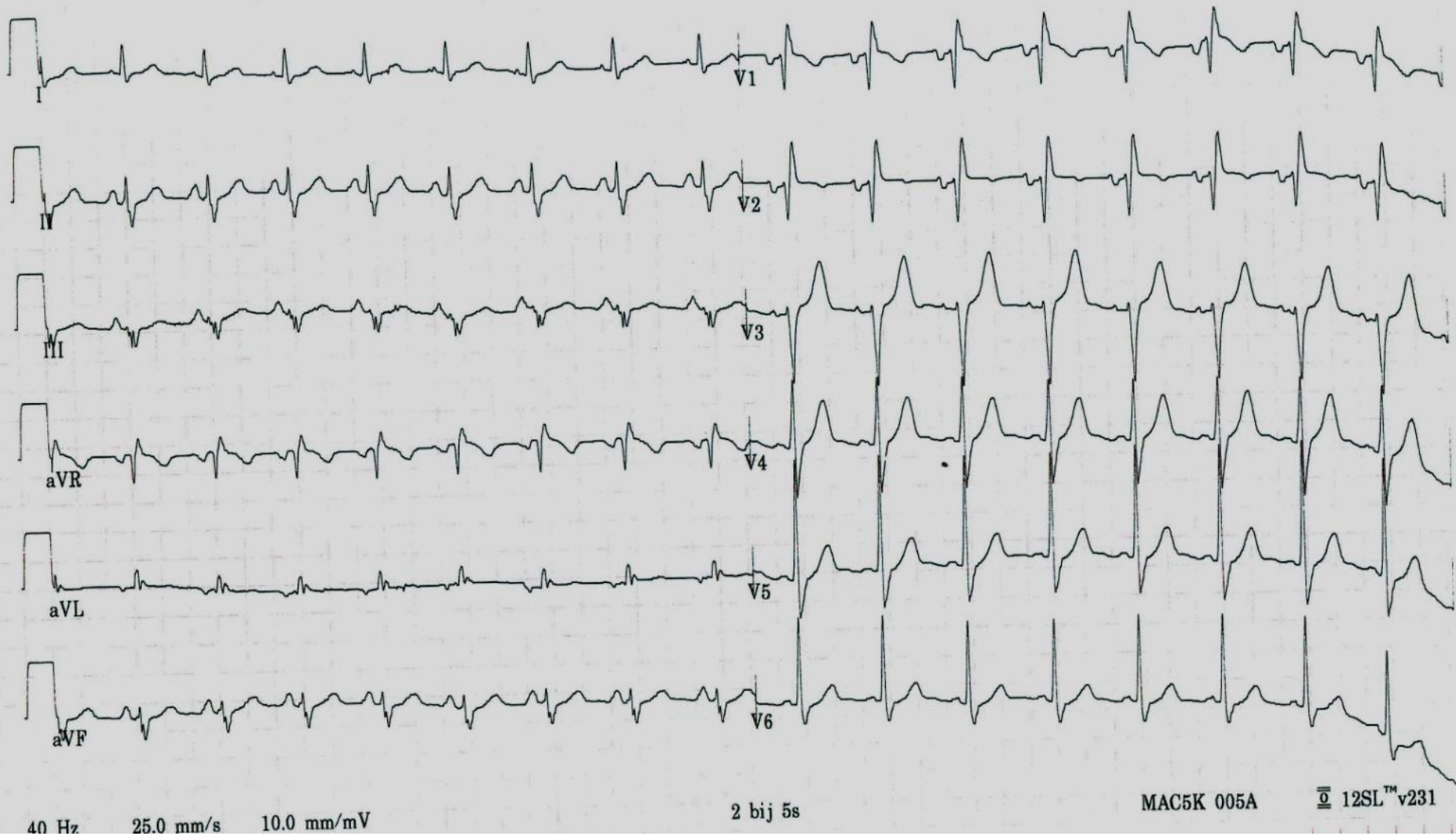

LVH

LVH op ECG:

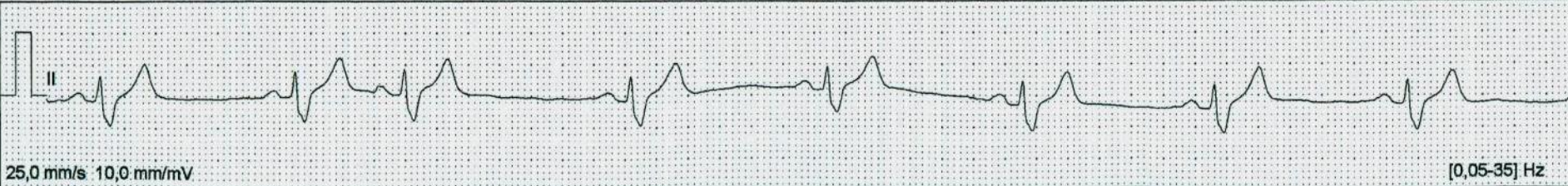
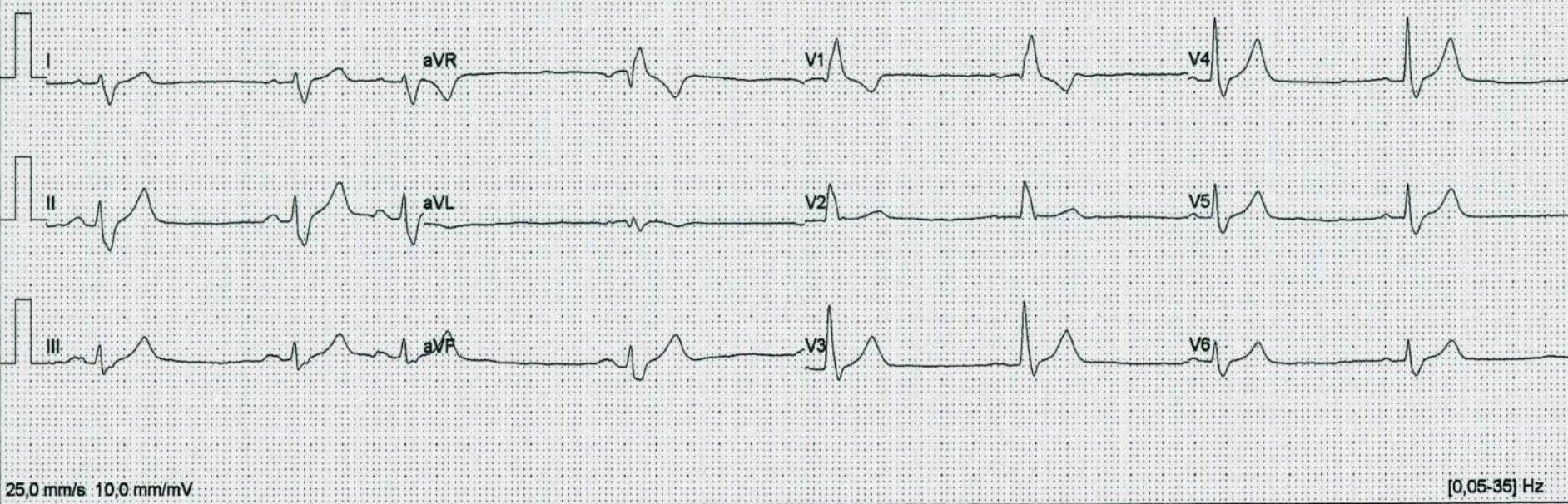
- Is orgaanschade bij hypertensie
- Mortaliteitsrisico na 12 jaar +59% (all cause mortality)
- Drievoudig verhoogd risico op coronaire hartziekte
- Toename van risico op plotselinge hartdood (6x bij mannen, 3x bij vrouwen)
- Een 10-voudig verhoogd risico op hartfalen
- ARB/ACE-remmers en / of Ca-antagnisten voorkómen remodeling beter dan diuretica en beta-blockers

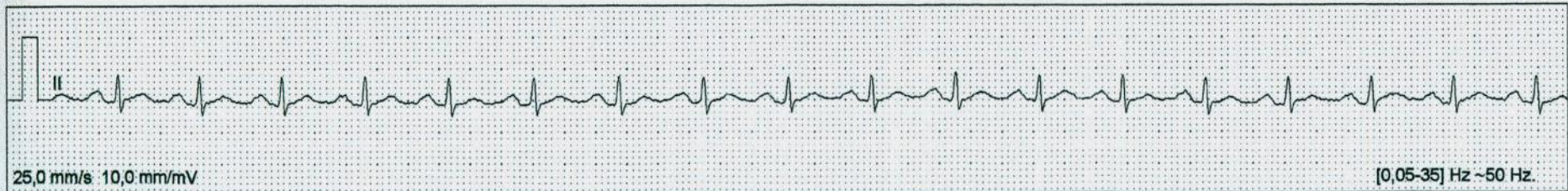
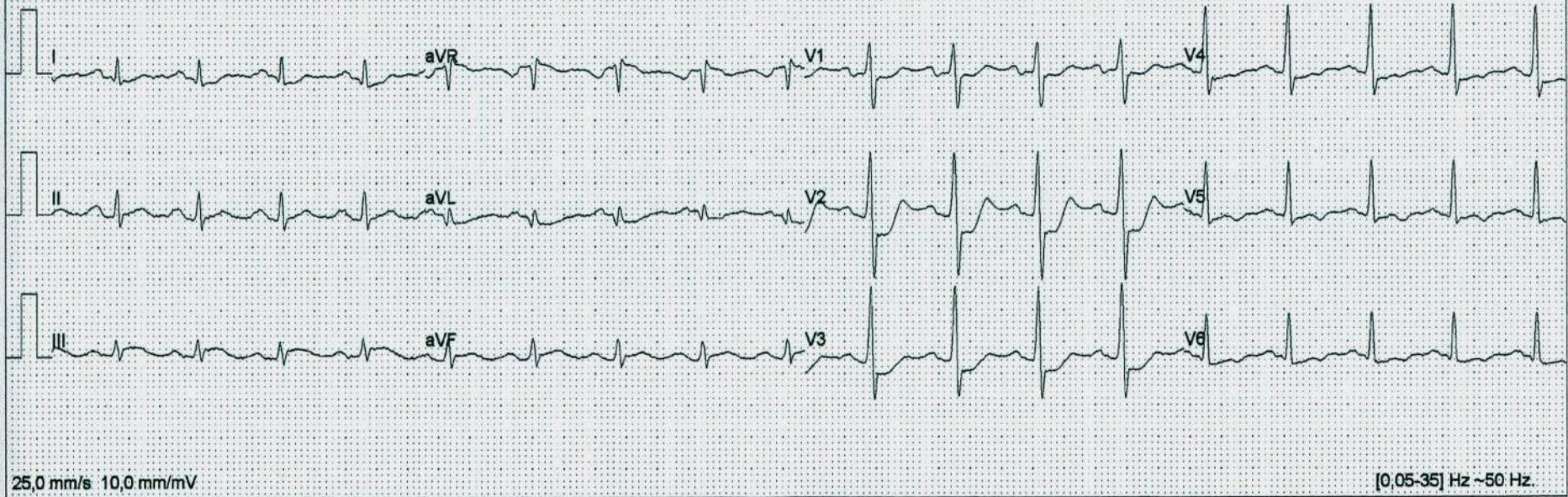
Vrouw 40 jaar, tachycardie + palpitations bij geringe inspanning

Sequentieel

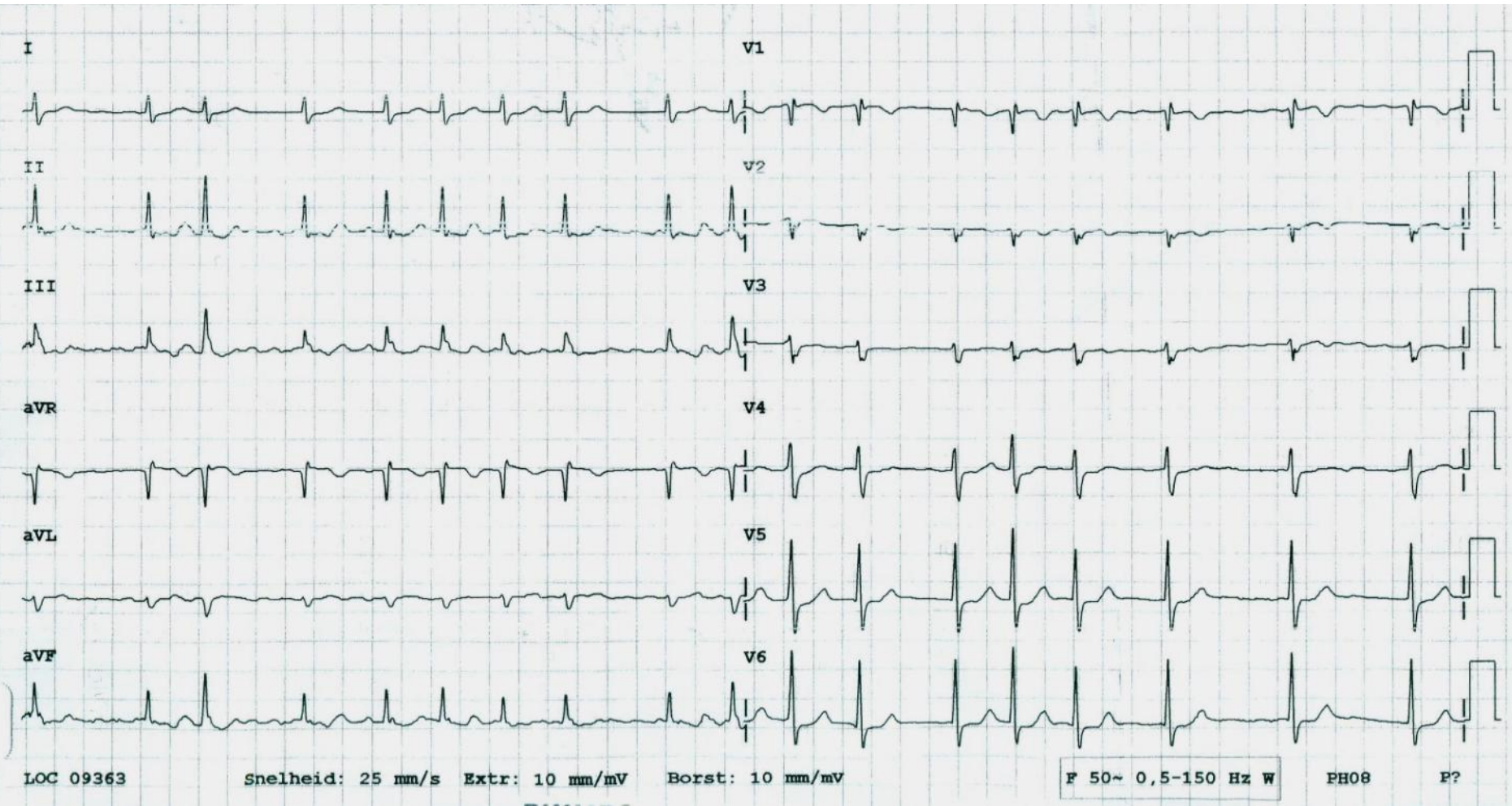

Man 77 jaar

Sequentieel

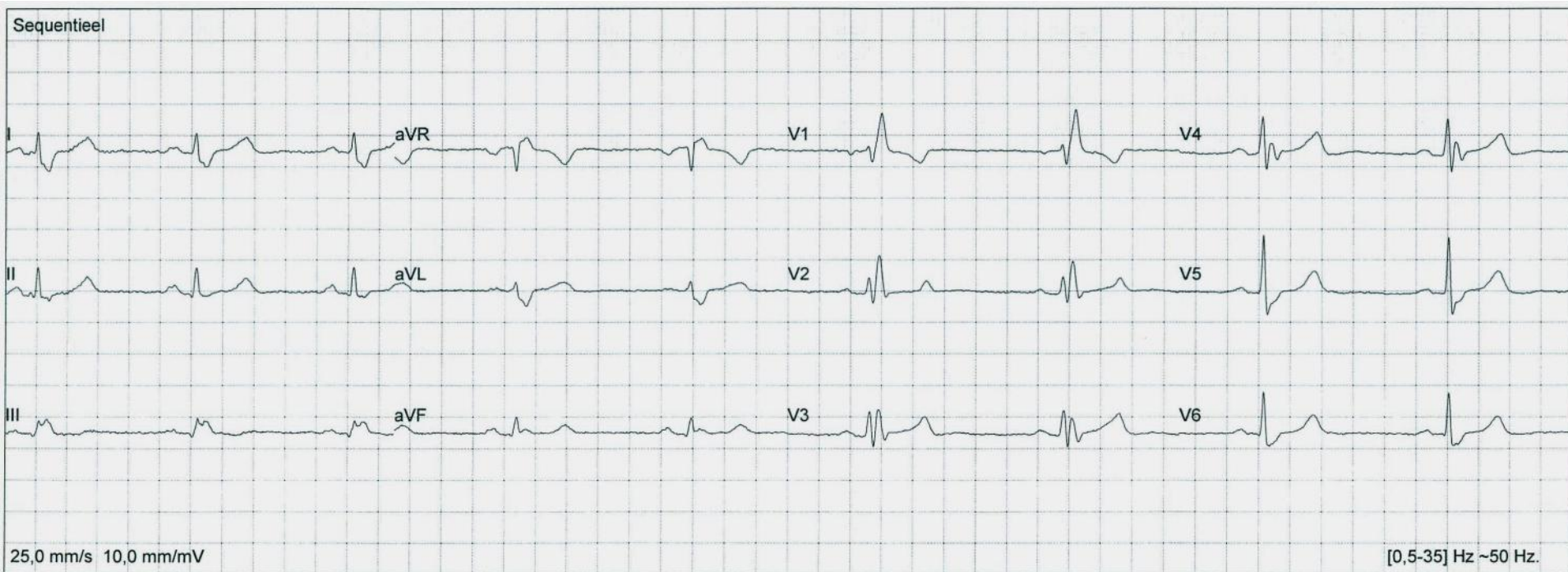

Man, 48 jaar

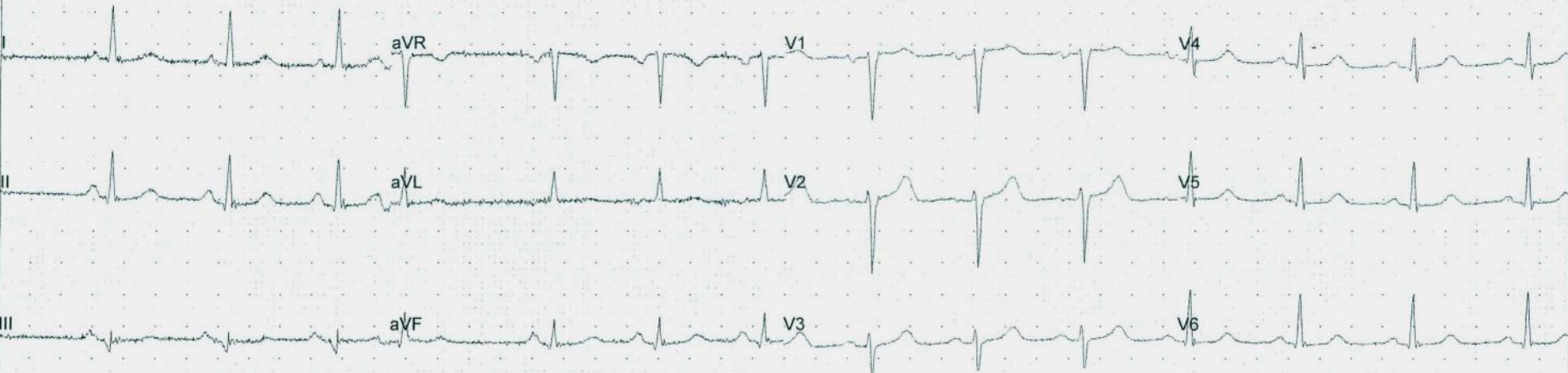
Man, 75 jaar

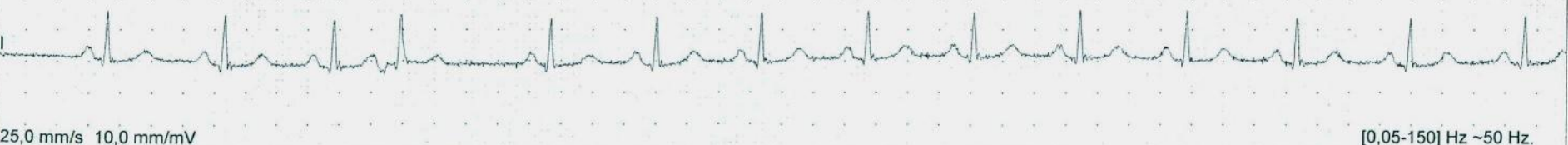
Vrouw, 76 jaar

Sequentieel

25,0 mm/s 10,0 mm/mV

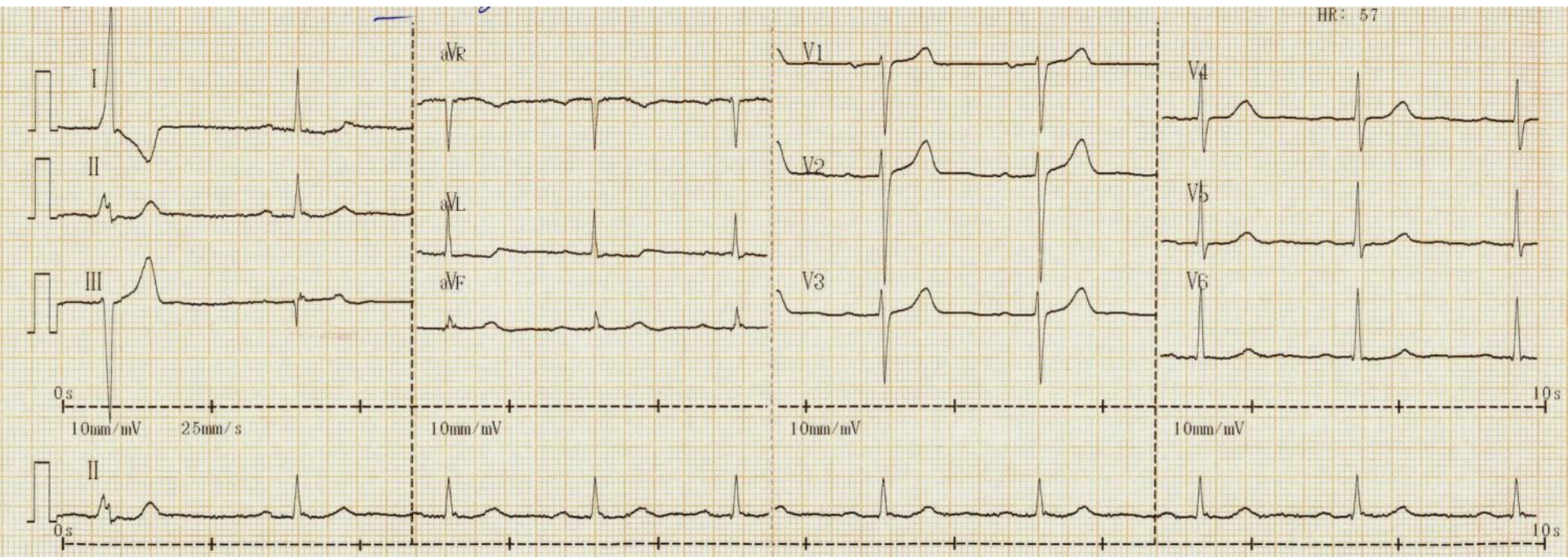
[0,05-150] Hz ~50 Hz.

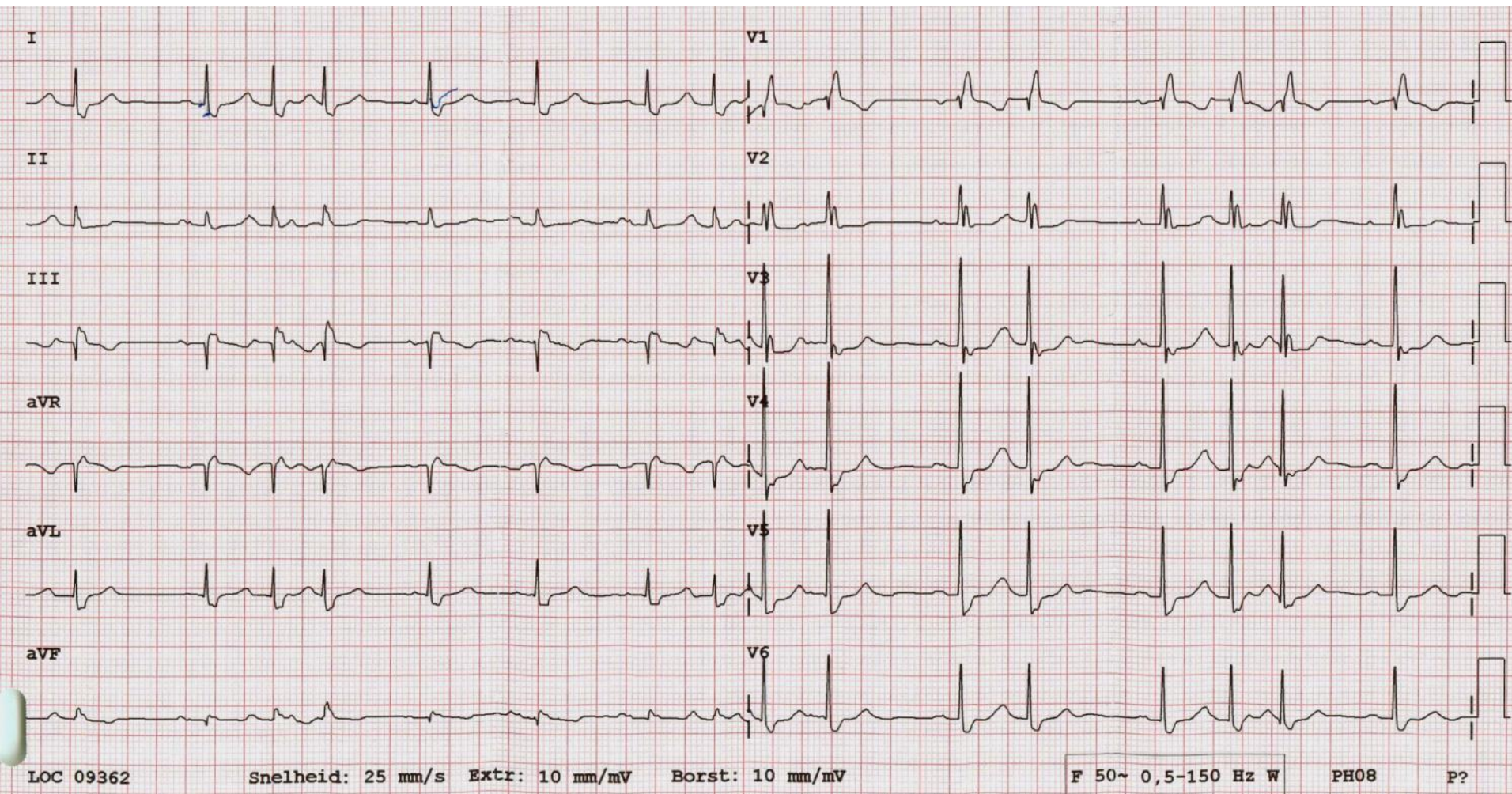
25,0 mm/s 10,0 mm/mV

[0,05-150] Hz ~50 Hz.

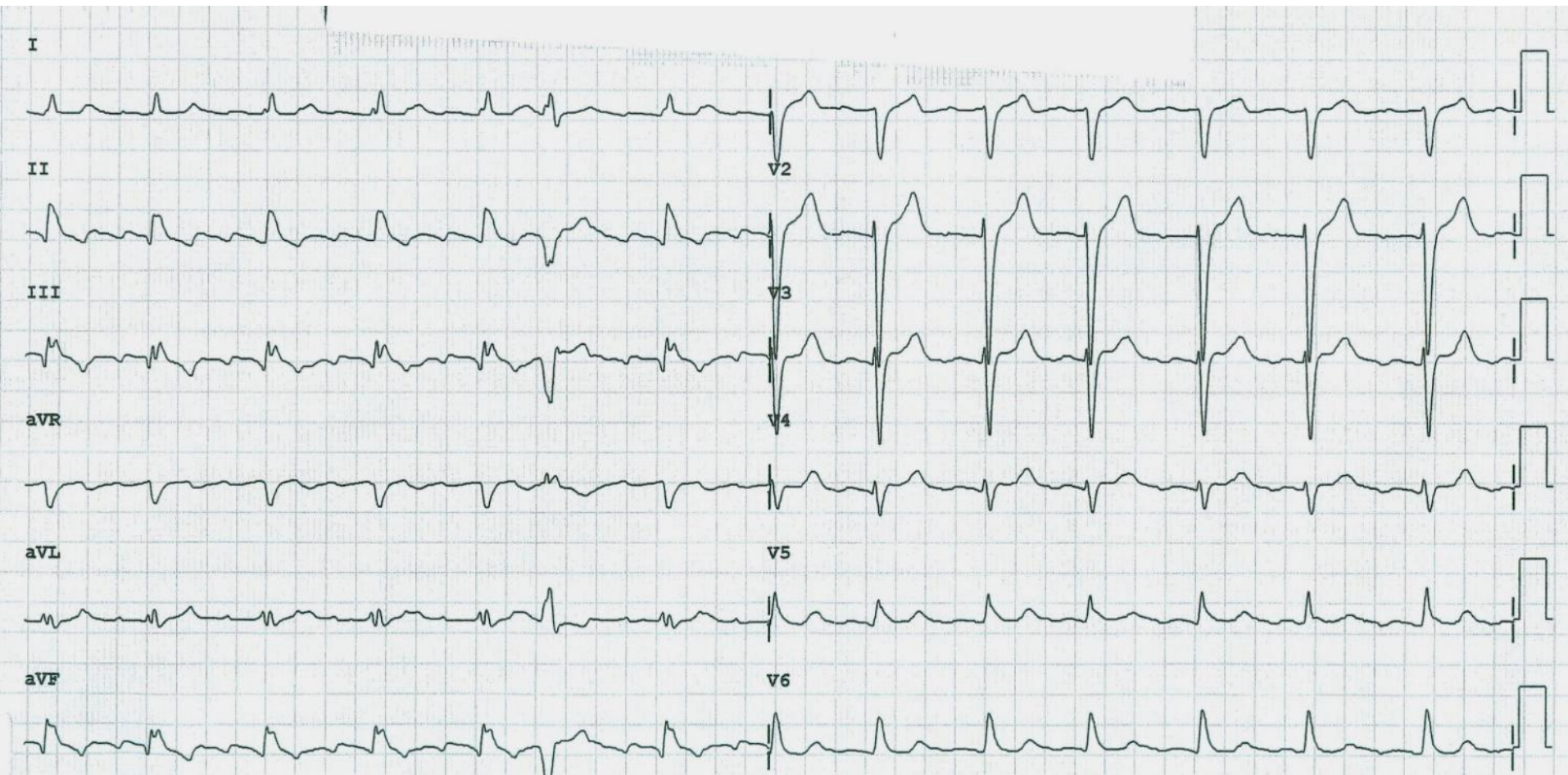
Vrouw, 48 jaar

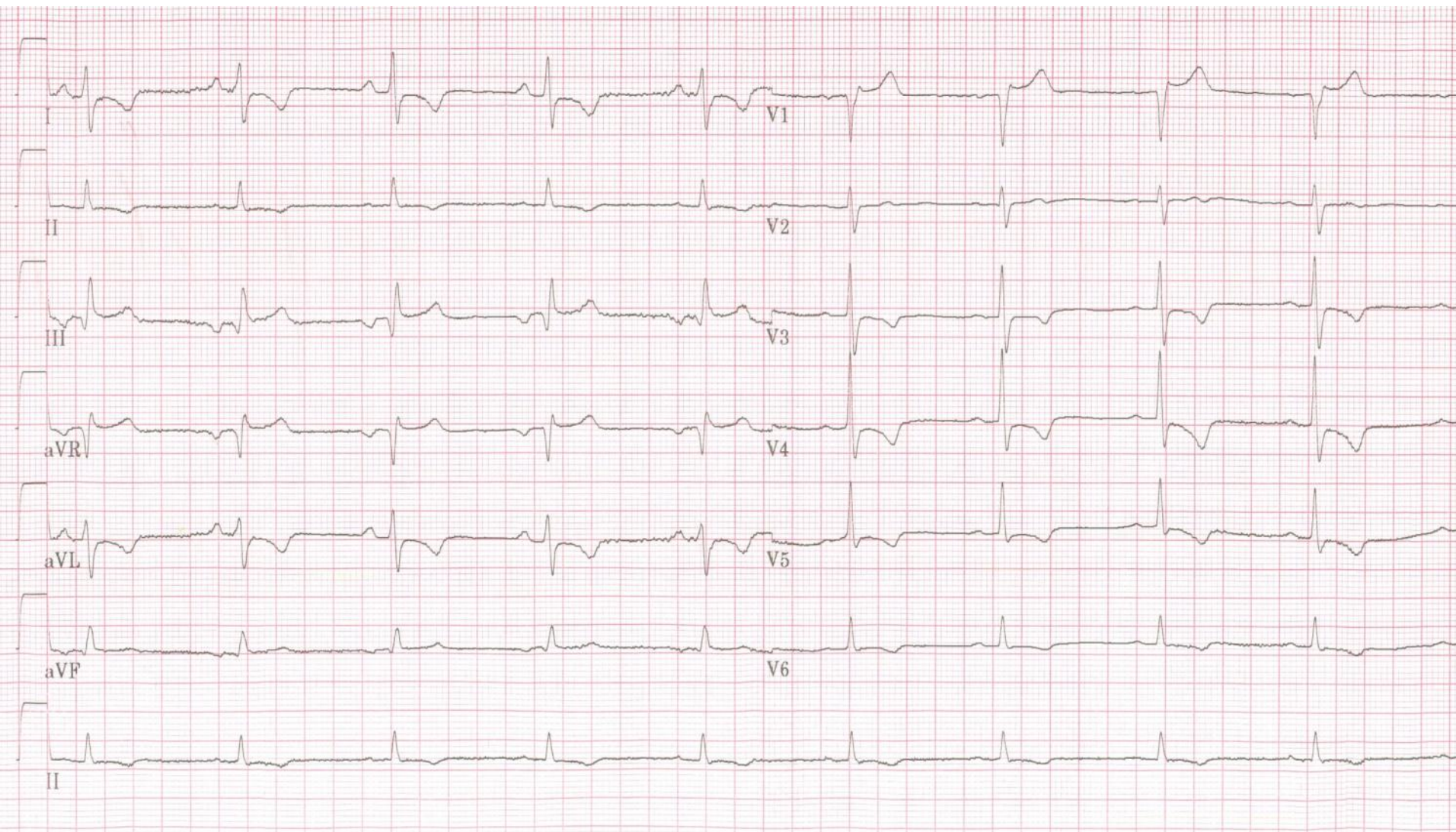
arbokeuring

Man 85 jaar

Man, 62 jaar

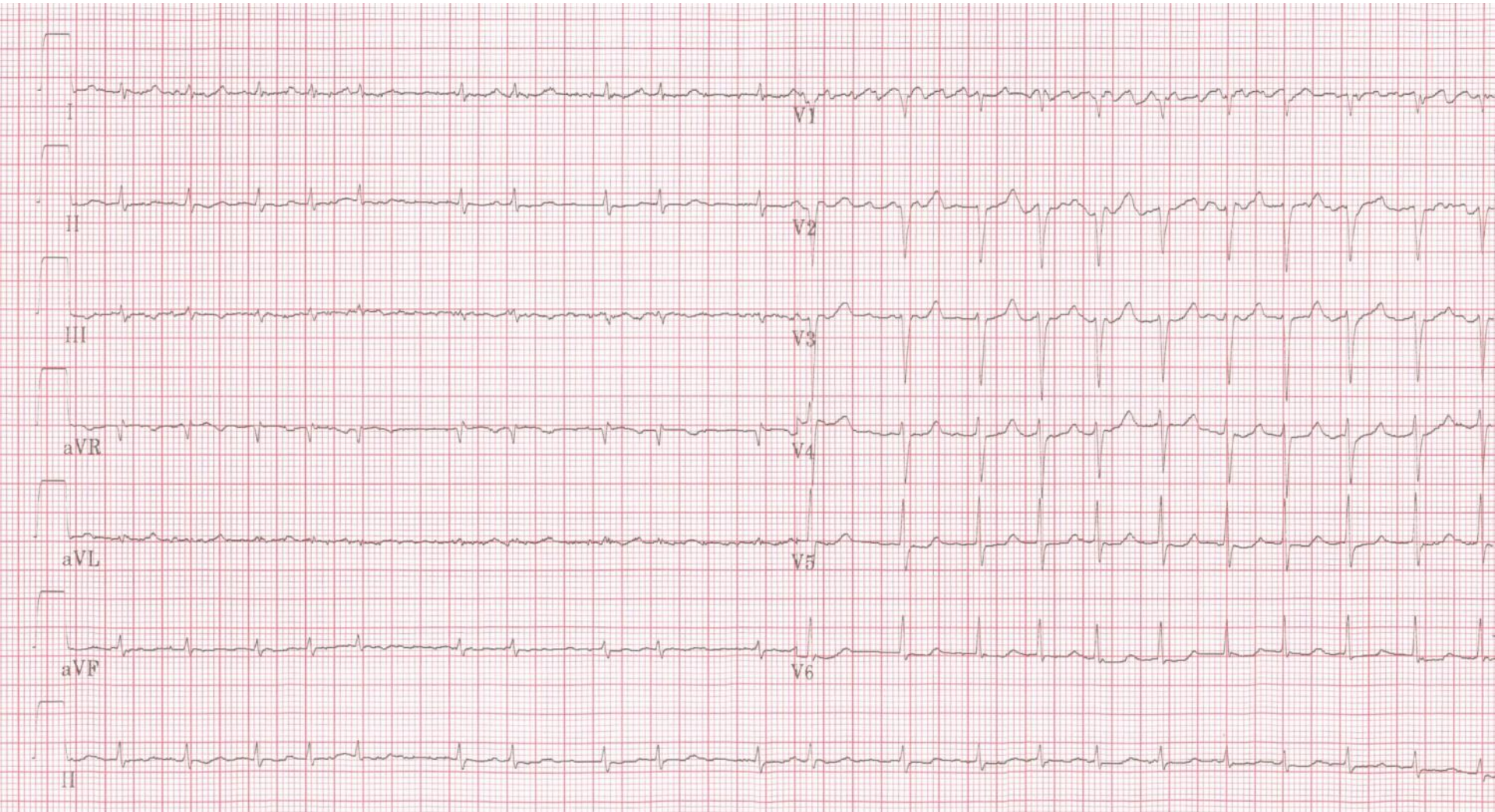

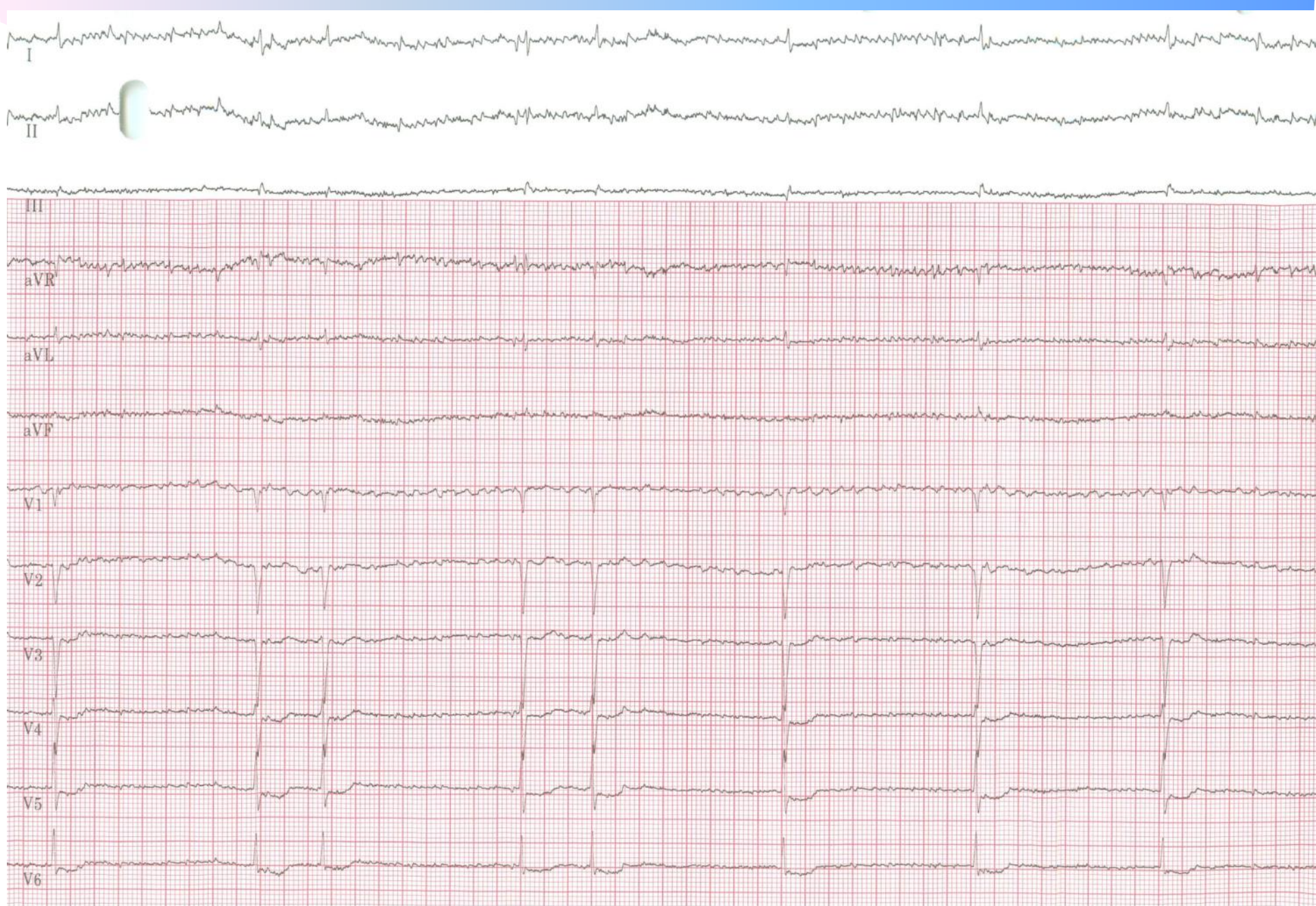

Bleek verkeerd gepoold:

Linker arm en voet omgedraaid...

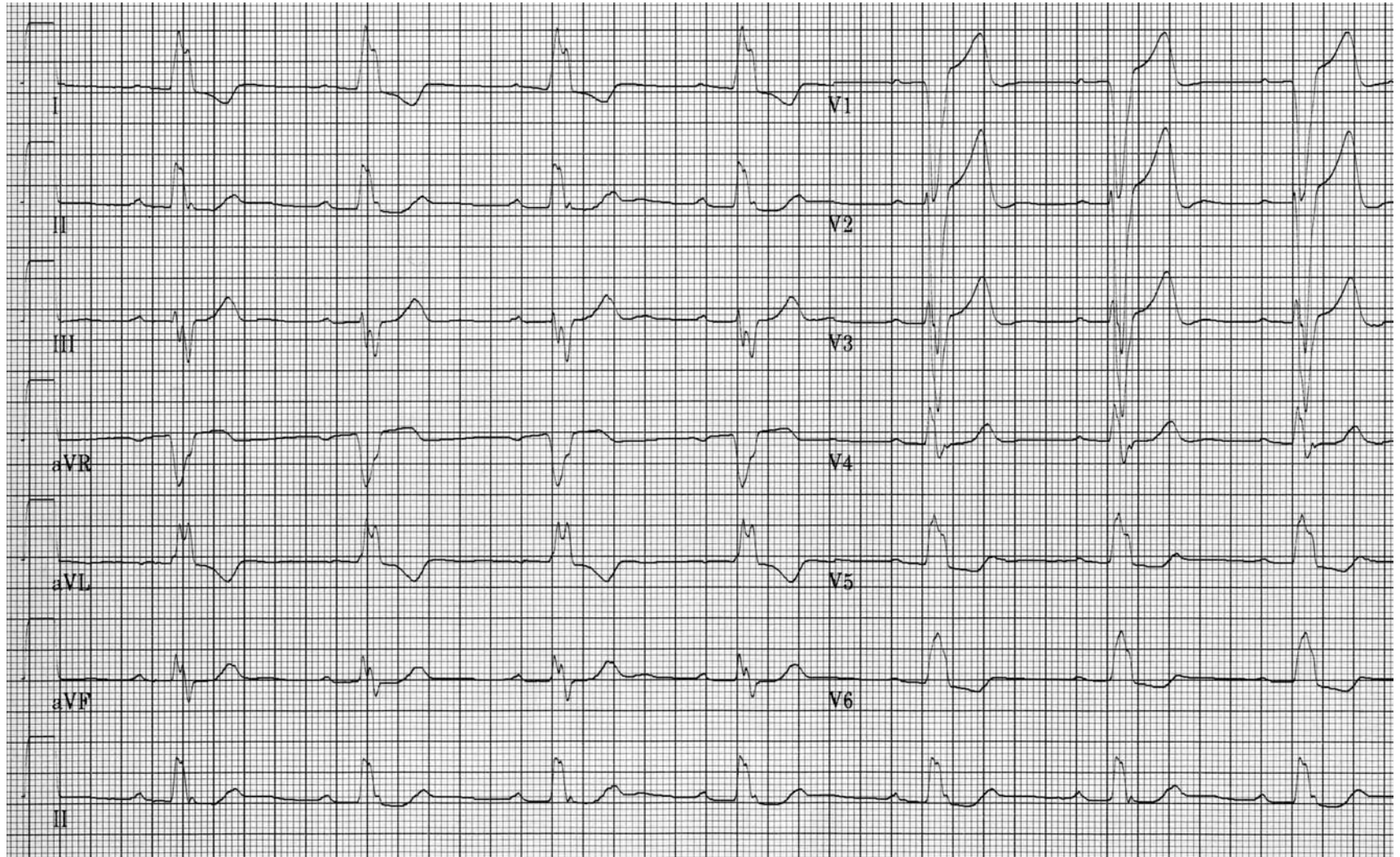

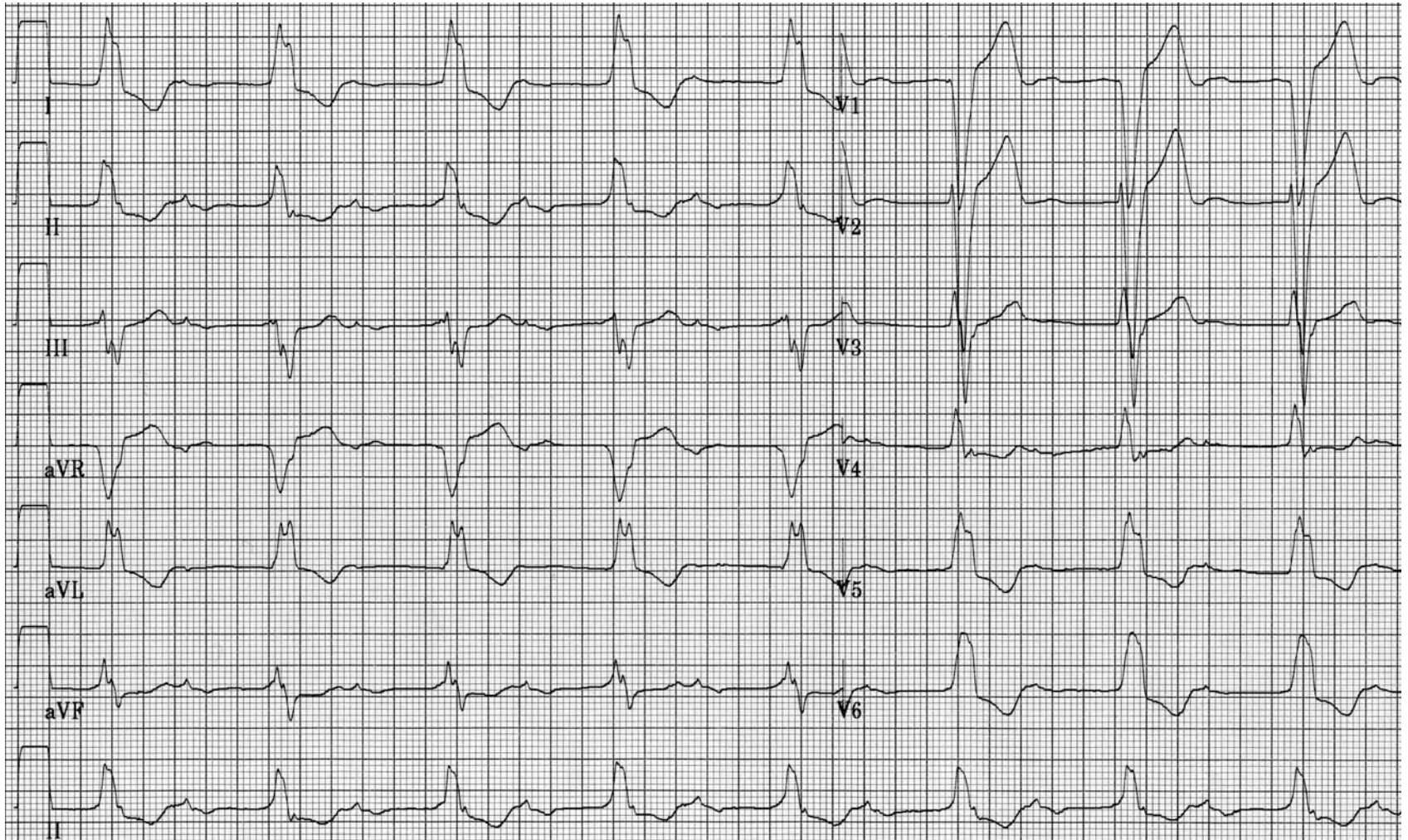
Abnormaal ≠ ziek

- 30% van atleten heeft een afwijkend ECG (zie ECGpedia.org voor marges)
- 94-98% van ECG's van ≥ 90 jarigen is niet normaal!
Meest voorkomend:
  - linker atrium vergroting (28%)
  - eerste graads AV blok (16%)
  - Boezemfibrilleren (15%)
- Daar kan je dus oud mee worden!
- Maar behandeling soms wel nodig. (mn. Afib)

Casus: poli controle

Volgende poli controle

Anti-aritmica

Anti-aritmica

Sinusknop

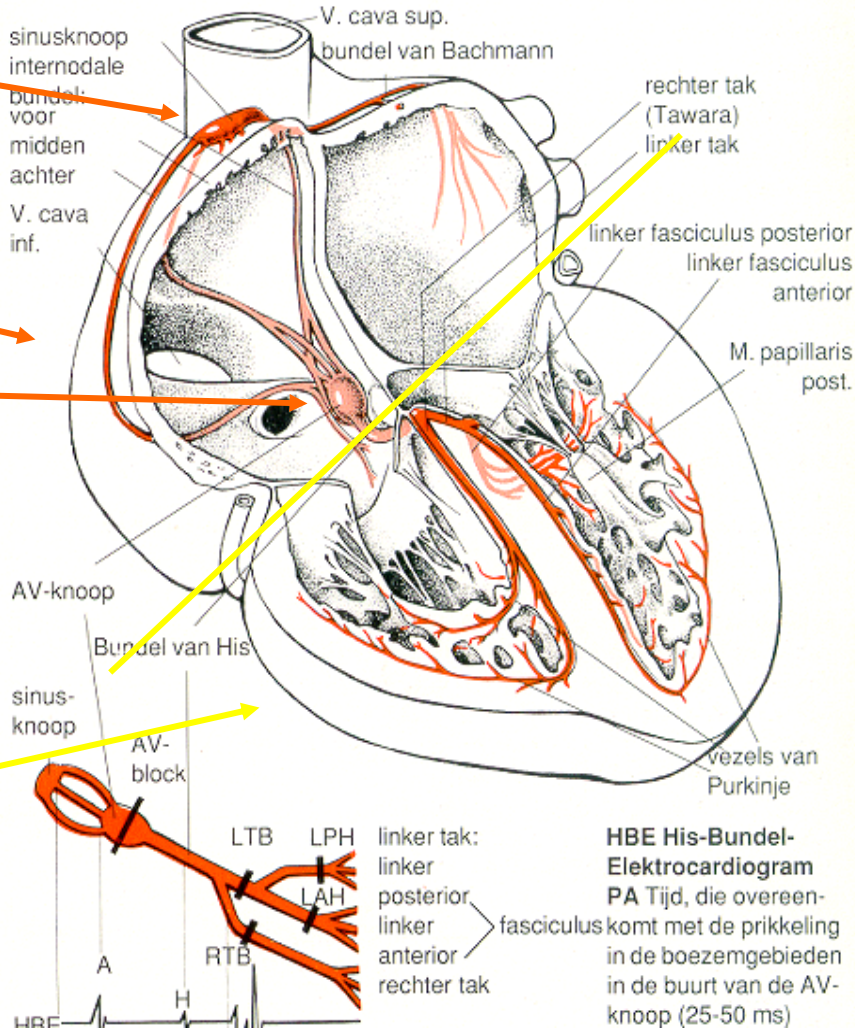
Atrium

AV-knop

Supraventriculair

Ventriculair

Ventrikel

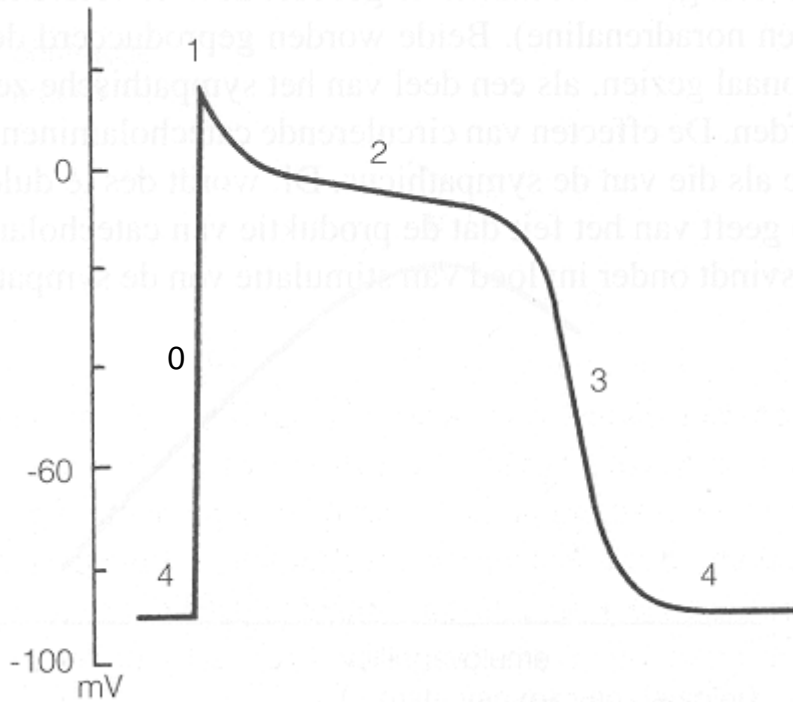
Anti-aritmica

Definities

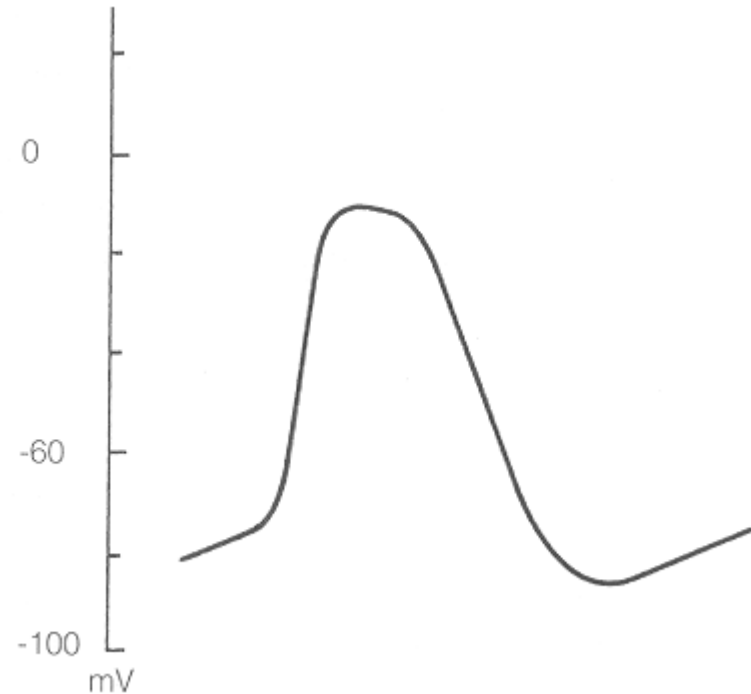
- Chronotropie
  - Effect op hartfrequentie
  - Bijvoorbeeld beta-blokkers
- Inotropie
  - Effect op contractiekracht van het myocard
  - Bijvoorbeeld dobutamine
- Dromotropie
  - Effect op prikkelgeleiding in het atrioventriculaire systeem via direct effect en vagusprikkeling (AV-block)
  - Bijvoorbeeld adenosine

Anti-aritmica

Actiepotentiaal: basis van de contractie van het hart én van het ECG

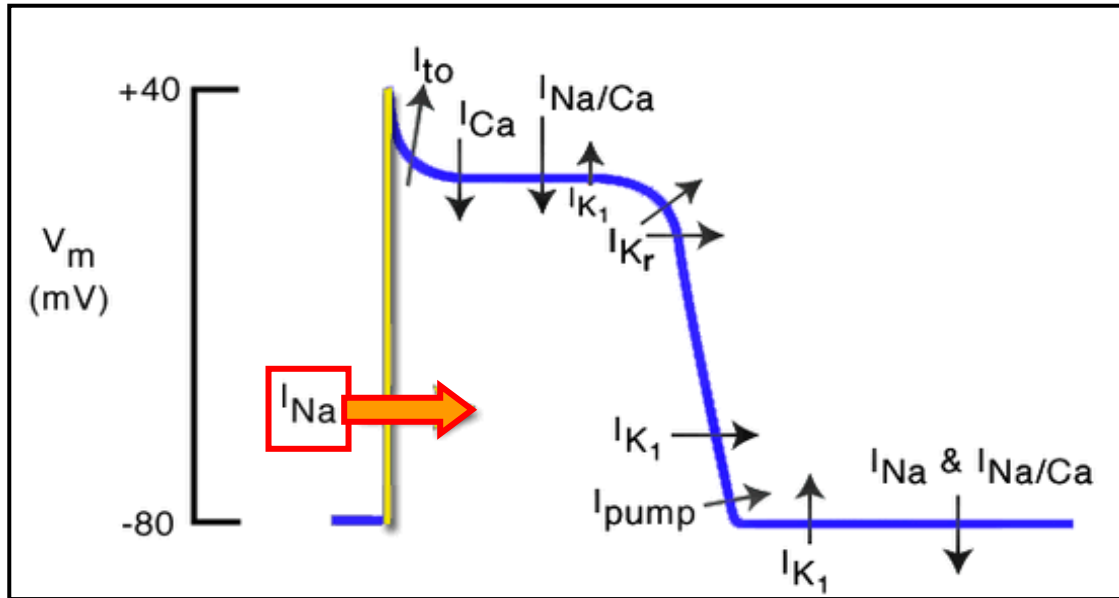
AP 'contractiele'
myocyt

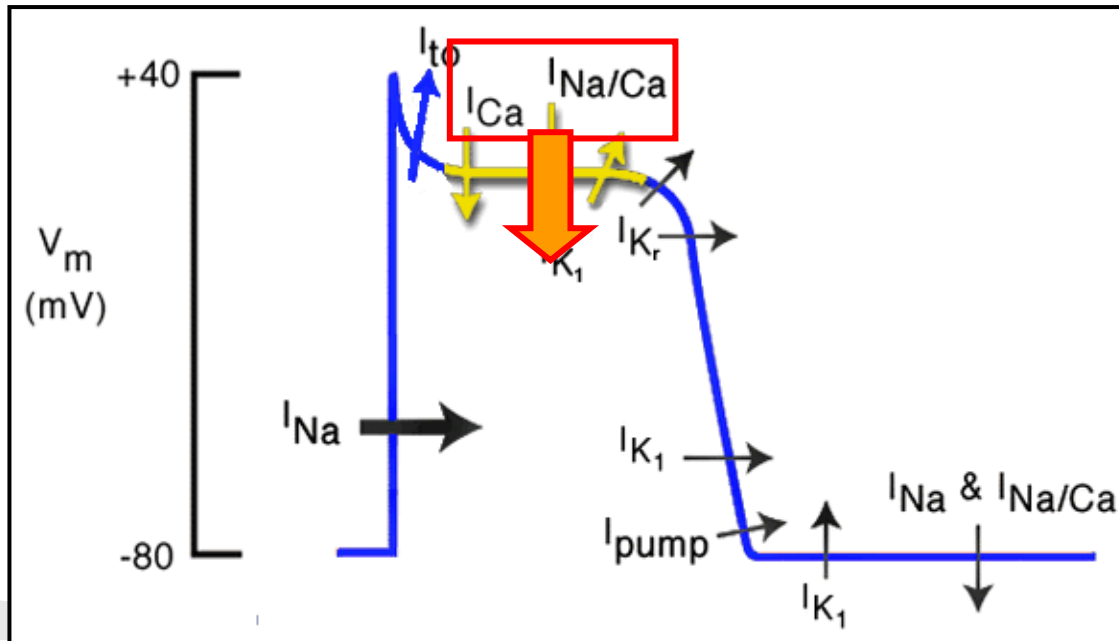
AP impuls vormende /
geleidende myocyt

Anti-aritmica

Fase 0:
depolarisatie
snelle Na influx

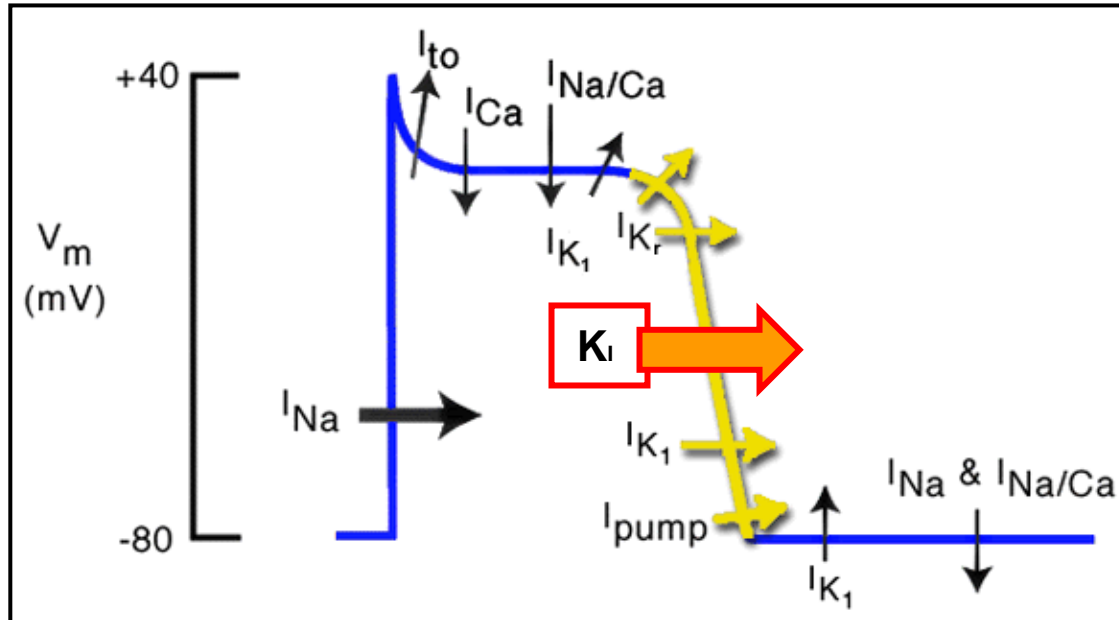

Fase 1/2:
plateau-fase
trage influx Ca

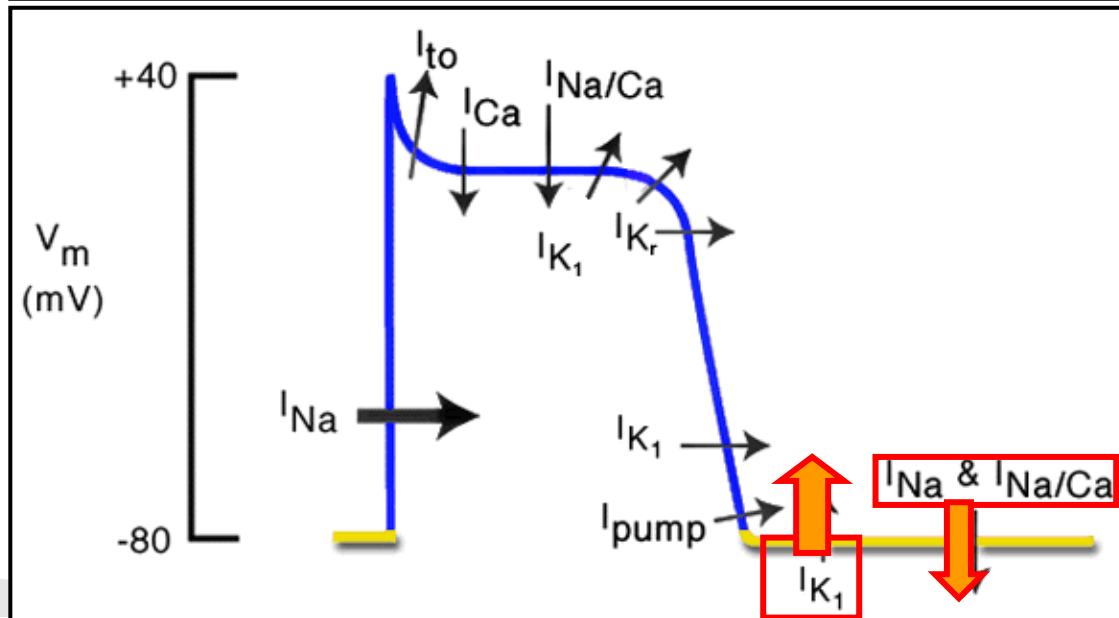

Anti-aritmica

Fase 3:
repolarisatie
snelle efflux K

Fase 4:
diastole
influx K
efflux Na en Ca

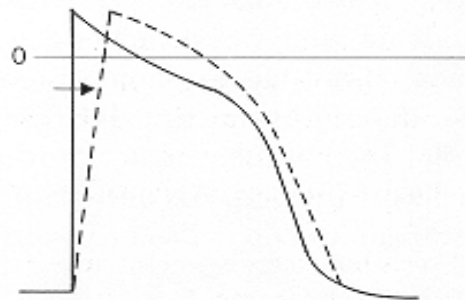
Anti-aritmica

Vaughan Williams Classification of Antiarrhythmic Drugs

Class	Examples	IA	IB	IC
		Quinidine Procainamide Disopyramide	Lidocaine Mexiletine Tocainide	Flecainide Propafenone*
I Na channel blockers		Depress phase 0 Slow conduction Prolong repolarization (QT prolongation) (K channel blockade)	Depress phase 0 in abnormal more than normal tissue Shorten repolarization (QT unchanged)	Marked depression of phase 0 and slowing of conduction (QRS duration may increase) Slight effect on repolari- zation (QT unchanged)
II Beta blockers	Propranolol Metoprolol Atenolol, etc.	Sinus node, AV node depression		
III Drugs that prolong repolarization (K channel blockers)	Amiodarone** Sotalol* Bretylium Ibutilide	QT prolongation		
Class IV Calcium channel blockers	Verapamil Diltiazem	Sinus node, AV node depression		

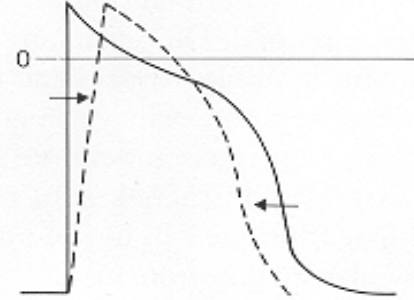
Anti-aritmica

klasse-IA-farmaca
verbreiden actiepotentiaal

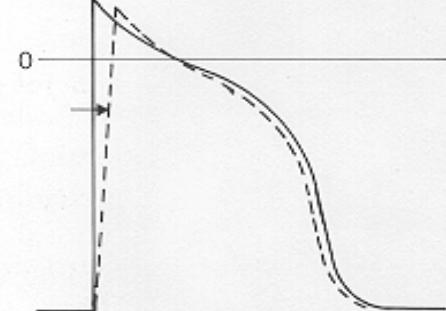
Quinidine
Disopyramide
Procainamide

klasse-IB-farmaca
versmallen actiepotentiaal

Lidocaine
Mexiletine
Tocainide

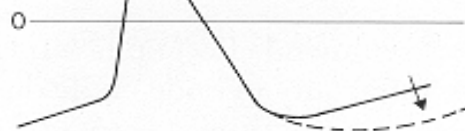
klasse-IC-farmaca
veranderen de breedte
van de actiepotentiaal niet

Ajmaline
Aprindine
Flecainide
Propafenon
Encainide
Lorcainide

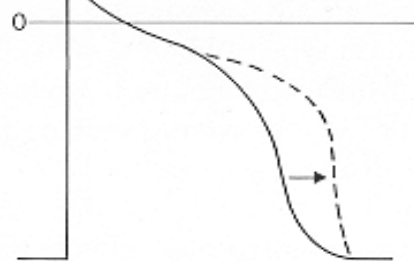
alle klasse-I-farmaca remmen de snelle natriumstroom en **verlengen** de duur van fase 0 van de actiepotentiaal

klasse-II-farmaca
bêta-blokkeerders

Acebutolol
Alprenolol
Atenolol
Metoprolol
Nadolol
Oxprenolol
Pindolol
Practolol
Pindolol
Propranolol
Sotalol
Timolol

klasse-III-farmaca
verbreiden actiepotentiaal

Amiodaron
Sotalol

Kalium kanaal blokker

klasse-IV-farmaca
calciumantagonisten

Verapamil
Diltiazem

Beïnvloeden AV-geleiding

Anti-aritmica

- **Klasse Ia:**

Procaïnamide, Kinidine

- **Klasse Ib:**

Lidocaïne (acuut alleen evt. bij infarcten)

- **Klasse Ic:**

Flecaïnide, Propafenon

- **Klasse II:**

Beta-blokker (Metoprolol, Atenolol)

- **Klasse III:**

Amiodaron, Sotalol, Ibutilide

- **Klasse IV:**

Calcium-antagonisten (Verapamil, Diltiazem), Beïnvloeding AV-geleiding(adenosine)

- **Overige:** digoxine, atropine

Anti-aritmica

Toepassingen: Empirie blijft de raadgever

- **Supraventriculaire tachycardie**

Boezemfibrilleren / -flutter <48 uur

Flecainide, Ibutilide bij goede LV functie

Eventueel Sotalol (pas op verlengde QT-tijd)

Amiodaron bij gestoorde LV functie

Boezemfibrilleren / -flutter >48 uur

Beta-blokker of Calcium-antagonist bij goede LVF

Digoxine bij gestoorde LVF

Anti-aritmica

- **Supraventriculaire tachycardie (overig)**

Diagnose: Sinus carotis-massage
Adenosine i.v.

AVNRT: Bolus adenosine i.v.
Verapamil, beta-blokker bij goede LVF
Amiodaron bij gestoorde LVF

Atriale tachycardie:

beta-blokker, amiodaron bij goede LVF
Amiodaron bij gestoorde LVF

Anti-aritmica

- **Ventriculaire tachycardie**

Diagnose: zoek naar AV-dissociatie!

VT (monomorf)

Bij goede LVF: Procainamide, Lidocaïne

Bij slechte LVF: Amiodaron, Lidocaïne

VT (polymorf) Bij normale QT-tijd meestal ischemie!!

Behandel ischemie, corrigeer elektrolyten

Bij goede LVF: Beta-blokker, Procainamide, Lidocaïne,
Amiodaron

Bij slechte LVF: Amiodaron, Lidocaïne

Anti-arrhythmics

Antiarrhythmic Drugs

Generic Name	Electrocardiographic Effects			Usefulness in Arrhythmias		Half-Life	Dosage
	PR Interval	QRS Duration	QT Interval	Supra-Ventricular	Ventricular		
Amiodarone	↑↑	↑	↑↑↑	+++	+++	weeks	200-400 mg/d
Bretylium	0	0	0	0	+	4 h	5 mg/kg IV bolus
Disopyramide	↑↓ ¹	↑↑	↑↑	+	+++	6-8 h	400-800 mg/d
Flecainide	↑	↑↑↑	0	++	++++	20 h	200-300 mg/d
Ibutilide	↑	0	↑↑↑	+++	==4	6 h	1 mg IV over 10 min may repeat x1
Lidocaine	0	0	0	0 ³	+++	1 h	1-4 mg/min after 100 mg bolus
Mexiletine	0	0	0	0 ³	+++	12 h	600-900 mg/d
Moricizine	↑	↑↑	0	0	+++	2-6 h ²	600-900 mg/d
Procainamide	↑↓ ¹	↑↑	↑↑	+	+++	3-4 h	2000-4000 mg/d
Propafenone	↑	↑↑↑	0	++	+++	7 h	450-900 mg/d
Quinidine	↑↓ ¹	↑↑	↑↑	+	+++	6 h	972-1944 mg/d of gluconate
Sotalol	↑↑	0	↑↑↑	+++	+++	7 h	240-480 mg/d

Farmacokinetiek

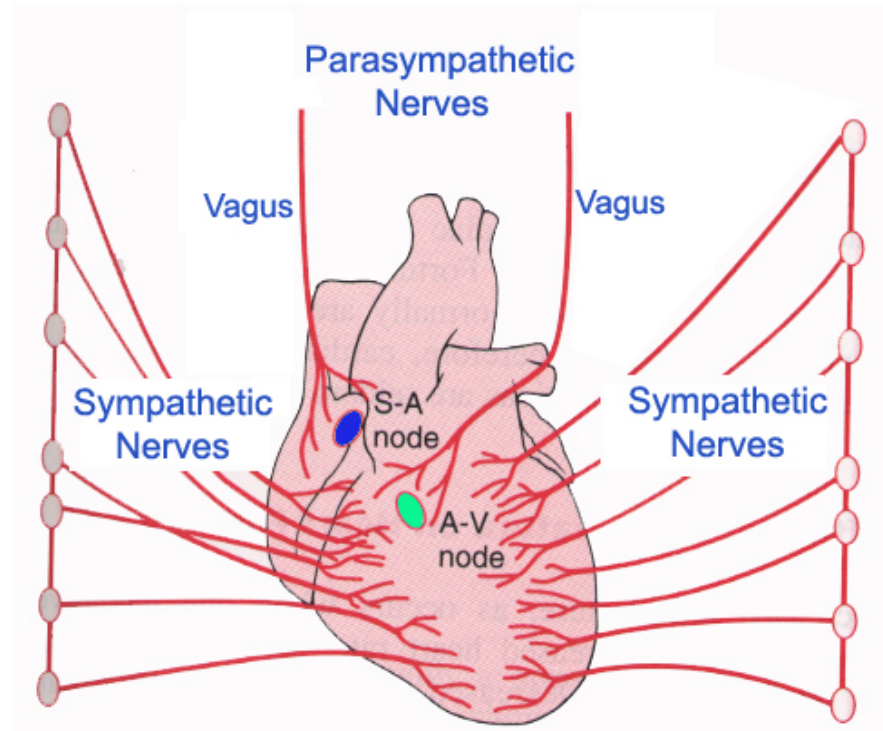
- Veel aritmica renaal geklaard. Bij cardiale patiënten is er regelmatig sprake van (progressieve) NI
- Veel aritmica negatief inotroop
- Vrijwel alle aritmica kunnen aritmieën induceren
- Veel aritmica interacteren met elkaar
- Let op halfwaardetijden (Retard?)

Bijwerkingen

- Vrijwel alle aritmica zijn negatief inotroop
- Veel interacties
- Vrijwel alle aritmica zijn aritmogeen
- Specifiek:
  - Klasse I
  - Klasse II
    - » Bronchoconstrictie
  - Klasse III
  - Klasse IV
    - » Berust op relaxatie glad spierweefsel (flushes, hoofdpijn)

Klasse V

- Correctie van bradycardie
- Sympathomimetica
  - Isoprenaline
  - Dopamine
  - Dobutamine
- Parasympatholytica
  - Atropine

Klasse VI

- Hartglycoside: Digoxine
  - Positief inotroop
  - Negatief chronotroop
  - Negatief dromotroop
- Met name bij boezemfibrilleren
- Als veilig negatief chronotroop middel bij hartfalen (positief inotroop!)
- Renale klaring, dus CAVE intoxicatie bij nierinsufficiëntie

